HER BAKIMDAN KISACA

BESNİ

YAZAN

SALİH SAN

HER BAKIMDAN KISACA

BESNİ

Yazan:

S A L İ H S A N

Besni Ortaokulu Müdürü

Güven Matbaası — Malatya

1 9 5 0

Önsöz

Ötedenberi yurt araştırmalarına karşı yakın bir ilgi duyar ve gittiğim yerlerin tarihi, coğrafyası, iklimi ve folklörü hakkında kısa da olsa araştırmalar yapar, bilgilenmiye çalışırım.

1949 Ekiminde Besni Ortaokuluna atandıktan sonra da bu güzel yurt parçasını yakından tanımak istedim. Araştırmalarımı derinleştirmeden evvel her hususta Besni'ye büyük eserler kazandıran ve gelmiş gitmiş kaymakamların teşebbüslerine rağmen kurmaya muvaffak olamadıkları Ortaokulu kuran genç; ayni zamanda çalışkan kaymakamımız Muzaffer Tanrıöver'e fikrimi açıklamak istedim ve açıkladım. Sayın Muzaffer Tanrıöver düşüncemi uygun görmekle beraber ayrıca çalışmalarımı hızlandırıcı şekilde teşviklerde de bulundu. Araştırmalarımda kolaylıklar göstertti. Her cihetten yakın ilgilerile beni destekledi. Bundan ötürü bu satırlar arasında kendisine olan şükran borcumu ödemek isterim.

Folklör araştırmalarında da gayretli öğrencilerimin yardımlarını gördüm. Onların da bu esere emekleri karıştı. Kendilerinin çalışmalarından bahsetmeden geçemiyeceğim.

Besni'deki daire başkanı arkadaşlarımın hepsi idarî bilgiler vermek hususunda yakın ilgi gösterdiler, teker teker adlarını zikretmek imkânsızlığından dolayı burada hepsine teşekkürü ödenmesi gereken bir vazife sayarım.

Bu eserle her bakımdan kısa da olsa sizlere Besni'yi tanıtabilir ve sevdirebilirsem gönül rahatlığı duymuş ve yorgunluklarımı unutmuş olacağım. 27/1/1950

Salih SAN

ESERİN HAZIRLANMASINDA BAŞVURULAN KİTAPLAR:

1 — Muhtasar Malatya Tarih ve Coğrafyası;
Yazan: Ekrem Yalçınkaya
Cumhuriyet Matbaası — İstanbul — 1940 — 125 sayfa 100 kuruş.

2 — L'ILLUSTRATION DE L'ORIENT MALATYA;
Yazan: Fahri GÖZEN
İstanbul Beyoğlu Tünel Pasajı No. 10 F: 4 — 1949— Fiatı 400 kuruş.

3 — Araştırma ve Düşüncelerim;
Yazan: Kadri Kemal Kop
Vakit Gazete ve Matbaası — İstanbul — 1935 — 80 sayfa — 60 kuruş.

4 — İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi; Cilt 1 ve 2;
Yazan: İsmail Hâmi Danişmend
Türkiye Yayınevi İstanbul: 1 inci cilt, 530 sayfa, 10 lira — 1947; II nci cilt 565 sayfa, 10 lira — 1948.

5 — Hayat ve İslâm Ansiklopedilerinin Besni'yi ilgilendiren kısımları.

6 — Eviya Çelebi'nin Seyahatnamesi; Cilt III; eski harflerle.

7 — Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi; Cilt IX ve X; yeni harflerle.

8 — Cumhuriyetin XV inci yılında Malatya;
Malatya H. E. Yayını.

Her Bakımdan Kısaca Besni

16,15 de Malatya'dan Adana istikametine kalkan posta treni 19,45 de sizi Besni'nin istasyonu olan Gölbaşı'na getirir. Oradan 30 km. lik rahat bir otobüs yolculuğundan sonra tabiatin eşsiz gözellikleriyle bezeli Malatya'nın dokuz ilçesi (1) arasında her hususta ön plânda gelen üzüm, fıstık ve pamuk diyarı Besni ilce merkezine gelirsiniz. Buraya Sürgü'den geçen 140 km. lik mutazam bir şoseden de gelmek mümkündür. Fakat daha rahat tren yolculuğu varken bu uzun yola neden katlanılmalı.

Deniz seviyesinden 900 metre (2) yükseklikte kurulan Besni ilce merkezi aşağı, orta ve yukarı şehir adile üç esaslı kısma ayrılır.

Yenişehir, Ortaşehir'de Eskişehir'den Gölbaşı'na giden şose üzerinde ve Çat denilen mevki de günden güne gelişmektedir. Diğer bölümleriyle karşılaştırılacak olursa Ortaşehir'in genişlemiye daha müsait olduğu ilk nazarda göze çarpar. Şehrin burada yeniden kurulmasına

---

(1) Malatya'nın ilçeleri: Adıyaman, Akçadağ, Arapkir, Besni, Darende, Doğanşehir, Hekimhan, Kâhta; Pötürge'dir.

(2) Muhtasar Malatya Tarih ve Coğrafyası adlı eserde 715 metre olarak gösterir. Fakat bizim yazdığımız rakamlar kaymakamlıktan alınan en son bilgiye dayanıyor.

önayak olanların isabetli krarlarını, her üç şehir bölümünü de gördükten sonra içten «çok yerinde bir karar» diyerek onları övmemek ve kararlarını tasdik etmemek mümkün değildir.

Yenişehir hava ve su bakımından da öteki kısımlarla kıyas kabul etmiyecek surette üstünlüğe sahiptir. Yenişehir'in deniz seviyesinden yüksekliği 1150 metredir. Diğer kısımlarına nisbetle daha havadar olduğu bu rakamdan da anlaşılır. Aşağışehir bölümünden 200 metre kadar bir yükseklik farkı vardır.

Göksu'ya dökülen Araban çayı kenarında bulunan Besni, Malatya'nın güney batısına düşer.

Eskişehir'den 4 Km. kuzeyde her gün bir kat daha güzelleşen yeni Besni, genç ve enerjik Kaymakamı Muzaffer Tanrıöver'in yardımiyle bu son yıllarda ve aylarda inşaat hızını arttırmış, hükûmet, belediye, otel, cami, ilk ve ortaokul binalariyle ve geniş bir şosesiyle şimdiden geleceğin iyi ve güzel bir kasabası olacağını sakinlerine müjdelemiştir. 1950 baharında iyi bir içme suyuna kavuşacak ve bu yıl içinde elektriklenmesine çalışılacaktır. Su ve elektrik işi de ikmal edilir edilmez parça halinde bulunan diğer kısımlarının da Ortaşehirde toplanacağı 13864 nüfustan (1) ibaret halkının Ortaşehir'e akın edeceği ve böylece bu bölümde hummalı bir inşaat faaliyeti görüleceği muhakkaktır.

Yenişehir'e suyun gelmesini beklediklerini ve su gelir gelmez ev inşaatlarına başlıyacaklarını yeri geldikçe halk söylüyor.

---

(1) 1933 de Besni, Gazianetp iline bağlı iken merkez nüfusu 7.307 idi. Nüfus hakkındaki geniş bilgi NÜFUSUMUZ bölümündedir.

On bir mahalle (1) , yedi bucak (2) ve seksen dört muhtarlıktan (3) ibaret Besni'nin yüz ölçüsü 3230 kilometre karedir (4) . Besni batıdan Maraş'ın Pazarcık ilçesiyle, doğudan Malatya'nın Adıyaman ilcesiyle, kuzeyden yine Malatya'nın Doğanşehir ilcesiyle, güneyden Urfa'nın Birecik ve Gazianteb'in merkez ilçesiyle çevrilmiştir. Halkın çoğu eskiden göçebe olarak yaşıyan aşiretlerin iskân edilmişlerinden ibarettir. Şimdi bu bölgede göçebe hayatı yaşıyan aşiret yoktur.

Besni'nin kuzeyinde Akdağ, güneyinde Kızıldağ adlı iki büyük dağı ve Perveri bucağı içinde de Balkar, Çelik, Ozan adlı üç küçük gölü vardır.

Kinirli, Sesken, Dandırmaz köylerinin bir kısmı ile Çataltepe civarında su birikintileri ve bataklıklar bulunur. Arazinin 21.145 metre karesi göllük ve bataklıktır. 439.780 metre karesini de mer'alar teşkil eder.

İKLİMİ: Oldukça serttir. Soğukları az, sıcakları fazladır. Suriye iklimini andırır. Zaten tabiî durumu itibariyle de yukarı Suriye aksamından sayılmaktadır. Yazları yağmursuz, kışları rütubetli ve mutedil geçer. Rüzgârları şiddetli ve fazladır. Süptropik iklim tipine

---

(1) Besni'nin mahalleleri: Alipaşa, Bozmekân, Hacı kasım, Hamra, Çırçıl, İdris, Kâhta, Meydan, Taşcami, Vusta, Yenimahalle.

(2) Besni'nin bucakları: Belveran, Keysun, Kızıl'in, Perveri, Süvarlı, Şambayat, Tut.

(3) Muhtasar Malatya Tarih ve Coğrafyası adlı eserde Besni'nin 160 köyü olduğu her ne kadar yazılmışsa da seksen muhtarlığı vardır, gerisi obalıktır.

(4) Muhtasar Malatya Tarih ve Coğrafyası adlı eser 2148 kilometre kare olarak alır. Biz yukarıdaki rakamı İlce jandarma komutanlığından aldık. Daha sıhhatli bir rakam olduğu söylenildi.

dahildir. Yağmur günü yılda yetmiş iki gündür. Arazinin yüzde seksenini kesif baltalıklar teşkil eder. Orman bakımından da zengindir. Bu bölgede zift madenine de rastlanılmıştır. İleride işletilecek olursa iyi bir gelir kaynağı olacağı şüphesizdir.

ZENGİNLİĞİ: 4250 hektar bağı bulunan bu ilcenin Kaymakamı bağcılık üzerinde de önemle durarak modern bağcılığın ihyası için özel surette iki mütehassıs getirtmiş ve bağcılara fenni bağ yapma ve bağcılığı ıslah etme usullerini benimsetmiye ve Keysun, Kızıl'in, Şambayat bucaklarında 20 – 25 bin dekardan fazla pamuk eken Besni'nin pamukçuluk işini de bağcılıkla paralel olarak yürütmiye muvaffak olmuştur. Besni'de kulliyetli miktarda sert buğday cinsinden her yıl buğday ve 119 ton Maraş nevi çeltik mahsulü elde edilir.

Buhar ve su ile işletilen çırçırlarla çuhalar dokunur. Dağlarında çokça karaca (yaban keçisi), sırtlan, kurt, tilki, sansar, sularında suiti ve çeşitli balıklar bulunur. Av hayvanları olmak itibariyle bunlar da iyi bir gelir kaynağıdır.

Hadidi adı verilen Besni yağları yurt sınırları içinde özel bir şöhret sağlamıştır. Her bakımdan Besni Anadolu'nun karakteristik bir ilçesi olma vasıflarını üzerinde taşır.

Yukarıdaki hususlara ilerideki bölümlerde daha esaslı olarak temas edecek, sayın okuyucularımıza bilgiler vereceğiz.

Bu güzel ilcenin madensel, tarımsal ve tabiî durumuna temas ederken tarihinden de söz açma faydası olur düşüncesiyle biraz da Besni'nin geçmişine bir göz atalım:

Geçmişte Besni

Besni'nin tarihini karıştıracak olursak görürüz ki pek eski çağlardanberi mukadderatı, şimdi il merkezi bulunan Malatya'ya bağlı kalmıştır. Bunun için Malatya tarihinden söz etmekle Besni'nin de tarihine temas etmiş olacağız.

M. E. 5000 yıllarında doğudan Anadolu'ya iki koldan akın eden ve Türk oldukları şüphe edilmiyen, zaten ilmî yollarla da Türklükleri ispat olunan bir çok insan kütleleri Dicle, Fırat nehirleri mecralarına gelmişler, güneyine sarkmışlar, bir kısmı bu mümbit bölgelerde yerleşip kalmış ve bir kısmı da Mısır ve Suriye'ye geçmişlerdir. İşte Besni'nin en eski otokton halkını burada yerleşen bu kavimler teşkil ettiği tarihî vesikalardan anlaşılıyor.

Besni civarında 1931 de yapılan bir araştırmada Eti hiyeroglifleriyle yazılı taşların bulunması Etilerin bu civarda önemli merkezler kurduklarını açıklar.

Tanınmış Türkoloğ Prof. Pittard'da 1937 de Pirin mağaralarında yaptığı incelemede yontma taş devrine ait bir çok eserler bulmuş ve bu incelemede halkın brakisefal insan topluluğuna dahil olduğunu ilmî yollarla ispatlamıştır.

Besni'nin de dahil bulunduğu Malatya bölgesine Etiler Meliten derlerdi. Buradaki siteyi' de Meliten sitesi diye adlandırmışlardı. Etiler zamanında bu bölgeden Mısır'a bir çok sanatçıların gitmesinden buradaki insanların çoğunun sanatkâr ve bu bölgenin de önemli bir sanat merkezi olduğunu öğrenmiş oluyoruz.

M. E. 3000 yılında Asur kırallarının, 2600 de Akadlı Sargon'un, 2500 de Harri'lerin akınlariyle karşılaşan bu bölge M. E. XIV ve XIII. üncü yüzyıllarda Etilerin zayıflamasından sonra Milit - Melet kırallığı kuruldu.

M. E. XIII. üncü yüzyılda I. Tıglatpalasar'ın, 859 da Salmanasar'ın hücumlarına uğradı ve yıkıldı, yakıldı.

M. E. 600 yıllarında bu bölge, II. Dikran'ın, 525 de Keyhüsrev'in idaresine geçmiş, 127 eyaletten biri olarak ATAFA'ya verilmiştir.

M. E. 400 de Dârâ'ya, sonra İskender'e ve daha sonra da Roma'lılara tâbi olmuştur. İkinci Halife Ömer zamanında Halid ibni Velid'in kumandanlarından Süleyman bin Rebiatülbehali'yi Halid ibni Velid Malatya'yı almağa göndermiş ve bu tarihten sonra islâm hâkimiyetine geçmiştir.

H. 140 yılında Kostantin, H. 165 de Harunürreşid, H. 223 de de Teolifis tarafından zaptedilmiştir.

IX. yüzyıl başında Besni Âmin taraftarı Muzar ve Rabia Araplarının reisi Nasr B. Şabas al - Ukayli tarafından Namun'a karşı bir mukavemet merkezi haine getirilmiştir. 949 da Bizans'ın Şark Domesticus'ı Bardas Fokas tarafından Hamdan oğlu Sayf al - Davla'dan harben alınmıştır. 1084 de Süleyman Şah I. b. Kutulmuş'un kumandanlarından Buldaçı tarafından zaptedilmiştir. 1097 de Ermeni Kog Vasil (Hırsız Vasil) in eline geçmiştir. 1116 da Urfa Kontu Baudouin II. tarafından zaptedilmiştir. 1149 a kadar Maraş senyörlüğünün arazisine katılmış olarak kalmış, bu yıl Urfa Kontu Josselin II. idaresi altına geçmiştir. 1150 Mayısında Josselin in Türk'ler tarafından esir edilmesi üzerine Kontun arazisi taksim edilmiş, Besni- Maraş- Keysun- Râban- Ayıntap - Merzban Anadolu Sultanı İzz al - Din Masud I. in eline geçmiştir. 1155 de Masud'un ölümiyle Anadolu'da karışıklık çıkmış, bundan bilistifade Nur al -

Din Mahmud bu kaleleri zaptetmiştir. Bundan sonra Kılıçarslan'la Nur al - Din Mahmud arasında Besni alınıp verilmiştir. 1173 den sonra Nur al - Din Mahmud'un elinde kalmış, sonra Eyyubî'ler eline geçmiştir Salâh al - Din Yusuf I. in vefatından sonra Halep Eyyubî hükümdarı Malik al - Zahir Gazi b. Salâh al - Din'e tâbi olmuştur. Bunun ölümünden sonra da Besni emiri Nacm al - Din Altun Buga al Zahiri Anadolu Sultanına tâbi oldu. 1218 yazının başında Suriye'ye sefer yapan İzz al - Din Keykavus Besni emirini de beraberine almış, Malik al - Aşraf'a karşı yapılan savaşta bozguna uğrayarak geri dönmüş ve Besni kalesi önüne geldiğinde İzz al - Din Keykavus, Besni emiri Altun Buga'dan kalenin doğrudan doğruya kendisine teslimini istemiştir. Altun Buga bu teklife muvafakat etmiş, fakat kaledeki zevcesi buna razı olmamıştır. Sultan isteğinin yerine gelmemesine kızarak Altun Buga'yı işkencelerle öldürmüştür. Kaleyi zapt için muhasara eden Sultan Malik al - Aşraf'ın yaklaşmakta olduğunu duyar duymaz muhasarayı kaldırmış ve Malatya'ya gitmiştir. Böylece Besni Halep Eyyubîlerinin elinde kalmıştır. 1260 da Hulâgû, kendisine yaptığı hizmetlere mukabil Kilikya Ermeni kıralı Hethum'a Besni ve civarını hediye etti. Besni Türk'leri bu Ermeni kıralına teslim olmadıklarından Besni kalesi Moğollar tarafından muhasara edildi. Moğollar birinci muhasarada muvaffak olamadılarsa da ikincide şehre girdiler. Fakat halkın ısrarına dayanamıyan Moğollar buraya müslüman bir hâkim tayin ettiler. Moğolların ayrılmasından sonra bu kıta Mısır Kölemenlerinin eline geçmiştir. Emir Şams al - Din Akkuş Borlu Halep şehrini zaptetmişti. Besni ahalisi emire haber göndererek Ermeni'lerin tecavüzlerine karşı imdat istemişlerdi. 1261 de yapılan müracaatların neticesiz kalmasından dolayı ümitsizliğe düşülerek Ermeni kıralına Besni kalesi teslim edilmiştir. 1293 de

Sultan Malik al - Aşraf Halil b. Kalavun, Badr al - Din Bidra'yı Kilikya'yı zapta memur etmiş, Ermeni kıralı da bu vaziyetten korkarak sultana elçiler göndermiş ve Maraş'la, Besni ve Tell Hamdun kalelerini teslim edeceğini bildirmiştir. Bu sulh teklifi Sultan tarafından kabul edilmiş ve Emir Badr al - Din Bektaş al - Mansuri Besni nâipliğine atanmıştır. Bu zaman la kale tahkim edildi, şehir onarıldı. Besni bu tarihten sonra Mısır Memlûk Sultanlığının Halep valiliğine bağlı bir nâiplik olarak idare edilmiştir. 1400 de Mısır'lıların eline geçmiş bulunan Besni, Halep valisi tarafından Mukbil adında bir zabite nâipliği verilmiştir. Bu yılın Eylûl sonunda Şahruh'un, sonra Timur'un pek şiddetli muhasaralariyle karşılaşan Besni kalesi 27 Eylûlde kapılarını Timur'a açmıştır (1).

Yıldırım Beyazid Dulkadir Beyliğini itaat altına aldıktan sonra Darende, Malatya, Kâhta, Behesni ve Divriği kalelerini fetetmiştir. Bu tarihî 1395 - 1396 - 1399 - 1400 olarak gösterirlerse de kat'î bir tarih tesbit edilememiştir. 802 H. 1399 - 1400.

Mısır'lılar 1339 - 1340 tarihinde Darende'yi Ertana devletinden zaptetmişlerdir. Diğer kaleler de bu arada Kölemen'lerin hâkimiyeti altına geçmiştir. 1389 da Kölemen'lerin Malatya valisi Mintaş, Mısır Sultanına isyan etmiş ve Dulkadir'ler tarafına geçmiştir.

1401 yılları civarındaki Sivas faciasından sonra Anadolu'dan Mısır sultanlığına gönderdiği elçinin tevkif edilmesi üzerine Timur, Elbistan ve Malatya havalisini zapttan sonra Suriye'ye geçmiştir. (2). Mısır Sultanına

---

(1) Bu bilgi İslâm Ansiklopedisi'nden alınmıştır.

(2) İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi; cilt 8, sayfa 120 den.

elçilikle gönderilmiş olan Karaca Paşa ile Kadı-asker Zeyrek-oğlu Rükneddin Halep'te sultana mülâkî olmuş ve devletler hukukuna mugayir olarak tahkir ve hapsedilmişlerdir. Hattâ bazı Osmanlı menbalarında Mısır ümerasının bunları idam ettirmek istedikleri halde sultanın hapsettirmekle iktifa ettiği rivayet edilir. Yavuz'un yaklaşmakta olduğunu haber alan Mısır Sultanının bu elçileri zindandan çıkartıp iade etmekten maksadı, Yavuz'la Şah İsmail arasında sulh müzakerelerinin açılmasına çalışmaları şeklinde gösterilir. Osman'lılara teslim olan Behesni - Besni kalesinin anahtarları da işte bu konaklamada Yavuz'a takdim edilmiştir. Bu kale artık bir Osmanlı eyaleti haline gelmiş olan Dulkadir Beyliğine ilhak edilmiştir.

Elçilerin avdeti için 9 Ağustos - 10 Receb Cumartesi tarihi rivayeten tesbit edilmiştir. 1516 - 922 (1).

Yavuz'un Mısır seferine gittiği zaman takip ettiği yol, Gölbaşı - Çelik - Belveran - Süvarlı - Köseceliden geçer, Fırat kıyısına dayanır ve Fırat boyunca aşağıya doğru uzanır, gider. Besni bölgesinden geçen bu yolun parçası hâlen kullanılmakta olmasına rağmen yer yer bakımsızlıktan çimlenmiş ve bazı kısımlarında da ağaçlar bitmiştir. Genişliği on metre kadar vardır.

Besni kalesinin anahtarları Osman'lılara teslim edildikten sonra Bektaş Bey isminde birinin Besni'ye tayin edilmiş olduğu ve bu Beyin Besni'nin eski yerini beğenmeyip şimdiki yerinde Besni'yi geliştirmek istediği ve buranın ormanlık olması dolayısiyle ormanlığı bu maksat için kestirdiği rivayet edilir. Bu Beyin soyundan geldiklerini söyliyen Besni'deki bir aileye hâlen Orman Kıran Beyleri denilmektedir.

---

(1) İzahlı Osmanlı tarihi Kronolojisi; cilt II. sayfa 26 - 27 den.

Bu tarihlerden sonra Suriye'den gelen Yezit'lerin Besni civarındaki dağlık kısımlarda yerleşerek isyan ettikleri ve bu isyanların bastırılması maksadiyle Abdurrahman Paşa adında bir Osmanlı Paşasının gönderildiği ve Abdurrahman Paşanın isyanı bastırdıktan sonra Besnide kaldığı, onun da Besni'nin yerini beğenmiyerek Bedirse mevkiinde hanlar, hamamlar kurarak Besni'yi orada geliştirmek istediği söylenir. Bu paşanın soyundan iki üç zat daha Besni'yi idare etmiş, fakat sonraları Orman Kıran Beyleriyle araları açılmıştır.

Bir zamanlar Mamuretülâziz diye adlandırılan vilâyetin üç sancağından biri olan Malatya'nın beş ilcesi vardı. Bunlardan biri de Besni idi. Behisni olarak anılırdı. Rivayete göre Besni adı besinden gelmiştir. Besin– Besini – Behisni – Besni olmuştur. Adından da öz Türk ülkesi olduğu açıkça görülüyor. İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisinde Behesni, Araştırma ve Düşüncelerim adlı kitapta Bihisni, L'Illustration de L'Orient Malatya adlı broşürde Besne, Arap kaynaklarında Behesnâ, Acem kaynaklarında Behişti olarak geçer. Mânaca hesnâ, müstesna ve Cennete müsavi demektir.

Krépert'te besni yazılmaktadır. Evliya Çelebi'nin yeni harflerle basılmış Seyahatnamesinin IX. cildinin 346 ıncı sayfasında Bisni olarak bir kayda rastlıyoruz. Fakat eski harflerle basılmış Seyahatnamesinin III. cildinin 170 inci sayfasında da «Cenubî garbide mamur ve abadan karyeler içeri Maraş tarafına gidip (Sadırbaz – Behisni) kalesine gittik» diye yazılı bir ifade vardır, İslâm Ansiklopedisi'nin 18 inci fasükülünde «Malatya – Antep ve Maraş'a 80–85 Km. mesafede bulunan Besni, Arap eserlerinde Behesna şeklinde zikredilen adı Süryanice Bet Hesna'dan gelmektedir.» denilmektedir.

Kürtçe diye Besni'nin adlandırılmış çoğu Türkçe kelimelerden ibaret melez bir dil halitasiyle konuşan bir–

kaç köyü varsa da bunlar âdet ve an'ane, vücut ve kafa teşekkülâtları bakımından incelenecek olursa öz kardeşlerimiz olduğu hemen farkedilebilir.

BESNİ'DEKİ TARİHÎ ESERLER

Eski çağların canlı birer yadigârı sayılan ve halen varlıklarını kaybetmiyen Besni kalesi, Keysun höyüğü, Keysun'daki suni tepeler, Kızıl'in Köprüsü ve bu havalideki Eti oyukları Sofraz köyündeki Külşehri harabesi görülmiye değerdir.

Bunlar anlayışsız ellerin ve bilhassa tabiatın tesiriyle her ne kadar tahrip olunmuşlarsa da yine eskinin darat ve debdebesini aksettirecek durumda önemli tarihî birer belge olmak bakımından dimdik ayakta durmaktadırlar.

BESNİ KALESİ

Malatya vilâyetinin ilcesi olan Besni'nin evvelce Külşehri'ne bağlı olduğu kitaplardaki kayıtlardan anlaşılmaktadır. Külşehri harabesi halen Sofraz diye adlandırılan köydedir. Besni'nin Külşehrine bağlı olduğu devirlerde bir sağlam kalesi ve bu kale etrafında bir iki küçük mahallesi vardı. Kale, şimdiki Besni'nin güney eteklerindedir. Kalenin doğusunda Bozmekân adında bir mahalle vardır. Mahallenin boz renkli bir toprak üzerinde kurulmasından ötürü buraya Bozmekân adı verilmiştir. Bu mahallenin bir adı da Gâvur mahallesidir. Kalenin Etiler zamanından kaldığı nihayet bu harabe hale geldiği anlaşılıyor. Kale sağlamlığiyle tarihte ün vermiştir. Halep mimarı diye adlandırılan biri tarafından yapıldığı rivayet edilir. Mancınığı, burçları ve ayakları eski halini muhafaza edebilmiş, diğer tarafları yıkılmıştır. Bu kalenin altında evvelce büyük bir hamamın

bulunduğu söylenir. Kalenin ortasında bir kuyu vardır. Batısındaki iki burç arasına vaktile büyük ağaçlar uzatılıp üstünde insan astıkları ağızdan ağıza söylenegelmektedir. Mancınıkların eni sekiz metre boyu on üç metre kadardır. Üzerinde üst üste ve birçok ok atma delikleri vardır. M. Ö. 2560 tarihlerinde yapıldığı tahmin ediliyor. Kaleyi gezdiğimizde iki tane su lâğımına ve birçok ev yıkıntılarına rasladık. Kaledeki herbir taşın eni 60 cm. boyu bir buçuk metre kadar vardır. Bazı yerlerinde şimdi bile su çıkıyor. Rivayete göre: Bu kaleyi yaptıran adam yeni yapılan bir burcun üzerinde etrafa bakınırken aşağıdan birçok insanın bir cenaze götürdüklerini görüyor ve;

— Benim adım Kel traş,
Yaşadım bin beş yüz yaş,
Bileydim ölüm varmış,
Koymazdım taş üstüne taş,

Demiş kendisini aşağı atmış. Öldüğü için o burçta yarım kalmış.

Besni kalesine ait türlü türlü hikâyeler uydurulmuştur. Güyâ: bir çocuk kale civarında kuzu otlatıyormuş, nasıl olmuşsa bir delikten kalenin içine girmiş ve bir yerde sarı sarı şeyler görmüş, altın olduğunu kestiremiyen çocuk, kuzulara taş niyetine atmak için kucağını doldurmuş ve tam delikten çıkarken önüne hançerli bir adam dikilmiş altınları geri yerine koydurttuktan sonra çocuğun çıkmasına izin vermiş. Çocuğun gelip bu olayı evde anlatmasından sonra Besni halkı toplanıp kaledeki o deliği aramaya koyulmuşlar fakat bir daha bulamamışlar. Onun için bu kalede çok miktarda atlın olduğu dilden dile dolaşır.

Timur'un Külşehrini yakıp yıktığı sırada canını kurtaranların çoğu Besni'deki bu kaleye sığınmıştır. Timurun üç ay muhasaradan sonra kaleyi zapta muvaffak olamadığı söylenir.

İslâm Ansiklopedisindeki bu hale Bizans hudut (Sugur al - Şamiya) kalesinden biri idi. Bugünkü Keysun bucağına evvelce Keysûm denilirdi. Burası islâmın ilk devirlerinde, Selçuklular zamanında önemli ve ayni zamanda müstahkem bir kale idi. Besni Keysûm'un mülhakatındandı diye yazılıdır.

Besni ilce merkezinin Aşağışehir denilen mevkiinde halen Musallâ diye adlandırılan mahal vardır ki buraya Toktamış adı da verilmektedir. Vaktiyle burada Toktamış'a ait bir sarayın olduğu söylenir.

KIZIL'İN KÖPRÜSÜ

Kızıl'in bucağı yakınında ve Göksu çayı üzerinde büyükçe bir köprü harabesi vardır. 150 yıl evvelsine kadar sağlam olduğu söylenir. Seyyar aşiretlerin yağmacılığından bizâr olan halk, bu tarihî köprüyü barutla uçurmak suretiyle tahrip etmiştir. Böylece geçidi kapatmışlardır. Köprünün yıkık sol ayağı üzerinde büyük kabartma bir insan resmi vardır. Bu köprünün tahribinden sonra Maraş'tan gelerek burada geçen yol da işlemez olmuştur. Kızıl'in köyünde ve Fırat nehri civarında Etilerden kalma olduğu anlaşılan birçok oyuklar mevcuttur. Bu mıntıka toprağının kırmızı olması dolayısiyle Kızıl'in adı bu köprüye ve köye verilmiştir. Kızıl'in köprüsü Kâhta'nın Cencere (Cendere) köprüsünden büyüktür.

SOFRAZ'DAKİ TARİHÎ ESERLER

Sofraz köyünün yerinde eskiden Külşehri diye adlandırılan büyük bir şehir varmış. Burada Selçukilerden kalma cami harabelerine raslanır. Bu cami minarelerinden biri yere batmış şekilde duruyor. Minarenin bir kısmı toprağın yüzünde görünmektedir. Buranın gayet bü-

yük olduğu mezarlığının büyüklüğünden de anlaşılmaktadır. Külşehri vaktiyle 12000 evden ibaretmiş.

Burada Hacıali Bey adında bir zatın yattığı mezar vardır ki ziyaret olarak halk tarafından tutunur ve buna adaklar yaparak ziyaretine tâ uzak mahallerden gelirler.

Sofraz adının da şuradan geldiği rivayet edilmektedir: Besni bölgesi vaktiyle Nemrut'a aitmiş, Nemrut öleceği zaman dünyada kalan iki kızına ülkesini taksim etmek istemiş. Sofraz adındaki kızına Sofrazı ve Şamşata adındaki kızna da halen Samsat diye adlandırılan bölgeyi vermiş, güya Sofraz ve Samsat adları buradan gelmektedir.

ŞAMBAYAT VE CİVARINDAKİ TARİHİ ESERLER

Şencik köyünün Çoplaz mevkiinde ve Göksu kenarında büyük bir tepe vardır. Bu tepenin kuzeyi kayalıktır. Altından Göksu akar. Tepeye kale adı verilir. Kayalıkta 6–7 delik var, bu delikler uzayarak bir yerde birleşir ve büyük bir oyuk teşkil eder. Bir iki kişinin bu deliklerden içeri girdiklerini ve yarım saat gittikleri halde sonunu bulamadan korkup çıktıklarını söylediler.

Şambayat'ın on dakika mesafesinde ve güney doğusuna düşen tarafında Beylik Bahçe denilen bir bahçe ortasında taştan ve topraktan ibaret elli metre yüksekliğinde bir höyük vardır. Bahçe sahibi su çıkarmak için bu höyükte yaptığı hafriyat sonunda bardak kırıntıları ve oyma büyük taşlar çıkarmıştır. Bu tepede eğer hafriyat yapılacak olursa birçok kıymetli eserlerin çıkacağı muhakkaktır.

Şambayat'ın doğusunda üç tane mağara vardır. Bu

mağaraların köye uzaklığı 700 metre kadardır. Mağara kapıları doğuya bakar. Birbirine uzaklıkları 6 metredir. Mağaralar yüksek kayalardan oyulmuş olup birisi 6; diğeri 5, diğeri de 4 metre bir ağız genişliğine maliktir. İçinde yemlikler, pencereler, oturacak yerler vardır. Göçebe hayatı yaşandığı zamanlarda bu mağaralarda birçok aşiretler konaklamışlardır. Mağaraların güneyinde 35 metre yükseklikten bir su şellâlesi akmaktadır. Düştüğü yeri teşt biçiminde oyduğundan bu suya teşt pınarı adı verilmiştir. Bu civarda kayadan oyulmuş kulübeye benzer bir yer daha vardır. İki tarafında iki kuyu bulunuyor. Bu kuyular kayadan oyulmuştur. Fakat içinde su yoktur. zamanla içine taş toprak dolmuş ve eski derinliğini kaybetmiştir. İki metre derinliğinde kalan bu kuyuları o mıntıka adamları hububat gömmek için kullanmaktadır.

Mağaraların güneyinde üç tane birbirine yakın yapılmış ve kapıları batıya bakan evler vardır. Bunlarda kayadan onarılmıştır. Uzunlukları bir olan bu evlerin yüksekliği 4, eni 6 metre kadardır. Kare şeklinde yapılmıştır. Yastık yerleri, örtü yerleri, sandık koyacak yerler, kapkacak koyacak yerleri vardır. Evlerin üzeri toprakla örtülüdür. Uzaktan ufacık bir tepe şeklinde görülür. Bu evlerin kuzeyinde birçok tepeler daha vardır. İçlerinde eşya olduğu söylendiğinden Mal tepesi adı verilmiştir. Güneyinde Kara mağara denilen bir yer bulunuyor ki orada da kıymetli eserlerin bulunduğu söylenir. Halen içinde iki tane çülha dükkânının tezgâh yerleri duruyor. Şambayat'ın 4 saat uzağında Gâlfetin Uram kale denilen bir kale de vardır. Kale ortasından yıkıktır.

Köyün güney doğusunda beş tepe denilen bir yer vardır ki burası köyden iki buçuk saat kadar uzaktadır. Tepelerin içinde muharebe yerleri ve taş oymaları gibi şeyler göze çarpıyor.

TUT BUCAGI CİVARINDAKİ TARİHİ ESERLER

Tut'un batısında eskiden kalma bir mağara vardır. Kayadan oyulmuştur. İçinde sedir yerleri, kapı oyukları görülüyor. Mağaranın üstünde yine aynı mağaraya benzer bir mağara daha vardır. Fakat merdiveni olmadığından buraya çıkılması güçtür. Ancak aşağıdaki mağaranın önündeki ağaca tırmanmak suretiyle buraya çıkılır. Üsteki mağara büyük aşağıdakine göre ağzı daha küçüktür. Mağaraların tavanı hamam kubbesine benzer. Tavan delikli değildir.

Tut'a birbuçuk saat mesafede ve Tut'un batı yönünde yine büyük bir mağara vardır. İçi mozayik gibi taşlarla bezenmiştir. Duvarlarda yazılar da görülüyor.

Tut'un kuzeyindeki bir mağaranın içinde ve mağaranın tam kapısının yanında elinde kalkan ve ok tutan kabartma bir insan resmi vardır. Mağaranın ortasında taştan masa, masanın etrafında taştan sandalyeler, mağaranın bir tarafında büyük ve yüksek taştan bir taht ve üstünde başı taçlı kıral olduğu anlaşılan bir heykel ve bu heykelin yanında ayakta durduklarından uşakları olduğu anlaşılan birçok insan kabartmaları göze çarpıyor. Mağaranın taban ve duvarları dümdüzdür. Mağaranın alt yönü taşlık, üst kısımları da kayalıktır.

AŞAĞISÖĞÜTLÜ KÖYÜ CİVARINDAKİ TARİHİ ESERLER

Aşağısöğütlü'nün güneyinde büyük bir kilise harabesi vardır. Cephe tarafında birçok yazılar ilk nazarda göze çarpıyor. Ayrıca içinde yine birçok heykeller bulunmaktadır.

Söğütlü'nün güneyindeki Çüyenekte içinden 4–5 değirmenlik su akan ve Bizanslılar tarafından yapıldığı sanılan mağaralar vardır. İçine fener veya lüküsle giril-

dikte çıkan suyun biraz ilerde bir taşın dibinden kaybolduğu, duvarlarda güzel kabartma resimlerin bulunduğu, ellerinde hançer tutan insan kabartmalarının olduğu, biraz ileride taştan masaların etrafında yine taştan sandalyelerin güzel bir şekilde yapılmış olduğu görülür. Arkada bir pencere vardır. Rivayet edildiğine göre: Vaktiyle buraya giren iki kişi bu pencerelerde altın ve gümüşe benzer çubuklar görmüşler ve alarak dışarıya çıkmışlar, fakat aydınlığa çıkar çıkmaz, bu çubuklar ellerinden kaybolup gitmiş. Bu suyun kaybolduğu yer değilde çıktığı yer buraya 5-6 saat mesafede imiş.

SEYDİ VAKKAS MEZARI

Hazreti Muhammed'in sancaktarı Sait İbni Vakkasın mezarı olduğu rivayet edilen yer, Sarıkaya köyü ile Emir Haydar köyü arasındadır. Halk buraya Seydi Vakkas'ın mezarı demektedir. Besni'de en çok Vakkas adının bulunması bu ziyaretin mevcudiyetinden olduğu kadar, halkın ziyarete karşı olan bağlılığından ve inancından ileri geliyor.

KEYSUN BUCAĞI CİVARINDAKİ TARİHİ ESERLER

Keysun'un Boybeği köyünde halen Boybeği sarayı diye adlandırılan bir saray harabesi vardır. Bu sarayın Toktamış'a ait olduğu da söylenir.

Ayrıca Keysun bucak merkezinde yirmi metre yüksekliğinde bir höyük de bulunuyor. Bucak merkezinde yerlilerin inşaat dolayisiyle yaptıkları kazılarda romalılara ait olduğu tahmin edilen birçok mermer sütunlar da çıkarılmıştır. Burası şimdi Keysun harabesi adını taşır.

Besni'nin ova boyunda Keysun'dan Sahantil'e ve o-

radan Fırat'a kadar bir istikamette doğudan batıya doğru devam eden ve 4–5 kilometrelik mesafelere serpiştirilmiş birçok suni höyükler vardır.

Keysun bucağına bağlı Sarıkaya köyünden yukarı Söğütlü köyüne giden yolun solunda eski ismi TATARİN ve yeni adı ÇOBAN MAĞARASI olan tarihi bir oyuk vardır. İçinde «2» adet kabartma yarım heykel ve bir de çocuğuna meme veren çıplak bir kadın kabartma resmi görülüyor. Ayrıca iki büyük taştan ibaret mezar olduğu anlaşılan küçük oyukda göze çarpıyor.

KİTİŞ KÖYÜ HAKKINDA

Malatya Halkevi'nin yayınladığı «Derme» adlı derginin 1944 yılı 14 sayılı nüshasında Avukat A. Hüsnü Tulun «Tarihte Malatya» başlıklı yazısında diyor ki:

Besni kazasına bağlı Kızıl'in nahiyemizde (Kitiş), (Hementil), (Sahantil) gibi köylerden bahsedelim, İsimlerde mana aramak adetim olduğundan, bu isimler üzerinde de durmayı faideli gördüm. Bu güzel köy isimlerinin nihayetindeki (Til) heceleri Suriye ve cenup hattı üzerinde görülen (Telabyez) vesaire gibi adlardaki (Tel) kelimesile asla bir değildir.

Arap harflerinde bir harekeden ibaret (E) lâfzı ile başlı başına bir harf olan (İ) yerine kaim sakin (Y) harfi başka başkadır. (E) nin mukabili hemze ve fethadır. (İ) nin mukabili ise (Y) harfidir.

Binaenaleyh Etilerin (Murşil), (Hatusil), (Hantil) isimlerindeki (Til) hecesi iste (Hementil), (Seğentil) isimlerindekinin aynidir.

(Hementil) ismi ile kablelmilâd 1790 dan 1765 e kadar hükümdarlık eden ve birinci (Mürşil) den sonra gelen (Hantil) namına konulmuş bir isim olmadığını kim iddia edebilir.

Kızıl'in nahiyesinin bütün etrafı çok eski bir Hitit merkezidir ve en eski iktîsadî ve ticarî yollar dahi bu nahiyeden geçmektedir.

Erkek büyük alih (Sandu) ya gelince: bunu da: Malatyadan çıkarak bu gün İstanbul şark eserleri müzesinde 7787 numaralı kabartma resimde görüyoruz. Yanındaki kadın alihe (Gubaba) ile memleket üzerine yağan yağmur ve fırtına ve kasırgayı temsil eden yılana hücum etmektedirler. Kasırganın yılana benzetilmesini çok görmeyelim. Bir yılan çevikliğile kucakladığı herhangi bir cismi derhal kaldırıp götürerek mahveden kasırgayı anlatmaya canlı bir örnek teşkil eder.

Şu güzel ve canlı buluş, başlı başına ayrı bir tetkik ve yazı mevzuu bulunmakla beraber, Hititlerin bu şekildeki ifadeleri, mutlak ve mutlak tabiatten mülhem olarak ad bırakmakta olduklarını gösterir.

Mezkûr kabartma resimde görülen elbise şekli bu günki Nemrut dağında kırık dökük devrilmiş heykellerdeki elbiselerin aynıdır. Belindeki kemer ise yine köylülerin pek güzel renkli yünlerden dokudukları 20 santim eninde kuşakdan başka bir şey değildir. Başındaki külâhı ise, adeta eski Kadirî dervişlerinin giydiği tepsi boncuklu ve dilimli sivri taca benzemekten ziyade yine Malatya ve çevresindeki şapkadan evvel başlarda görülen ve halis yünden mamul keçe (külâh) ların tamamen kendisidir. Bu külâh imalile uğraşan yirmiye karip Malatyada esnaf bulunduğunu hepimiz bilir ve hatırlarız. Bunlardan bir tane elde edilerek yeni nesil ecdadın giyim eşyaları meyanında gösterilmek üzere saklansa fena olmıyacağı kanaatindeyim.

Hitit ülkesinin mebdei olan Malatyada bulunan bu heykelin aynini İzmirden Kemalpaşa kazasına giden yolda ve Karabel denilen mevkideki kaya üzerinde de görüyoruz. Yine şark müzesinde 8855 numaradaki heykel

de (Sandu) nun tamam kendisidir. Kabartma resimde iki de boğa görülür. Bunlardan birisinin (Seriş), diğerinin ismi (Huriş) olarak okuyoruz ki, bunlar da birer ilâhtırlar. Fakat şu iki isimle (Kitiş) ismi arasındaki mutabakatla Besni kazasına beş saat mesafedeki (Kitiş) köyünün adı; artık; bize yabancı kalabilir mi?

BAĞDAT - HALEP YOLU

Eski - Bağdat - Halep ticaret yolu da Besni'den geçmektedir.

AKŞEHİR

Halen Akkuyu diye adlandırılan köyün yerinde vaktiyle Akşehir adında oldukça büyük bir kasaba mevcutmuş. Buradan da vaktiyle yapılan kazılarda çeşitli eserler çıkarılmıştır.

Kara höyük, Külâfı höyük, Boz höyük, Belât höyük adlarındaki köyler civarlarındaki höyüklerin adlarına izafeten isimlendirilmişlerdir.

Keysun, Fal, Yukarı haskişi, Çomak, Levzin gibi köylerin civarında da müteaddit höyükler vardır.

İdarî Teşkilâtımız ve İçtimaî Teşekküllerimiz

Alfabetik bir sıra altında bölümlere ayrılmış olarak sayın okuyucularımızın bilgilerine arzedilmiştir.

ADLİYEMİZ

Şer'iye mahkemelerinin kaldırılmasından sonra teşekkül eden cumhuriyet mahkemelerinden sulh ceza – sulh hukuk – asliye ceza – asliye hukuk – asliye ticaret gibi mahkemeler Besni'de de açılmış, fakat bunların iradesi tek yargıca verilmiştir. Besni'de ayrıca müstakil bir cumhuriyet savcısı ve bir sorgu yargıcı vardır. İcra, noter ve mahkeme başkitabetliği görevleri de mahkeme başkâtibinin uhdesine verilmiştir:

Yılda 150 ye yakın ağır ceza, 300 e yakın ceza, 500 e yakın hukuk ve ticaret dâvası açılır. Ağır ceza dâvalarının mahkemesi burada olmadığından Malatya'da görülür.

Besni adliyesi bütün mahkemelerimiz gibi, halk üzerinde hakka dayanan müsbet bir tesir yaratmıştır.

Besni'deki cezaevi gönülün istediği gibi muntazam ve modern değildir. Sarhan mahallesinde kira ile tutulmuş altı odalı bir evden ibarettir. Bir odası kadın cezaevi olarak ayrılmış, bir odası büroya tahsis edilmiştir. İki odasında ağır suçlular, geri kalan iki odasında da diğer erkek mevkuflar oturur. Halen Besni cezaevinde 41 kişi vardır. Bunlardan biri kadın mahkûm, 22 si erkek mahkûm ve 18 i de hüküm geymemiş mevkuflardır

Buradaki suç işliyenlerin çoğu birinci derecede hırsızlık, ikinci derecede yaralama ve üçüncü derecede de adam öldürme vakalarından cezalı bulunmaktadırlar.

Haftanın muayyen günlerinde Hükûmet tabipliğince cezaevinde sağlık muayyeneleri ve temizlik yoklamaları yapılmaktadır.

Besni'nin sayın cumhuriyet savcısının anlattığına göre önümüzdeki yılda küçük çapta yeni ve moderin bir cezaevi yaptırılması düşünülüyor. Burada küçük sanatlar için ayrıca atelyeler teşekkül edilecek ve cezalılar için de okur - yazar olmıyanlara da okuma - yazma kursları açılacaktır. Bu teşebbüslerinden dolayı savcımıza teşekkürlerimizi bildirirken okur - yazar sayısının fazlalaştığı ve refahın biraz daha arttığı gün Besni'de suçlu adedinin sıfıra ineceğinin tabii olacağını belirtmek isterim.

BELEDİYEMİZ

Besni belediyesi yurt içindeki şanslı belediyelerimizden biridir. Giden ve gelen başkanlarımızın hepsi de işinin ehli, enerjik ve aynı zamanda memleket dâvalarını benimseyen Besni çocuklarıdır.

İşe başlar başlamaz ne düşünmüşlerse düşündüklerinin hepsini de kuvveden fiile çıkarmışlardır.

Şimdiye kadar yapılan işler arasında kayde değer şunlar vardır:

1938 - 1939 yılları arasında kübik ve modern bir belediye binası yapılmıştır. Bu bina, yeni kurulan Ortaşehir'e mimarî sitiliyle bir güzellik kazandırdığı gibi, toplantı salonu ile de memur arkadaşların lökal ihtiyacını karşılar.

1940 - 1941 yıllarında Aşağı ve Ortaşehir'deki birçok çeşmeler tamir ettirilmiş, bulaşıcı hastalıklara sebebiyet veren eski tip çeşmeler ortadan kaldırılmıştır.

Aşağışehir'deki umumî helâlar da islâh edilerek betonla onarılmış ve Ortaşehir'de ziraat bankasının civarına düşen mahalde ayrıca umumî bir helâ daha yaptırılmıştır.

Pınarbaşiyle Aşağışehir yolu arasındaki yıkık köprü tamir ettirilerek kullanılır bir vaziyete sokulmuştur.

1948 de Aaşağışehir'le Ortaşehir arasına düşen bir mahalle de askerî mezbaha yaptırılmıştır.

1950 ekiminde akıtılacak olan su işleri de ihale edilmiş ve gereken faaliyete geçilmiştir.

Elektrik projesi de bu yıl 4000 liraya ihale edildi. Geçen yıldan artan tahsisatla Ortaşehir'deki dükkânların arkasına düşen tarlada bir de sebze hal'i yaptırılacak.

Yenişehir belediyece yaptırılan imar plânına göre günden güne gelişmekte, belediyemizin isabetli kararları bariz bir surette göze çarpmaktadır.

Her yıl Aşağışehir'deki su yolları sık sık tamir ettirilerek etraftaki pis suların içeri sızıntı yapmasına engel olunmaktadır.

Belediyemizin ebesi, baytarı, sağlık memuru ve doktoru da vardır. Bunlar haftanın belirli zamanlarında meslekeriyle ilgili işleri belediyede görmekte, halkın ihtiyacına cevap vermektedirler.

89904 lira 5 kuruşluk varidatı ve 80147 lira 47 kuruşluk sarfiyatiyleBesni belediyesi, aşağıda belirtilen hayırlı işlere de elini uzatmakla Besnililere karşı vazifesini yapmış oluyor.

Bu yılki bütçesinden:

Lira	K.	
10523	00	Asker ailelerine yardım yapmıştır.
105	35	Fakirlere ilâç parası vermiştir.
239	34	Fakir hastaların nakline sarfetmiştir.
158	62	Fakirlerin teçhiz ve tekfinine harcamıştır.
5365	71	Fakirlere nakti yardım yapmıştır.
51	30	Sahipsiz ikizlere para yardımı yapmıştır.
3000	00	İlcede yeni açılan ortaokulun bina yapımına bu bedeldeki bir otelini satarak yardım etmiştir.

Sayın Abdülkadir Özbay'dan açılan belediye başkanlığına seçilen sayın Hüseyin Baykara'nın görevinde başarılı, Besni'ye yararlı olmasını temenni ederiz.

HAYVANCILIĞIMIZ

Besni hayvancılıkla geçinen bir ilce olmaktan ziyade bağcılıkla ve çiftçilikle uğraşılmıya müsait iklim tipine giren bir ilcedir. Burada önemli sayabileceğimiz cins bir hayvan tipine raslanılmaz. Bununla beraber hayvancılık bakımından da küçümsenecek durumda değildir.

İlcede mevcut hayvanların islâhı için elden geldiği kadar çalışılmaktadır. Sultansuyu harasından temin edilen ve bucak müdürlerinin nezaretine verilen bucak merkezlerindeki damızlık boğalarla, Urfa'dan getirilen aygırlarla ve yazın muayyen zamanlarda ilce merkezine getirtilerek sıfat yaptırılan at ve merkeplerle hayvan cinsinin islâhına gidilmektedir.

Kötü cins ve işe yaramıyan hastalıklı hayvanların testesleri çıkarılmakta, tehlikeli hastalıklara tutulmuş hayvanlar imha edilmektedir. Bulaşık hastalıklı hayvanlarla mücadele yapılmakta, hayvan zayiatı önlenmekte ve iyi cins hayvanların çoğalmasına gayret edilmektedir.

Sık sık görülen yankara (cemrei araziye), uyuz, ke-

lebek (diston), gibi hastalıkların ve arada sırada görülen garbonun ilâçlaması da burada yapılmakta ve bu çeşit hastalıklar geliştirilmeden önlenmektedir.

Bu yıl gıdasızlıktan ve kışın şiddetli geçmesinden dolayı hayvanca epey telefat verilmiştir.

Önümüzdeki yılda özel idare bütçesinden çok sayıda damızlık boğa ve at temin edilecek, iyi döl alma imkânları sağlanacaktır. a

Mücadele yapılmakla beraber bu işin de hızlandırılmasına önem verilmektedir.

1948 - 1949 yıllarının mukayeseli istatistiğini aşağıya bilgi vermek maksadiyle çıkardık.

	1948	1949
Koyun	26038	22253
Keçi	98565	91931
Deve	113	245
At	787	774
Katır	321	318
Eşek	4163	3956
Sığır	17377	17444
Manda	124	137
TOPLAM	138514	137058

İÇTİMAÎ TEŞEKKÜLLERİMİZ

Çocuk esirgeme kurumu, Türk hava kurumu; Kızılay kurumu gibi içtimaî teşekküller mevcut olmakla beraber her üçü de geniş bir surette gelir kaynakları bulmakta ve işlerini başariyle yürütmektedirler. Yegâne gelir kaynakları da Besni'deki halkın hamiyet ve kültürlü sınıfın feragâtle çalışma hisleridir.

KÖYLERİMİZ

Köylerimizde gayri sihhî açtırılarak kullanılan ve

türlü hastalıkların bulaşmasına sebep olan kuyuların çoğu kapatılmış ve yerlerine etraflı betonlu ve gayet muntazam; aynı zamanda sağlık kaidelerine uygun kuyular açtırılmıştır. Bu şekilde kuyusu olmıyan köylerimizden birkaçına da önümüzdeki yılda açılacaktır.

Her köyde usulüne uygun köy odaları açılmasına çalışılmıştır. Önümüzdeki yılda köy okuma odaları için faaliyete geçilecektir.

Atatürk'ün işaret buyurduğu «hakikî efendi Türk köylüsüdür» sözü üzerinde yürünmekte ve bir efendiye ne lâzımsa o yapılmaya çalışılmaktadır.

Besni ilcesinin 84 muhtarlığı vardır. Geri kalan köyleri obalıktır. Aşağıda alfabetik bir sıra altında Besni köylerinin adlarını okuyucularımıza bilgi olarak veriyoruz.

Adılkililli
Ahuru
Akkuyu
Alişar
Arabanbademce
Arabanbeydili
Araplar
Aşağıabdallar
Aşağıçöplü
Aşağıhozkişi
Aşağınasırlı
Aşağısöğütlü
Atmalı
Atmalı Hortlutorunlar
Atmalı Karalar
Bahri
Balka
Balkar
Başli
Baybeyğipınarı
Belveran
Bereketli
Beseri
Beşir
Beşkoz
Birimkâhya
Birişme
Boncuk
Bostancı
Böküklü
Burunçayır
Büyükperveri

Büyükşambayat
Camuşçu
Cencere
Cengehor
Çakalli
Çakallikömürcü
Çakallikörosmanlı
Çakallişemsiuşağı
Çakallıtorunlar
Çakallıyusufağa
Çanakçı
Çargan
Çatalağaç
Çataltepe
Çelik
Çilboğaz
Çomak
Çorak
Çorman
Deliyanlı Seydivakkas obası
Eskiköy
Fal
Gedikli
Gelbilason
Gündürme
Hacıhalil
Hamzalar
Hasanlı
Haydaremir
Haydarlı
Hementil
Hizmikân
Hiznik
Hürnük
Hüveydikara
İzollu
Kabalar
Kantara
Karahalil
Karakeçi
Karaköçek
Kargalı
Karnıaçık
Keralmaz
Kevcali
Keysun
Kinirli
Kilisecik
Kıtış
Kızılcamustafa
Kızılhisar
Kızıl'in
Kızılkaya
Kocapirli
Körüsten
Körtanlı
Köseceli
Kösiyanlı
Kösüklü
Kötüre
Kulaksızçöplü
Kuyu
Küçükperveri
Küçükşamuşağı
Küçükveran
Levzin

Lordin
Mahkânlı
Marguza
Memadikli
Mendollu
Meydan
Mihmanlı Aşireti
Mirihtil
Nohutlu
Oryatlı
Ozan
Pehnik
Penbegi
Purgiran
Rumiyanlı
Sahantil
Sallak
Sarıkaya
Sarıyaprak
Sayveran
Satıluşağı
Seskeabdallar
Sufraz
Suvarlı
Şambayat
Şefkatli
Şinikçi
Tacirli
Terbizek
Tetirli
Tilek
Tokar
Tutlupınar
Uzunkuyu
Yaylacık
Yazıbademce
Yazıbeydili
Yazıkarakuyu
Yazıyalankoz
Yukarıhozkışı
Yukarınasırlı
Yukarısöğütlü
Yusufa
Zirce
Zurnacı

MALİYEMİZ

Bir malmüdürü, bir gelir memuru, bir gelir memur yardımcısı, bir muhasebe kâtibi, bir veznedar, bir tahsil memuru ve yeteri kadar tahsildarla faaliyette bulunan Besni maliyesi vergi mükelleflerini sıkmadan tahsilâtlarını mükemmelen yapmakta ve iş sahiplerinin işlerini aksatmadan yürütmektedirler.

Bilgi olarak Besni maliyesinin 1949 yılı Kasım ayı

sonuna kadar ticarî kazanç, davar, develer hesabını veriyoruz:

Ticarî kazanç		*Davar – develer*	
Haliye	Sabıka	*Toplam*	
Toplam		Haliye	Sabıka
Lira	Liira	Lira	Liira
31900	16681	89595	8326

Diğer hayvanlar	
Toplam	
Haliye	Sabıka
Lira	Lira
10581	1443

MİLLÎ EGİTİMİMİZ

Besni bölgesi millî eğitim bakımından da talihli sayılır. Köylerimizin yüzde sekseninde okul vardır.

Önümüzdeki yılda Hoyratlı – Gölbaşı – Kızıl'in (Sahantil) de okul inşaatı faaliyetine geçilecek ve hâlen Aşağışehir'de Besni merkez Dumlupınar ilkokulunun bir şubesi halinde öğretimine devam eden üç sınıflı ilkokul, müstakil bir okul haline çevrilecektir.

Öğrenci devamı üzerinde ilçe kaymakamı ile bölge ilköğretim müfettişi ve okul başöğretmenleri hassasiyetle durmaktadırlar. Bu elbirliğiyle çalışma sonunda köylerdeki devam nisbeti yüzde doksan ve doksan beşe yükselmiştir.

1949 – 1950 öğretim yılında Besni bir ortaokula da

kavuşmuştur. Öğretimine okulsuzluktan ve mali durumlarının müsait olamayışından ara verenlerden yaşı kayda uygun öğrenciler bu vesile ile ortaokulda okuma fırsatını elde etmişlerdir.

Ortaokulun açılmasında ve binasının yapılmasında üstün gayreti görülen kaymakam Muzaffer Tanrıöver'e, Besni halkı yeri düştükçe gıyabî minnettarlığını belirtmektedir.

OKUL SAYISI

1	Ortaokul
24	Öğretmenli ilkokul
4	Eğitmenli – öğretmenli (bağımlı) ilkokul
35	Eğitmenli (bağımsız) ilkokul
64	Toplam

ÖĞRETMEN SAYISI

Kız	Erkek	Toplam	
1	2	3	Ortaokul
3	41	44	İlkokul
4	43	47	Genel toplam

Ayrıca Besni, Kâhta ve Adıyaman'da teşkil edilen ilköğretim teftiş bölgesinin merkezi olduğundan burada bir ilköğretim müfettişi de vardır.

Köy okullarını teftişe yetkili iki tane de gezici başöğretmenimiz bulunmaktadır.

ÖĞRENCİ SAYISI

Kız	Erkek	Toplam	
2	38	40	Ortaokul
23	227	250	Merkez Dumlupınar ilkokulu
—	138	138	Dumlupınar okulunun Aşağışehir'deki şubesi
734	1631	2365	Köy ilkokulları
314	584	898	Eğitmenli ilkokullar
1073	2618	3691	Genel toplam

ÖĞRETMENLİ İLKOKULLARIMIZ

Besni merkez Dumlupınar
Ernişdere
Camusçu
Keysun
Köseceli
Çelik
Uzunkuyu
Atmalı
Kızıl'in
Ozan
Çataltepe
Hüs
Aşağışehir'deki D. Pınar şubesi
Meydan
Süvarlı
Balkar
Aşağısöğütlü
Terbizek
Burunçayır
Şambayat
Perveri
Pehnik
Balyan

EĞİTMENLİ - ÖĞRETMENLİ (Bağımlı) İLKOKULLARIMIZ

Belveran
Arabanbeydili
Sufraz
Tut

EĞİTMENLİ (Bağımsız) İLKOKULLARIMIZ

Bir sınıflı

Sarıkaya
Yukarısöğütlü
Fal
Yazıbeydili
Havutlu
Yalangoz
Köseceli
Meryemuşağı
Şenikçi
Çorak
Zirce
Sarıyaprak
Tilek

Üç sınıflı

Araplar
Arabanbademce
Yusufa
Ç. Torunlar
Bayıl
Körüsten
Birişme

İki sınıflı

Yaylacık
Emirhaydar
C. Mamibiş
Mesçitli
Tetirli
Mihmanlı
Kargalı
Margoza
Hamzalar
Seske
Kinirli
Aşağınasırlı
Yukarınasırlı
Küçükperveri

NÜFUSUMUZ

Cihannüma'da Adana vilâyetinin Maraş sancağına bağlı Bostanbaşı ve «hayrat-ı kesiresi» bulunan Besni'den sitayişle bahseden ifadeler vardır. İslâm Ansiklopedi'sinde de Besni'nin XIX. yüzyılın ikinci yarısında Mamuretülaziz vilâyetinin Malatya sancağına bağlı olduğu ve seyyah Ainsworth'un Besni'de 2500 ev saydığı; Mamuretülaziz vilâyeti Salnamesi'nde Besni'de 1900 den fazla evin ve 8800 kişiden ibaret nüfusun bulunduğu, Kamus al -Alam'da merkezin 12000, çevresiyle birlikte 32000 nüfusu olduğu, Cuinet'de de 45000 kaydedildiği yazılıdır. 1945 yılındaki nüfus sayımına göre Besni'nin nüfus istatistiği ise aşağıya çıkarılmıştır.

	Kadın	*Erkek*	*Toplam*
Besni merkez	7094	6815	13864
Merkez köyler	2795	2968	5763
Süvarlı B.	2191	1963	4154
Şambayat B.	1957	1720	3677
B. Perveri B.	3030	2605	5635
Keysun B.	3789	3403	7192
Kızıl'in B.	1431	1377	2808
Belveran B.	2989	2889	5878
Toplam	25231	23740	48971

Yukarıdaki nüfus sayısı 1945 sayımına göre Besni ve köylerinin durumunu göstermektedir. Bu yılki nüfus durumiyle 1945 yılı nüfus sayımı arasında bir karşılaştırma yapma imkânını sağlamak için mukayeseli istatistik aşağıya çıkarılmıştır. İstatistik incelenecek olursa görülür ki bu yılki durum, 1945 deki durumdan farklıdır. Kadın sayısı da erkek sayısından çoktur.

Bu bölgede kadın, erkekten daha az yıpratıcı işler görür, zahmet çeker. Erkekler, hayatın daha çok yükünü yüklendiğinden kadına nisbetle daha çok yıpranır ve bunun için de ölüm nisbetleri kadınlara göre çok olur.

1945, harp yıllarının ve ondan evvel 1942 kuraklığının tesirlerini üzerinde taşıdığından, bir çok Besnililerin askerde bulunduğu zamana rastladığından Besnide nüfus durumu bu yıla göre, 1945 de daha az görülmektedir.

Yaşama vaziyetinin insan sayısı üzerinde tesirini gösteren rakamlar en sıhhatli olarak nüfus vaziyetini bildirir. Bunun için biz de Besni nüfusunun karşılaştırmalı istatistiğini okuyucularımıza veriyoruz.

	İlce merkezi nüfusu			*Besni'nin köylerile birlikteki nüfusu*		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
1945	7049	6815	13864	25231	23740	48971
1949	7095	6895	13990	28855	27244	56099

ORMANCILIĞIMIZ

On orman serisi (1) ne ayrılan Besni orman bölgesi teşkilât bakımından Malatya orman işletmesine bağlıdır.

Ormanlarındaki ağaç cinsi ekseriyetle pırnal – akmeşe – karameşedir. Ormanlarının kesif olduğu yerler de, Yukarı ve aşağı karakuyu köyü ile Kevçeli köyü civarıdır. Meydan ve Çataltepe köyleri de oldukça ormanlıktır. İşletmece numaralanan Besni'deki orman serileri şunlardır:

---

(1) Seri: Orman mıntakası anlamına gelir. Her seride tabiî sınırlar vasıtasiyle daha küçük parçalara ayrılır ki buna da havza adı verilir.

6 No. lı orman serisi:	Meydan köyü civarındaki ormanlıktır ki burası, Haremi deresi serisi diye anılır.
10 No. lı orman serisi:	Kinirli köyü ile Gölbaşı arasındaki ormanlık mıntakaya denilir ki bu da Gölbaşı serisi diye adlandırılmıştır.
11 No. lı orman serisi:	Yukarıçöplü köyü ile Kızdağının kuzey kısmındaki ormanlık bölgedir. Bu bölgedeki ormanlığa da Çöplü deresi serisi denilir.
12 No. lı orman serisi:	Tut dağının güney civarına rastlıyan ormanlardır.
13 No. lı orman serisi:	Besni ilce merkezindeki ormanlıktır. Bu seriye Aksu deresi serisi de denilir.
16 No. lı orman serisi:	Çelik ve Haydarlı köyü civarındaki orman mıntakasıdır. Buna Çelik deresi serisi adı verilmiştir.
17 No. lı orman serisi:	Kevceli köyü civarındaki ormanlıktır. Buraya Bağırsak deresi de denilir.
20 No. lı orman serisi:	Zirce ve Kilisecik köyleri civarındaki ormanlık bölgedir. Eşek meydanı serisi diye de anılır.
21 No. lı orman serisi:	Kargalı – Mihmanlı köyleri civarındaki ormanlıktır. Buraya Kızıldağ'ın kuzey serisi adı da verilmiştir.

22 No. lı orman serisi: Yazıkarakuyu - Çakmak - Aşağıhoşkeçi - Yusufağa köyleri civarındaki ormanlık kısımdır. Bu kısım Keysun çayı serisi diye de adlandırılmıştır.

Odun bakımından en çok gelir getiren bölge Gölbaşı serisiyle Bağırsak deresi serisidir.

Ötedenberi tahrip edildiğinden ve tahammülü olmaması bakımından Aksu, Keysu çayı ve Kızıldağ'in kuzey- serisi halen muhafazaya ayrılmış, geliştirilmesi bakımından da bölgece burada tedbirler alınmıştır.

Besni'de orman çok olmasına rağmen teşkilâtın ve halktaki ormancılık zihniyetinin azlığı ve kısalığı ormanlarımızın gelişmesine engel olmaktadır. Buna rağmen gerek idarî makamların ve gerekse orman dairesinin bu hususdaki hassasiyeti yine yüz güldürücü sonuçlar sağlamaktadır.

Orman bölgesindeki köylerin istimlâkiyle, köylerin orman sahasından uzaklaştırılmasına, keçilerin imhasına, plânsız kaçak ağaç kesimlerinin önlenmesine, orman içinde tarla açılmamasına sürekli olarak çalışılmaktadır.

Zaman ve anlayışa bağlı olan ormancılığımızın ilerde Besni'ye büyük bir gelir kaynağı olacağı şüphesizdir.

SERİLERE GÖRE

Seri No. sı	Ormanık saha Hektar olarak	Yıllık gelir Kental olarak elde edilen odun
10	8350	3078
11	8390	2116
12	6230	1928
13	3650	—
16	12000	2092
17	14130	4710
20	10660	2120
21	12720	—
22	2920	—
Toplam	89050	16044

ÖZEL İDAREMİZ

159991 lira 12 kuruşluk bütçesinin 127661 lira 26 kuruşunun yol vergisi tahakkuk ve tahsilâtından, 22730 lira 86 kuruşunu arazi vergisi tahakkuk ve tahsilâtından 8812 lirasını bina vergisi tahakkuk ve tahsilâtından sağlamaktadır.

Yol vergisi tahsilâtının yüzde yirmisiyle belediye sınırları içindeki binalardan alınan bina vergisi tahsilâtının yüzde yirmi beşi Belediye'ye, yol vergisi tahsilâtının yüzde onbeşi Bayındırlık Bakanlığına, arazi vergisi tahsilâtının yüzde altısı Ziraat Bankasına irat olarak verilmekte, geri kalan gelir de Vilâyet özel idaresine varidat olarak Vilâyet emrine yollanmaktadır.

Şimdiye kadar özel idare bütçesinden Besni ilce merkezinde üç katlı modern bir İlkokul binası yapılmış

ve bu arada Besni-Gölbaşı, Besni-Adıyaman yolu onarılmıştır.

Bu yıl, Besni merkez Dumlupınar İlkokulunun esaslı surette tamiri yaptırılmış yine masrafı özel idareden verilmek üzere yaptırılacak kaymakam evinin temeli attırılmıştır. Önümüzdeki baharda bitirilmesi için azamî gayret sarfedilmektedir.. Besni-Gölbaşı, Besni-Adıyaman yollarının tamire muhtaç bazı yerleri de 1950 yılında tamir ettirilecektir.

PAMUKÇULUĞUMUZ

Dağlık kısımlar hariç, Besni'nin her tarafında pamuk ekilebileceğinin ve ekilen pamuktan iyi sonuçlar alınabileceğinin bir hakikat olduğu yapılan fennî tecrübe ve tetkikler sonunda anlaşılmırtır.

Eskiden ekilen Nankin cinsi pamuk kozası, bu yıl ekim tecrübesi yapılan Akala cinsi pamuktan sonra rağbetini kaybetmiştir. Çünkü yerli pamuk kozası diye adlandırılan Nankin cinsi pamuk kozası verimce az, kıymetçe düşüktür. Halbuki Akala cinsi pamuk her bakımdan ekici için istifadeli olmaktadır. Bilhassa Besni'de elde edilen pamuğun ince, uzun elyaflı, yüksek randımanlı, kısaca iyi vasıf ve kalitede oluşu ilerde pamukçuluktan Besni'nin çok kâr temin edeceğini müjdeliyor.

Sümerbank Pamuk Satınalma ve Çiftçi Fabrikaları Müessesesi tarafından bu yıl yapılan tecrübede ve çiftçiye dağıtılan 20 ton pamuk tohumunun hasılâtı sonucunda hasıl olan kanaat müsbettir.

Çiftçinin acemi olmasına, yapılan tavsiye ve gösterilere ilk tecrübe yılı olması dolayisiyle pek aldırış etmemelerine, pamuğa fazla su vermelerine, çapayı ihmal etmelerine rağmen yine verilen 20 ton tohuma karşılık 300 ton çeşitli pamuk istihsal edilmiştir. Bu da istenilen yani ümid edilenin yüzde yetmiş beşidir. Yüzde yirmi

beşi, yukarıda sayılan ihmalkârlıklar sonunda intaç hadisesinin geç vaki bulmasından yani kozaların açmamasından ve ileri gelen bilgisizlikten ziyade bu hususdaki görgüsüzlükten doğan zarardır.

Besni'nin ovalık kısmının pamuk ekimine elverişli olmasına rağmen en fazla verimli olan sahaları Keysun-Kızıl'in-Sahantil-Balka - Kızılcamustafa - Sufraz - Çanakçı - Levzin - Beşir - Zurnacı - Arapköy - Şambayat - Şemlikçi - Çöplü köyleridir. Zaten ilk tecrübe tohumları da bu köylerin halkına verilmiş, mahallinde gereken fennî ve teknik açıklamalar yapılmıştır.

Halen Besni'de pamukçuluğun geliştirilmesine çalışan, teknik ve idarî iki kısım üzerinde vazife gören, Sümerbank Pamuk Satınalma ve Çiftçi Fabrikaları Müessesesinin üç kişilik bit teşkilâtı vardır. Bu teşkilât, köylünün bu tecrübe yılında elde ettiği çekirdekli pamuğun kilosunu 77 ve pamuğun kilosunu 205 kuruşa satınalarak, pamuğu Malatya'ya, çekirdekli pamuğu da Ereğli'de yeni açılan Makara Fabrikası'na tecrübesi yapılmak üzere Adana yoluyla sevketmiştir.

Kârını görerek, inanan Besni çiftçisi şimdiden pamuk için 25 bin dekarlık arazisini hazırlamış ve bu maksatla hiç traktör kullanmıyan köylümüz altı traktör bile getirtmiştir. Önümüzdeki yıllarda yukarda adı geçen teşkilât tarafından çiftçiye 175 ton kadar tohumluk dağıtılacağı memnuniyetle öğrenilmiştir. Bu tohumluk dağıtılacak olursa 2,5 milyon çekirdekli pamuğun elde edileceği, bu işin mütehassısları tarafından söylenmektedir. Böylece Keysun- Sufraz - Göksu - Akçay - Değirmen çayı - Şambayat çayı gibi sulak ve mümbit arazide bir dekar başına asgari 100 Kg. çekirdekli pamuk elde etmek mümkün olacaktır. Besni'deki pamukçuluğun geliştirilmesi için kaymakamlıkta bizzat meşgul olmaktadır.

Millî bir servet kaynağı olacağında şüphe edilmiyen pamukçuluğumuzun yarınını büyük bir sabırsızlıkla bekliyoruz.

SAĞLIK DURUMUMUZ

Güzel Besni'mizde maalesef trahom gibi gözleri berbat eden bulaşık hastalıklara raslanılmaktadır. Verem, frengi, cüzzam gibi hastalıklara da maruz vatandaşlarımız varsa da bu hastalıklarla kahir mücadeleler yapılmakta, gün geçtikçe azaltılmaktadır. Trahomla mücadele için merkezde bulunan trahom doktoru köyleri gezmekte ve trahomluları kayde geçtikten sonra trahom ilâçlayıcıları vasıtasiyle hastalıklıların gözleri tedavi edilmektedir. Tut – Şambayat – Sufraz – Suvarlı – Kızıl'in Keysun köylerinde ilâçlama merkezleri kurulmuştur.

İlce merkezinde Trahom Mücadele Hastanesi muntazaman hastalara ameliyat ve küçük tedaviler yapar. Okullara hergün için trahom memurları gelir ve öğrencilerden trahomlu olanların gözlerini ilâçlar.

En ziyade trahomun çoğalmasına bağcılığın etkisi olmaktadır. Pekmez, sucuk, bastık gibi şeylerin kara sineği fazlalaştırmasından ileri geliyor. İlerde bu gibi şire işlerinin fennî olarak yapılmasiyle ve trahomluların muntazaman tedavi edilmeleriyle trahomun azalacağı şüphesizdir. İlcede ayrıca bir Dispanser ve beş yatakl bir Hastane (Muayene ve Tedavievi) vardır. Merkezdeki gezici sağlık memuru ve Perveri – TUT – Şambayat – Keysun – Suvarlı – Belveren'deki gezici köy sağlık memurları ve Hükûmet tabibi, ebe, ilcenin sağlık durumu ile yakından ilgilenmektedirler.

Bucak ve köylerde çamaşır ve vücut temizliği yoklamaları yapılmakta, bulaşıcı ve ateşli hastalıklara

sülfamit, yaz ishallerine karşı çocuklara sülfaguvanidin, malaryaya karşı da mebzul miktarda atebrin, kinin dağıtılmakta, sabahtan öğlene kadar hergün poliklinik yapılmakta, fakir hastalara mevcut ilâçlardan meccanen dağıtılmakta, böylece sağlık durumunun düzeltilmesine çalışılmaktadır. Bu maksatla son sekiz ay içinde 375 teneke gaz, 300 Kg. saf D. D. T: sarfedilmiştir:

İlce sağlık teşkilâtı emrinde 18 tane plüvizatör, 5 tane buğu bidonu vardır. Bunlar her zaman için faaliyette bulunmaktadır.

Bu yıl gelen 70 Gr. kadar zehirle, köpeklerle mücadele yapılmıştır. Önümüzdeki yılda şehrin suyunun getirtilmesi bitecek olursa sağlık durumumuz kısmen düzelmiş olacaktır.

Kanalizasyon işi tamamlanır ve Ortaşehir'de bir dispanser daha açılır, ayrıca bir de hamam açtırılırsa o zaman Besni'nin sağlık çehresi tamamen normala yüz tutacak şekilde değişmiş bulunacaktır.

TARIMIMIZ

Besni, genel olarak bir tarım bölgesidir. Bu bölgede hayvancılıkla az uğraşılır. Suvarlı civarı bağ ve fıstıklıklariyle, Keysun'un batı ve güney kısımları yalnız fıstıkçılığiyle meşhurdur. Keysun'un kuzey ve doğu bucakları tamamen genel tarımla gelirini sağlar. Perveri ve Belveran civarında bağcılık ön plânda gelir. Tut bucağında hayvancılık tarımdan daha ileridedir.

Aşağıdaki tarım istatistiği geçmiş yıllara nazaran bu yılın bazı mahsullerinde artış ve eksilişler gösteriyor ki bunun da sebebi: 1948 yılı ilkbaharında yağan dolu ve müteakiben yapan don, onun arkasından da gelen kuraklıktır.

Dolu, don ve kuraklıktan gözü korkan çiftçi önündeki ilkbahar ve yaz ekimine önem vermiş ve bu yüzden nohut, mısır, akdarı, soğan, susam, pamuk gibi mahsulleri geçen yıllara göre fazla ekmiş ve dolayisiyle bu mahsuller geçmişe göre bir artış kaydetmiştir.

Kuraklıktan zarar gören çiftçiye ve bilhassa muhtaç çiftçiye 275 ton tohumluk karşılığı para verilmiştir.

Bitkilere göre toprağın (hektar olarak) dağılış şeklini gösterir liste (1)

Yemeklik hububat	15355
Yemlik hububat	10000
Yemeklik bakliye	240
Yemlik bakliye	205
Endüstri bitkiler	270
Yağlı bitkiler	70
Kuru sebze	180
Sebzelik	90
Yoncalık	50
Bağlar	16000
Meyvelik	2961
Nadas	20000
Yayla, mer'a	45000
Orman	68000
Dağlık	36179
Yekûn	214600 Hektar

(1) L'Illustration de L'orient Malatya adlı broşür'den.

Yıllara göre ekilen toprak ve elde edilen mahsul miktarını gösterir istatistik

(Besni ziraat dairesinden alınmıştır.)

	Ekilen toprak DEKAR		*Elde edilen mahsul* TON	
	1947	1949	1947	1949
Buğday	38000	58994	3000	2360
Arpa	15000	25187	1200	2000
Çavdar	5000	3184	500	120
Mısır	500	5875	100	885
Pirinç	380	Yasak	100	yasak edilmiştir
Akdarı	1000	1578	20	96
Mercimek	100	4376	200	175
Nohut	7000	5563	220	650
Burçak	1000	2643	30	250
Soğan	500	271	50	40
Susam	1000	4684	80	230
Pamuk	2500	3394	40	250
Pamuk çiğiti	—	—	20	180
Kavun - karpuz	1500	1500	2000	2000
Bağ	—	31835	—	3200

Besni tarım memurluğu tarım geliştirilmesi için gerekli tedbirler almakta ve bitkilere zarar veren haşaratla daimî mücadeleler yapmaktadır.

Domuz mücadelesi yılın bütün aylarında aralıksız devam ederken mevsimine göre tarla farelerinin yok edilmesine çalışılmakta, bunun için de zehirli yem dağıtılmakta ve fare boğan âleti yer yer kullanılmaktadır. Süne, kımıl gibi çeşitli haşaratla da ayrıca mücadele yapılmakta, gerekli ilâçlar çiftçiye meccanen dağıtılmaktadır.

Bağcılara fennî bilgiler verilmekle beraber külleme usulleri de öğretilerek bağ hastalıkları imkân nisbetinde azaltılmaktadır. Bu maksatla Eğe'den bir bağcılık ustası da getirilmiştir. Çiftçi eski yıllara göre bu yıllarda fennî çiftçiliğin önemini daha iyi kavramış; kara sapanın arkasında ter dökmektense pulluk ve traktörle işini yapmayı düşünecek hale gelmiştir. Bu düşüncedendir ki 4 traktör, 3 traktör pulluğu, I diskkaro, I orak makinesi şahsî teşebbüsle getirtilmiş ve faaliyete geçirtilmiştir.

Yalnız halkın çoğu küçük ve sermayesiz çiftçi olduğundan fennî tarım âletlerine inancı olsa dahi bir traktöre veya fennî tarım âletine sahip olamamaktadır. İlerde bütün çiftçilerimizin bunları sağlıyacağı imkân dahilindedir.

Besni'de meyvecilik te ön plânda gelir.

Bu bölgede mevcut ağaç adetlerini gösteren liste aşağıya çıkarılmış ve bu ağaçlardan elde edilen meyvelerde ton olarak hizalarında gösterilmiştir.

	Ağaç Adet 1949	*Mahsul Ton* 1949	
Ceviz	1275	30	
Fıstık	622253	1200	
İncir	7303	400	dörtte üçü yaş sarfedilir.
Şeftali	2129	5	
Elma	622	2	
Armut	8472	120	Yaş olarak sarfedilir.
Kayısı	7643	150	» » »
Erik	9264	200	» » »

Besni bölgesi arıcılığa da önem verir. 3343 adet arı kovanından yılda 9 ton bal alır.

Kızılhisar ve Çöplü köylerinde görülen yabani zeytinlikerden sonra mütehassıslarına yaptırılan incelemede Besni bölgesinde zeytinciliğin de gelişeceği anlaşılmış ve zeytinciliğin ihyasına çalışılmıştır. Başta ilce kaymakamı bu işle bizzat meşgul olmaktadır. Ve çekirdek, aşı ve tımar, kurutma için şimdiden malzeme temini de düşünülmektedir.

Zeytincilik gelişecek olursa bittabi zeytin yağı fabrikaları kurulacak, o zaman Besni iktisadî bakımdan yurt içinde önemli bir mevki kazanmış olacaktır.

TARIM KREDİ KOOPERATİFİMİZ

1932 de ziraat bankasına bağlı olarak kurulan Besni tarım kredi kooperatifi 1932 deki 60 üye sayısını gördüğü rağbetten dolayı 725'e yükseltmiş ve bölgede önemli işler başarmıştır. Yıllık geliri ortalama 12976 lira, sarfiyatı da 10579 liradır.

Kooperatife üye olmak istiyen her çiftçi vatandaş karşılık olarak arazi göstermesi lâzımdır.

Üye olanlardan öküzü ölenlere kooperatif, sonra ödenmek üzere karşılığında para yardımı yapar. Ayrıca üyelerinden istiyenlere tohumluk buğday, arpa v. s. verir ve üyelerinin çiftçiliğe ait âlet v. s. ni tamamlamıya çalışır.

Besni'deki Tarım Kredi Kooperatifi bir takip memuru; bir muhasipten ibaret memur kadrosuyle üyelerine faydalı olmıya gayret etmektedir.

KOOPERATİFİMİZ (1)

14/2/1942 de kurulmuştur. Aylık iplik miktarı 800 dür. 400 tezgâhı vardır. Sermayesi 15000 liradır. 287 or-

(1) *L'Illustration de L'orient Malatya adlı broşürden.*

tağı bulunuyor. Bu tezgâhlara 7776 paket iplik tahsis edilmiştir. Bundan 1284 paketi Sümerbank deposundan çekildiği resmî kayıtardan öğrenilmiştir. Bu yıl malesef bu kooperatifimiz kapatılmıştır.

ZİRAAT BANKAMIZ

Yakın bir tarihte kurulan bankamız Besnililere elinden gelen her kolaylığı göstermekte ve türlü krediler sağlamakta; çalışkan elemanlariyle Besni'ye faydalı olmaktadır.

Besni'de yetişen Şahsiyetler

(ŞAİR ve ÂLİMLER)

Bu bölümde adı geçen şahsiyetleri, ismen olsun tanıtmak, şahsiyetleri hakkında küçük bir bilgi vermek için ancak birkaç satırla biyografilerini çizdik. Şair olanların da sanat değerlerini kısmen olsun belirtmek maksadiyle mevcut şiirlerinden birkaç örnek verdik. Bu zatların hayatları hakkında geniş araştırmalar yapmak istiyenlere bir kolaylık olması için de külliyatlarının kimlerde bulunduğunu ve akrabalarının kimler olduğunu adları altında belirttik.

ABDURRAHMAN EFENDİ

Nakşibendi tarikatına mensup bu zat iyi arapça bilir, âlim ve fazıl bir kimse idi. Besni'de müftülük de yapmıştır.

Besni Belediye muhasibi Nergis'in kayınpederidir. Halen hayatta değildir.

AHMET HİLMİ EFENDİ

Şair ve edip olan Ahmet Hilmi Efendi Besni'de Hilmi Hoca diye de anılır. Şiirleri zamanında herkes tarafından sevilmiş ve ezberlenmiştir. Adı o devrin sayılı adamları arasında zikredilir. Halen hayatta değildir.

APTULLAH NASİH

Musa Efendinin oğludur. Besni'de köşker iken Kilis'e gitmiş ve kardeşi Mehmet Raif'den özel tahsil görmüştür. Kendisini yetiştirdikten sonra İstanbul'a gitmiş ve Erenköy Kız Lisesi'nin ilk müdürlüğünü yapmıştır. Güzel Sanatlar Akademisi Müdür Muavini Refik Nasih bu zatın oğludur. Halen hayatta olmıyan bu zatın maalesef matbu bir eseri yoktur.

AŞPİNCİNİN KÖRÜ

Âma olan bu zat, anadan doğma şairdir. İrticalen kuvvetli söz söyler, zaman ve zemine göre hemen oracıkta vezinli, kafiyeli güzel şiirler dizer bir zattı. Şiirlerinin çoğu hiciv olarak söylenilmiştir.

HACI İBRAHİM EFENDİ

Dinî inanışlarında körükörüne hareket eden ve bir takım şeyhler tarafından inanışları istismar edilen bir kısım Urfalıları vaizleriyle irşat etmiş, hakikî islâmlığı kendilerine tanıtmış ve kavratmıştır. Mezarı Urfa'da Halil İbrahim Camiindedir. Ziyaret olarak Urfa halkı tarafından tavaf edilir,

HİCABİ EFENDİ

İlmî Efendi'nin torunu Hicabi Efendi'nin asıl adı Mehmet'tir. Devrin padişahı tarafından utangaç ve çekingen mizaçlı olması dolayisiyle kendisine Hicabi mahlası verilmiştir. Vakıf işeri üzernde mütehassıs olduğu kadar ilmî Mâni (mânalar ilminde) de derin bir vukufu vardı. Aynı zamanda bu ilmin müderrisi idi de. İstanbul'da uzun zamanlar bulunmuş, birçok güzel şiirler ka-

leme almış ve matbu bir eser de vermiştir. Mezarı Besni'de Bahaettin camii içindedir. Halen Kilis'de oturan Musa Kâzım Dinç'in dedesidir. Musa Kâzım Dinç'in dedesi Hicabi Eefendi için yazdığı tahmis aşağıya çıkarılmıştır. Şiirin her bölümünün ilk üç mısrası Musa Kâzım Dinç'in, ondan sonra gelen iki Mısraıda Hicabi Efendinindir.

Hevilnâk bir günde hep hazırken erbabı ukul,
Öyle gün kim nikübet ecri olur anda husul,
Titreşirken havfü yezdan ile bilcümle fuhul.
«Bir nida eyler münadi âleme eyler vüsul,
Ehli mahşer işidüp andan olur gayet melûl.»

Zulmü adadan ciğerhun sinesi zarünizar,
Âdli Mevlâyı temanna ile eyler ahuzar,
Cenneti hulduberin içre tutar elbet karar.
«Göz yumun geldi bu saat Fatıma eyler güzar,
Maderi şahi şehidan kurretil âyni Resul.»

Nabeki zulme hedef oldu nice masumu pâk,
Firkati evlât ile olmuştu gayet derdi nâk,
Bârigâhı izzete arzetti halin sineçâk.
«Bir elinde kanlı gömlek bir elinde zehri nâk,
Bir de destarı âliyel murteza hayrel bütul.

Vak'ai dilsuzu hasretle yine yâd eyleyüp,
Kahrı tedmürü adüvçün halike dad eyleyüp,
Sili eşkî firkatiyle dehri berbat eyleyüp.
«Sakî arşı titretüp ol demde feryat eyleyüp,
Ehli mahşer havfeder şimdi azap eyler nüzul.

Hübbü evlâdü Ali'yle pürdürür cismim evi,
Tâ ezel ol hanedanın olmuşum bir çakeri;

Lûtfu hak Kâzım emin ol ki seni koymaz tehil.
«Rabbena ya Rabbena af et Hicabi bendeni,
Hürmetine anlarınçün Cennet'e eyle dühul.»

Hicabi Efendinin külliyatı torunu Musa Kâzım Dinç'te, Musa Kâzım Dinç'in külliyatının bir kısmı oğlu Malatya asliye hukuk yargıcı Celâl Dinç'te ve büyük bir kısmı da kendisinin yanındadır.

İBRAHİM EFENDİ

Sarbaz zadelerdendir. Belagette yekta olan İbrahim Efendi, aruz ve hikmete vakıf, beş, altı yerden icazetli değerli bir kişi idi. Müderrislik yapmış; zamanında herkes tarafından sevilmiş ve sayılmıştır. Tüccar Mustafa Çil'in kayınpederi Hakkı'nın amcasıdır. Mezarı Sülüklü derede'dir.

İLMÎ EFENDİ

1830 yılında Besni'de müderrislik yapmış; mantık ilmi üzerinde birçok tetkiklerde bulunmuştur. Derin bilgisiyle, yüksek faziletiyle çevresinin saygı ve sevgisini kazanmış olan İlmî Efendi, Hicabi Efendi'nin büyük dedesidir.

LÜZÛMÎ EFENDİ

Urfa medresesinden mezun olmuş; âlim, edip ve şair bir zattı. Halim ve salim bir mizaçta bulunan Lüzûmî Efendi'nin şiirleri de içliydi.

Besni'de müftülük ve müderrislik yapan bu zatın divanı vaktiyle Malatya milletvekili merhum Feyzi Efendi'nin eline geçmiş; fakat sonra ne olduğu öğrenilmeden kaybolup gitmiştir.

Lüzûmî Efendi Sadık zade Sıtkı Efendi'nin de hocasıdır. Lüzûmî Efendi arabi ve farisiyi mükemmelen bildirildi.

H. 1283 de 65 yaşında iken hayata gözlerini yummuştur. Şimdiki Besni müftüsü Lüzûmî Efendi'nin dedesidir. Mezarı Sülüklü deredadir.

Birkaç örnek şiirini aşağıya çıkardık.

Dilde virdim sûphûdem her ganda ya Mevlâ kerim,
Dâd elinden ey sitemkâr dilrûba Mevlâ kerim.
Saldın ateş gönlüme çıktı dühanım göklere;
Yakdın eflâkı âhım âşinâ Mevlâ kerim.

Bu gamın elbet mükâfatın verir birgün Hüdâ;
Al teselli üsrü yüsrâdan dila Mevlâ kerim.
Fırsatı nöybet be nöybetdir gelir bir gün bize;
Âsiyabı dövleti âlem bu ya Mevlâ kerim.

Daima salmaz nazardan ol peri vuskler bizi;
Açılır bir gün ola babı rica Mevlâ kerim.
Aldın ahîm cevri bidâdınla yakdın gönlümü;
Yerde galmaz inkisarı müpdelâ Mevlâ kerim.

Çok da şevklenme halinden LÜZÛMÎ;
Pür cefâyı çekmeyen sürmez sefâ Mevlâ kerim.

DİĞER BİR ESERİ

Müptelâyi âteşi hasret yakar, amma yakar;
Odu âhım dem be dem ârşe çıkar, amma çıkar,
Çağlayan bir ganlı göl sudur şirişki âşıkın,
Vuslâtı cananı yol vermez akar, amma akar.
Bezmi vaslı yârinden mehçur olan biçâreler,

Bir gider ardınca bir ağlar bakar, amma bakar.
Meskeni gülşen sarayı cennet olsa yârsız,
Âşıkı miskini dünyalar sıkar, amma sıkar.
Âşinalardan gelen taşlar LÜZÛMÎ *kılcadır,*
Hâtiri bigâneler sanki yakar, amma yakar.

LÜZÛMÎ'DEN BİR PARÇA DAHA

Arusi zevki dehrin maksibi mâna imiş niynim.
Havayi dilrûbalar bir guru hülya imiş niynim.
Cihanda ehli aşgın çektiği sevda imiş niynim.
Görüp hâbiçre yârı bilmedim ferdâ imiş niynim.
Uyandım ki sebi zülmedde bir rüya imiş niynim,
Aradım kimse yokdur sade bir hülya imiş niynim.

Görünce bezmide eğyârından dil dari tenhaca,
Çözüp bendi meyanım düştü fırsat zevki rânaca.
Gözümde galmadı bir dem dedim dünyaca, ukbaca,
Sarıldım gerdan sâfine göçdüm yâri zibaca.
Uyandım ki sebi zülmedde bir rüya imiş niynim,
Aradım kimse yokdur sade bir hülya imiş niynim.

Dedim, cana niçûn camilabiden müpdelâ ganmaz,
Dedi keyfiyeti kâmi bilenler ani dem sunmaz.
Dedim ki korkaram ey mehliga vaslın bana galmaz,
Dedi bir kimsenin asla çırağı süphadek yanmaz.
Uyandım ki sebi zülmedde bir rüya imiş niynim,
Aradım kimse yokdur sade bir hülya imiş niynim.

Dedim yandı muradım şemi ahı ateşinimle,
Uyandı habı gamdan taliim zârı eninimle.
Nice zevki muhabbet eyleyip ol mahcebinimle,
Ederken bir niyazı nazı ülfet nazaneynimle.
Uyandım ki sebi zülmedde bir rüya imiş niynim,
Aradım kimse yokdur sade bir hülya imiş niynim.

LÜZÜMÎ fargı gıldım âlemi rüyaya nisbetle,
Ana neyleylemez bidâr olan diller bu heybetle.
Gelince hâb içinde yanıma dilber nezaketle,
Göründü bir vefa dünya gibi zibi teravetle.
Uyandım ki sebi zülmedde bir rüya imiş niynim,
Aradım kimse yokdur sade bir hülya imiş niynim.

ŞAİRİN DİĞER BİR GÜZEL PARÇASI

Mehcûr olalı mehri cemalin nazarinden,
Zindan oluyor âynime dünya kederimden.
Sahbeyi lebi lâl ile mümkün mü tevessül?
Su yerine gan aksa eğer didelerinden.

Düşdük elemi firkate vusladdan eser yok,
Arzeylese ba yare bu ahı eserimden.
Sahrayı vatan oldu bana kûşeyi mihnet,
Ol semti dilâreyi hayali hatirimden.

Nakdi duhanım bir pula değmezki LÜZÜMÎ,
Şermende eder tepiminadan göherimden.

MEHMET SOYLU

1890 tarihinde Besni'de doğmuş ve 28/Mart/1949 da ölmüştür. Babasının adı Ahmet Efendi'dir. Besni'de Hoca namiyle anılır. Anasının adı Cemile'dir. Babasının hoca olması ve kendisinin de dindar ve şair olması dolayısiyle halk tarafından Hocazade diye anılmıştır. Çocukluk hayatını medresede ve babasının yanında ilim tahsil etmekle geçiren Mehmet Soylu şer'iye kitabetinde, zabıt kâtipliğinde istihdam edilmiş ve sonra bir yazıhane açarak istidacılıkla meşgul olmuştur. Bir müddet Besni-

de açılan dokumacılar kooperatifinde müdürlük ve uzun müddet de Besni müftü vekilliğinde bulunmuştur.

Memleketçe sevilen ve daima Besni'nin yükselmesini arzulayan Hocazade; Besni'de ölen ve ölümüne acınan kimselerin mezar taşlarına yazılmak üzere çeşitli şiirler kaleme almıştır.

Külliyatı yeğeninin eşi Terzi Ali Arslan'dadır. Bilgi için bir kaç şiirini aşağıya çıkardık.

(Lüzûmî zade Abdi Efendinin tarihi):

Kime kaldı bu dünya malikâne,
Bu râhe olmamış var mı revâne?
Hüdanın bir misafirhanesidir,
Bu âlem ehli benzer kârübane.
Bakın bu halime ey ehli dünya,
Sizi aldatmasın heyhat zamane.
Ecel camil içersiz siz de bir gün,
Olursuz ben gibi hâke nihane.
Beni katleyleyen bir rahmi katil.
Olursa mâlik olsun bu cihane;
Nedem ah böyle imiş emrü takdir,
Tükenmiş çare yoktur abudane.
Sene üç yüz otuz iki de Hâki,
Çıkıp gittim huzuru müsteane.

1332

(Sait Efendi zade Ahmet Rüştü Efendinin tarihi):

Ahmed Rüştü Efendi Hocayi sahibi kemal,
El çeküp bu masivadan eyledi azmüfisal.
Müktedayi ehli islâm hâdimi betühüda,
Faikul ekrunı velemsalmedühul hesal.
Desti sakiden içüp encamı ecel peymanesin,
Ercii emrü âzimüşşane kıldı imtisal.

Böyledir ahvali dünya, kimseye kılmaz vefa.
Bir misafirhanedir gösterdiği vehmi hayal.
Ruhunu rahmetle dilşât et kusurun mağfiret,
Cennetül firdevsi'de göster likaya zülcelâl.
Hakizârı cüda kıldı pederden ey felek,
Ahı kim dünyada görmek bir dahi oldu mahal,
Mali tarihin yazarken geldi hatiften nida,
Rahmetüllahülaleyhedüvelzamanü velleyal.
1341 arabî, 1339 rumî

(Adıyaman'daki Kap camiin tarihi)

Hacı Mehmet Ali yani Kerim zade Kerim,
Hoş bina eyledi Kap camii baevni rahim.
Eyleyüp tarzı cedid üzre temelden inşa,
Şöyle kim olmuş idi eski bina mislü demim.
Ehli islâmlar ettükde edayı selât,
Yazıla defterine ecri meslûbatı âzim.
Ola bu hizmetü memduhası makbulü Hüda,
Vere lûtfukeriminden ana cenneti naim.
Bir gelip tarihini söyle dua kıl Haki.
Dilerim naimi âmal ola hellâkı Kerim.

(Raşit Ağa zade Yakup Ağanın tarihi):

Eyleyen merkedime atfü nigâh,
Ağlamaz mı düşünüp hâlime ah?
Bedriken oldu hilâl ikbalimiz,
Genç iken hâke saldı vaktu siyah,
Şöhretim Yakup Ağa ibni Reşit,
Sahibi devlet idim nailücah.
Ahı kim Mürruruğki sevki keder,
Damı ağdaya düşürdü nagâh,
Seyd olundum adûya saydi gibi,
Hunu mahsumu döktüler eyvah,

Kedere olmadı Hıdır hail,
Geldi âhır zuhure emrü ilâh.
İki terkile tarihî vefatım Haki,
Şüheda mertebesin verdi ilâh.

1341

(Kurşunlu camii müezzini Çil Bey zade Mehmet Efendinin tarihi):

İlâhi mazharı af eyleyip lûtfû âmiminden,
Gariki rahmetiyle ruhumu şâd eylesin mevlâ,
Otuz üç yıl devamı hizmet beti şerifinde,
Gele hüsnü kabule olduğunda mahşeri kübra,
Selâ eyler iken şamuseher tevhidi islâmi,
Erişti ercii fermanı buldu maksadı esga.
Bakıp ibret alır bu halime her merdümügafil,
Hayali hab imiş anlar isen dünya ve mafiğa,
Bin üç yüz kırk üçünde sali fevtin söyledi Haki,
Müezzin Çil Bey'in oğlu Muhammed azmedüp ukba.

1343

Cümük oğlu Vakkas'ı netti devran?
Vücudu nazenini kıldı viran,
Giriftar eyledi derdüderune,
Etibba bulmadı bir türlü derman.
Ecel camin içüp geçtü fenadan,
Ne çare böyle imiş hükmü yezdan,
Kusurum af edüp darü bekada,
Mesihin lûtfede ol Rabbülmennan.
Bin üç yüz kırk yedide salü fevtü.
Hüda ruhun kıla mesruru şadan.

1347

(Hacı Şükrü zade Sadık'ın tarihidir):

Zevkine rağbet edüp mi bu fenanın akil,
Bağı âlemde muradine kim olmuş vasil?
Ağladır âkıbet aldanma bu çarhi dune,
Âdeti böyle değil mi feleğin elhasıl?
İşte bu Sadık Ağa zade Şükür zadeiah!
Eyledi badı ecel bağı beharın zail.
Kâmüyab olmayarak göçtü fena mülkünden,
Dilerim rahmet eyleye mevlâ nail,
Söyle tarihini Haki bu fena dünyanın,
Fikret encamını bed rengine olmasa mail.

1347

(Karer zade Hacı Abdullah Efendinin tarihi):

Ahı kim matemini dut sezadır âlem.
Mevtü alâ ile elbette yemutülâlem.
Yani meşhur Karer zade Hacı Abdullah,
İlmü irfanı talimde de mesbuku Hüda.
Elveda eyleyerek göçtü fena dünyadan.
Ruhunun menzili me'vası ola bağı irem.
Sebebi mağfireti alsa nola rûzi ceza,
Neşri talimi ulûm etmede safettiği dem,
Bir gelip söyledi tarih vafatın Haki,
Lûtfeyle affü hata eyleye Mevlâyi Kerim.

1345 – 1343

(Ömer Bey kızı Zebirhan Hanımın tarihi.):

Ağlamaz mı okuyan tercümei ahvalim?
Nedeyim böyle yazılmış kaderim, ikbalim.
Saldı bu hâke beni bahti siyahı kaderim,
Ahı kim kaldı gözümde emelim efkârım,
Gençliğim taze aruziyetimi dudi felek,
Eyledi hâk ile yeksân cevredüp endamım.

Dilerim Hazreti Hak ede gariki rahmet,
Mahfiret eyleye mahşerde benim isyanım,
Bir gelip söyledi cevherle vevatın Haki,
Âzimi rahiam oldu Zebirhan Hanım.

1347

(İbiş Bey zade Osman Beyin tarihi):

İbiş Bey zade Osman Bey cenabi,
Göçüp dünyadan ol cennet meabi,
Uçup firdevse gitti müruruğî,
Gelince ercii emrü hitabi.
Kusurun af edüp ruzi cezada,
Hüda göstermeyle huli azabi.
Budur encamı ahvali fenanın,
Nihayet hâk eder piri şebabi.
Çıkıp üç sali fevtin söyle Haki,
Vere bezmi ana cennet şerabi.

1351
3
1348

Zinneti ziverine etme cihanın rağbet,
Çeşmi in'an ile bak halime al bir ibret.
Genç idim var idi gönlümde ümidi hevesim,
Bermurad olmağa ah vermedi devran fırsat.
Bebili zade Muhammed idi ismi lâkabım.
Bu imiş akıbeti ömrü cihanın elbet.
Dilerim affükusurum keremi Mevlâdan,
Ruhumu eyleye mahşerde gariki rahmet.
Fevtini cevher eyle, altı gelip yaz Haki,
Her gelen gitti gider böyle kurulmuş âdet.

1342
6
1348

(Kızılca Mustafa'lı köyünden Ali Ağanın mahdumunun tarihidir):

Nedenlü âli olsa namûşanın,
Nihayet kara toprak aşiyanın.
Ecel seyyadının ser pençesinden,
Helâs olmak ne mümkün mürrucanın.
Ali Ağanın oğlu Osman Ağa,
Nazar kıl haline şu nevcivanın.
Hazan oldu baharı bağu ömrü,
Gülüstanı bozuldu bağubanın.
Bin üç yüz kırk sekizde sali fevti,
Göre eltafını yarın Hüdânın.

1348

(Malmüdürü Hamdi Efendi oğlu Talât'ın tarihi):

Kâm almağa hayfaki vermedi felek fırsat,
Bir tifli edip nevres iken eyledi rihlet.
Hasretkeşi didarı bıraktı ebeveynin,
Ağlattı veda eyleyerek tâ be kıyamet.
Oldu sebebi mevti tedavisi tabibin,
Beyhude değil mi ecele karşı tababet?
Yârab kerem et sahibine sabrı cemili,
Ukbada taallükatına ver revzei cennet.
Üç çıktı, yazup cevher eyle fevtini Haki,
Kasti sefahet beheşt eyledi Tal'at.

1351
3—
1348

(Kilisli Reşit Efendi zevcesi Selime Hanımın tarihi):

Hem ser Hoca Reşit yani Selime Hanım,
Rahmetle revzei şâd eder Mevlâ daim.

Ercii emrine ferman bir teslim oldu,
Başka bir çaresi yok emre icabet lâzım,
Bu fena gülşenin böyle değil mi hali?
Gülü har, bülbülü zâr olmadadır her daim.
Sohbeti ehlü ayal kırkına tebdil oldu,
Dilerim cem ede cennette rahimülallahım.
Bir gelip cevheri tarihe dua kıl Haki,
Vasılı lûtfû Hüda ola Selime Hanım.

1350
1+
1351

(Emirzade Vakkas Ağanın tarihi):

Saidi Vakkas ismi meşhuri Emirzade,
Ecel sakisinin peymânesinden içti bir bâde.
Halâs olmak âcep mümkün müdür bu devri sakide?
Verir növbet be növbet ağlatır encamı dünyada.
Gariki rahmetinle ruhunu şâd et kerem kâra.
Kusurun af edip gufranı mazhar eyle ukbada,
Bu mihman hanede ibni nisbiyle yaptığı hizmet,
Acip midir mükâfatı bulursa ruzu kübrada?
Gelip bir cevheri tarihine Haki teessürle,
Vakkas Ağanın olsun meskeni fürdevsü ülyada.

1350
1+
1351

(Abidin Bey zade merhum Reşit Beyin tarihi):

Reşit Bey namı Zeynelabidin Bey zade meşhuri,
Diriga cami mevtün şerbetinden oldu mahmuri.
Kemale ermiş iken serveti samanı ikbali,

Birinde bulmadı çare gelince vakti mağduri.
Budur encami hali bivefa dünyanın elhasıl,
Bekası olmıyan dünyayı dunin olma mağruri.
Kusurum af eyle ukbada dilşad eylesin Mevlâ,
Ola ruhu revanı rahmetürahmane manzuri.
Bin üç yüz elli bir zilhiccesidir fevtine tarih,
Vatan duttu bu hâlke tâ olunca nafhei suri.
1351

(Ömer Bey zade Hacı Ali Beyin tarihi):
Ömer Bey zade el Hacı Ali Bey,
Oluptu hüsnü ahlâkiyle yekta.
Felek bir derde düçar etti âhir,
Müyesser olmadı dermanı heyfa.
Düşürdü milletçe ehlü ayalin,
Fenayi terkedüp azmetti ukba.
Kusurun af edüp ruzu cezada,
Gariki rahmet etsün anı Mevlâ.
Yazup tarihini Haki dua kıl,
Hüda lûtfeylesün firdevsü ülya.
1352

(Gaziantepli Mısrı zade Hacı Ömer Beyin tarihi):
İlim ve geyri fünun kemalâtını Mısrı zade,
Neşrine sarfederek himmeti fevkalâde.
Ola bu hizmeti memduhu rizai bâri,
Sebebi mağfireti olsa nola ukbade.
Ercii emrine teslimi icabet ederek,
Göçtü encamı veda eyleyerek evlâde.
Kalmadı kimseye baki bu misafirhane,
Yaşamış var mı âcep kâm alarak dünyade?
Dilerim rahmete garg eyleye ruhun Mevlâ.
Desdigiri ola hak mahkemei kübrade,

Bir gelip söyledi tarihi vefatın Haki,
Bura âmalini elhacı Ömer Uhrade

1359
1+
1360

(Kaymakam iken vefat eden Muhsin Beyin tarihi):

İcrasiyle memur iken ahkâmı kazanın,
Serpençei kahrine zebun oldu kazanın.
Kurtulmadı ol çarei tabutu ecelden,
Mümkün mi ki tağyir ola takdiri Hüdanın?
Bu gülşeni âlemde beka bulmadı kimse,
Encamı budur âkibeti bayı gedanın.
Rahmetle nazar eyledi Mevlâ kereminden,
Eltafına nail ola hallâkı cihanın.
Cevherle yazıp söyledi tarihini Haki,
Muhsin kuluna menzil ola bağu cenanın.

1362

(Başkâtip Vehbi Albayrağ'a yazılan tarih):

Kâtibi mahkeme olmasan eğer hâkimi ol,
Naili mertebei âliyeler sahibi ol.
Meded eyler mi kumandanı ecel geldikte?
Dutalım ki bu cihan servetinin mâliki ol.
Bulmadı heç bulamaz, heç kimse bu derde çare,
Âlemin âlimi, sultanı eğer sâili ol.
Kereminden dileriz affu kusurun yâreb,
Yakma duzehte eman cümlemizin nâsiri ol.
Düşürür damine seyyade ecel Haki,
Diyelim Vehbi gibi mahkeme başkâtibi ol.

1363 arabî
1360 rumî

(Sarı zade Hacı Mehmet Efendinin tarihi):

Terki dünya edip el Hacı Muhammed Sari,
Ruhunu şâd ede rahmetle Cenabıbâri.
Af edüp cürmü kusurin kereminden Mevlâ,
Görmiye rûzi kıyamette azabi nari.
Ruzi ikbalini gönderdi felek idbare,
Herkese böyle değil mi feleğin bed kâri?
Bu fena mülküne rağbet mi eder akil olan?
Ne sefa bahş eder insane emanet dari,
Bir gelip söyledi tarihi vefatın Haki,
Azmü şeydani cenan etti Muhammed Sari.

1360
2+
1362

(Sadık Ağa zade Osman Ağa oğlu Sadık'ın tarihi): 20 sefer 1364

Çıkar mı hatırımdan tabı mahşer suzi hicranın,
Sezadır dembedem kan ağlasa ahbabı ihfanım.
Teselli bahş olurduk sohbeti şirin zebanınla,
Arayup kande bulsun sen gibi bir yârı yaranın.
Felekten kâm alam derken dönüp idbarı ikbalın,
Bulunmaz oldu çare şerbeti mevt oldu dermanın.
Firakın ateşi dağuderun oldu ahubbaya,
Ne çare tâ ezel böyle yazulmuş emrü fermanın.
Bu sakinin ecel peymânesinden kim halâs olmuş,
Kimi ağlatmamış aher elinden ah bu devranın.
Mekânın cennet olsun destigirin hazreti Mevlâ.
Hüda'nın rahmetiyle her zaman mesrur ola canın.
Nedengü asi olsa kesmez ümidin kulun Sadık,
İlâhi biz günahkâre açıktır bâbü ihsanın.

Düşer bir cevheri tarihine Haki teessürle,
Makami cennet olsun ruhu Sadık ibni Osman'ın.

$$\frac{1365}{1364} - 1$$

(Reşit Bey Zâde Yakup Bey'in tarihi)

Nazü niğmet ile evvelce düp perverde,
Müptelâ eyledi encamı beni bir derde.
Vermedi fırsatı hayfaki felek kâm alayım,
Heç gördün mü âcep kâm alanı âlemde?
Bulmadı derdime bir türlü etibba çare.
Râ ümit eyledi bahtu kaderim her yerde,
Görmedim faide servet ile samanımdan.
Verdi yağmaye felek cümlesini bir demde,
Sene bin üç yüz altmış beş olurdu Haki,
Ah seyyadı ecel pendine düştüm ben de.

1365

(Besni Müftüsü Abdurrahman Efendi'nin tarihi)

Şeriat hâdimi ilmî ile âmil,
Fazilet memuru tahriri vasil.
Geldi babi fetavanın emini,
Tariki nakşibendi post nişini.
Sürüp yüz beytine bâ emrüilâhi,
Mukaddes kâbeye kıldı tebahi.
Edince bâbi ihsane dehalet,
Verirdi semti atiften beşaret.
Hitabı ercii emrü âzimi.
Tasarruf eyledi kelbü selimi.
Hüda'nın rahmeti lütfüyle daim;
Ola şad ruhu Abdurrahmanı âlim.

Bu hake bendeni kıl ya ilâhi,
Guruhu Hoca ganın Haki pâyi.

MUSA EFENDİ

Batinî ilimler üzerinde derin bir bilgiye sahip olan Musa Efendi aynı zamanda hülâfadandır da. H. 1282 de ölmüştür. Yargıç Celâl Dinç'in büyük dedesidir. Tohtamış'ta bulunan mezar taşına Besni'li meşhur şair ve müftü Lüzûmî Efendi'nin ebcet hesabiyle düşürülmüş bir manzum tarihi de vardır. Büyük bir âlim olan Musa Efendi birçok öğrenciler yetiştirdiği halde maalesef matbu bir eser verememiştir.

NURİ HOCA

Tut'lu hoca diyede anılır. Öğretmenlikten mütekait olan halen Tut'daki oğlunun yanında bulunan Nuri Hocanın birçok şiirleri vardır. Bir şiirini aşağıya örnek aldık.

Dedin ibretle ey zair tefekkür kıl bu ahvali,
Bu merket sahibi herkesle nasıl bir ferdi âzamdı.
Muhammed Haki nami şöhretiyle Hoca zade almak,
Kemali ilmî irfani ile tek bizatı ekremdi.
Feraizde gerekse irtifa ilminde tecvitle, kıraetle,
Gözel şiiriyle yekta bu civarda yoktu manendi.
Eğer bu kümbedi irfan ede yıktı harep etti,
Muhitin ruşina bişemasıydı akibet söndü.
Vefatın yazdı üç cevherle Nuri son teessürle,
Mekamı cennet olsun hayli fevkinde bir ademdi.

SALLAKİ HOCA

Değerli bir bilgin, sevilir ve sayılır iyi bir insan olan merhum Sallaki Hoca, hal ve hareketleriyle zamanında daima örnek bir şahsiyet olmuştur.

SITKI EFENDİ

Sadık Ağa zadelerdendir. Çok güzel farisi bilir ve güzel şiirler yazardı. Ayrıca bir divanı da vardır. Divanı eski harflerle yüz sayfadan fazladır. Külliyatı oğlu Aptullah Efendi'nin yanındadır. Kuvvetli bir şair olan Sıtkı Efendi düyunu umumiye ve Banka memurluklarında bulunmuş; bir müddette tahsil müfettişliği yapmış ve 60 yaşından sonra tekaüt iken hayata gözlerini yummuştur. Bir örnek şiirini aşağıya çıkardık:

Müfret

Vallahi bu gazel kimse değil nefsi benimdir,
Eshabı aziz bazı taraftan üremim var.
Behri içre benim daima efkârı gamim var,
Şad olmadı bir demde gönül pür elemim var.
Rahmeyle dedim, ol dedi cevri sitemim var.
Ettibbai zaman derdime kılmadı çare,
Bildim ki derunumda onunmaz veremim var,
Şimdiden geru bu çarğı temannaya ne lâzım,
Canımdan usandım ne ölümden hazerim var.
Hayf oldu ki sermayeyi ömrümü yele verdim,
Bilmem ne yaman talihi bahtım, kederim var.
Esbabı nedir der isen eğer, halini fehmet,
Yağmaya veren aklımı sevdayı serim var,
Sıtkı ne kadar olsa yine kesme ümidi,
Madem ki senin sahibi lütfü keremin var.

SITKI HOCA

Sipahi Hoca adında bir zatın oğludur. Cami hidematında bulunmuş; farisi ve arabiyle iştigal etmiş; az sayıda şiirler de kaleme almıştır.

Halen hayatta bulunan Sıtkı Hoca Besni'de bulunmaktadır. Bir şiirini örnek olarak aşağıya aldık.

(Hoca Mehmet Haki Efendi'nin tarihi)

Bu resme şerh edüp ahvalini göz yaşile Sıtkı,
Mekânın cennet etsün Hak anın yevmi kiyamette.
Kime zevki meserret gösterip Şad eyledi devran?
Niçe mamureyi viran edüp yıktı nihayette.
Bugün asrin feridi ilmî irfanı olup meşhur,
Hoca zade Muhammed hem efendidir fazilette.
Sezadır zatine fıkıh feraiz ilmine mahir,
Edüp ol hıfzı Kur'an bülbülü bağı belâgette.
Bugün kan ağladı insan tahassürle edüp feryat.
Saçıldı ateşi hicran; gelen külli cemaette.
Buyurun fahrüâlem, mevtüâlem, sevtüâlem.
Söyünsa şulesi nurun kalur cehlü delâlette.

ŞEVKİ EFENDİ

Lüzûmî Efendi'nin oğludur. Kiymetli bir şahsiyet olan bu zat da 45 yaşında iken Akçadağda zehir verilmek suretiyle düşmanları tarafından öldürülmüştür.

ŞEYH MUSTAFA

Ehli tarikattan kadiri hülâfalarındandır. O vaktın hükmünde kerameti zahir bir zattı. Komüsyoncu Mustafa Aytekin'in babasının dedesidir. Halen hayatta değildir:

ŞIK

Davud'un oğlu Şık diye anılan bu zat, Mehmet Efendi'nin oğludur. Medresede az okumuş; fakat kendisini

yetiştirmesini bilmş ve birkaç güzel şiir de yazmıştır. İyi konuşur, hatırı sayılır br zattı. Fotoğrafçı Ahmed'in akrabası olan bu zat halen hayatta değildir.

VAİZ EFENDİ

Hicabi Efendi'nin kardeşi olan Vaiz Efendi müderrislik yapmış, âlim bir kimse idi. Mezarı Besni'de Bahaettin camii içindedir.

BESNİ'Lİ HALK ŞAİRLERİNDEN BİRKAÇININ BİR İKİ DESTANI:

Besni'li Şığbek oğlu Mehmet Bey'in ava giderek pusu kurduğu bir sırada tüfeğinin tetiğine bir şeyin dokunmasiyle tüfeğinin ateş alarak kendisini öldürmesi üzerine dizilmiş bir parça: ,

Yine bir camile çün mesti şerab etti felek;
Ahı hasretle beni yaktı kebap etti felek.
Ruzü şeptâye saher didemi âb etti felek,
Bana bilmem ne için bunca itâb etti felek?

Gânei hatırımı yıktı harab etti felek.
Hedef oldum feleğin tiğine öz canım ile,
Çıkayım mahşeri kübraya bu al ganım ile,

Oldu setpare gönül sinei suzanım ile.
Çekilir mi acaba bu benim böyle bariğenim,
Kime şekva kılayım hâleti ikbalim benim.

Eksik olmaz devri felekte sitemim.
Serviyet nevreste rişvan zâdeyi nettin felek?
Mateğeddem âdetindir kimseyi güldürmemek.

Besni şairlerinden birinin kaleme aldığı bir şi'ir:

Haki kedemi devlete ettik de dehalet,
Elbette olur mazharı taltifi diyanet.
Terketmediğinden dolayı babı nikehfin,
Kitmire nasip etti Hüda bahtu seadet.
Olsan ne olur meclisi ilminde tüfeyli,
Emret bulayım sayeyi fazlınla selâmet.
Memurumun is'afına mâni ise keydim,
Çöz keydimi tahlisim için eyle delâlet.
Etsin keremin şadübekâm tasvibe bilindi,
Kurtulması için eyle günahkâre şefaat.
Beygane değil dahili cemiyeti ilmim;
Ret etme beni yok mu bana hakkı veraset.
Hirmal ile hacip olmaz iken ehli feraiz,
Mahcup düşerek nafile yer duttu iadet.
Şekvaye mahal yok, var iken nahnü kesamna,
Bes yer ver bize meydanı tevekkülde kanaat.
Haki ederek arzı meram bekle fütuhat,
Şayed gelmiş ola bu dem vakti icabet;
Şanına meğer gelmiş ola vaktı icabet.

Besni'li Abbas Aydın adında birinin «Askerlik Hâtırası» başlığında 31/IX/1949 da yazdığı bir destan:

Sevip gönül verme boşuna ele,
Sonra emeklerin gider hep sele,
Boşuna âşık olma o konca güle,
Yaprağı dökülür solar o bir gün.

Sevdim (sevildim) düştüm ben bu hallara,
Kanatlanmadan uçtum nice dallara,
Bakın nasıl düştüm haldan hallara,
Bu hale düşürenler bulsun Mevlâdan.

Sevmekle sarmanın çok vardır farkı,
Bak nasıl dönderir tersine çarkı,
Durulmaz önünden depeler atı,
Atıyla çiyneten bulsun Mevlâdan.

Bakın bana âşıklar tutun sözümü,
Babanızsa da fırsat verme çıkar gözünü,
İtimat yoktur herkes yiyor sözünü,
Sözünden dönenler bulsun Mevlâdan.

Kimseye sırrını verme düşersin dile,
Kaçan ceylân gelir mi hiç artık ele?
İmkân yoktur artık geriye gele,
Ceylânı kaçıran bulsun Mevlâdan.

Bakın âşıklar size misâl açayım,
Şerbet diye yâr elinden ağular içeyim,
Sevip sevip nasıl ben vaz geçeyim,
Beni vaz geçirenler bulsun Mevlâdan.

Ben yâri sevdim ki alırım diye
Alıp da murada ererim diye,
Emeklerim gitti boşuna niçe,
Emeğimi boşa veren bulsun Mevlâdan.

Bir yâr sevdim gayet başım belâlı,
Yârim eller aldı ben de asker olalı,
İflâh etme Mevlâm yârim alanı,
Yârimden ayıran bulsun Mevlâdan.

Her yiğidin yâri ellere kalır mı?
Dinsiz olan asker yâri alır mı?
Alsa dahi muraz menzil alır mı?
Yârimi alanlar bulsun Mevlâdan.

Bir zaman sevgimle dağları aştım,
Coşgun sular gibi çağlayıp taştım,
Son sonundan perişan bir hale düştüm,
Bu hale düşüren bulsun Mevlâdan.

İmkân yok ererim muraza dedim,
Gam çekmeyip her zaman güldüm,
Başıma geleni ben şimdi bildim,
Bu işi getiren bulsun Mevlâdan.

Küçücekte âşıklar toruna düştüm,
Kadehle bâdeyi rüyada içtim,
Sevdiğim güzeli elimle seçtim,
Elimden aldıran bulsun Mevlâdan.

Hiç imkân var mıydı böyle olmıya?
Açmadan güllerim birden solmuya?
Lâyık mı ben sevip eller almıya?
Ellere sardıran bulsun Mevlâdan.

Severken ben bunu naz ile sevdim,
Bakarken yüzüne nur gibi gördüm,
Hicap edip yüzümü ben yere eğdim,
Yüzümü yere eğenler bulsun Mevlâdan.

Kınamayın dostlarım Hak'ın fermanı,
Tersine dönderdi bizim Kirmanı,
Elimden aldırdım nazlı civanı,
Civandan ayıran bulsun Mevlâdan.

Yârini yitiren belli olur yüzünden,
Kan kurumuş taket yoktur dizinden,
Kalbi durmuş anlaşılmaz sözünden,
Kalbimi durduran bulsun Mevlâdan.

Ne müşgülmüş bu hallara düşmesi,
Düşüp âşık bâdesini içmesi,
Ne zormuş nazlı yârdan geçmesi,
Nazlı yârdan geçirenler bulsun Mevlâdan.

Sarp kayalığa döndü benim yollarım,
Küçükten kırıldı ince bellerim,
Kırıldı kanadım tutmaz kollarım,
Kanadımı kıranlar bulsun Mevlâdan.

Yolum düzüdü duman bürüdü,
Gitti ömrüm genç yaşımda çürüdü,
Etim bitti kemiklerim eridi,
Kemiklerimi eriden bulsun Mevlâdan.

Fidan diktim çiçeğini açmadı,
Açıp kokusunu bu bağrıma saçmadı,
Zâlim felek bildiğinden geçmedi,
Kokusunu saçtırmayan bulsun Mevlâdan.

Felek bana yapmadı, yapanlar yaptı,
Yârimi elimden alıp yabana attı,
Gül yüzlü yârimi ellere sattı,
Elere satanlar bulsun Mevlâdan.

Şambayat'lı Hüseyin oğlu M. Bulut'un «Köyüme Sevgim» başlıklı destanı:

Dereler boyunca söğütler kuşlu,
Daracık sokaklar iniş yokuşlu,
Bağlar baştan başa çiçek kokuşlu,
Gözümün önünde tütersin köyüm.

Çağıl çağıl sular buzdan kaymaklı,
Taze gelin gibi telli, duvaklı,
Senden güzelliğin sırrı mı saklı,
Ruhumda yeşerip bitersin köyüm.

Beylik bahçeden al al kirazlar,
Hızmalı pınarından çalınan sazlar,
Kollarından Sitil su alır kızlar,
Gül gibi kokarsın sen bana köyüm.

Çoban sürüsünü çıkarır höle,
Saherle yollanır Mezarlık yola,
Gelinler yan yana kızlar kol kola,
Gönlüme bin gönül katarsın köyüm.

Göksü derler köyün suyunda,
Bakarsın karpuz taşırlar tetre yolunda,
Ölsem de gam değil vatan yolunda,
İçimde bin nazla yatarsın köyüm.

Çeşit çeşit meyva yoktur sayısı,
Bahçeler baştan başa hep bütün kayısı,
Sıra sıra kavaklar bahçe kıyısı,
Türlü türlü meyva satarsın köyüm.

Yanık sesleriyle bülbüller çiler,
Kuşlar cıvıdaşır, kuzular meler,
Akıyor suları, iniler dereler,
Ne güzel ne nazlı bir yârsin köyüm.

Abundu gözünde bir gez geçeyim,
Kevserli suyunda tas tas içeyim,
Ellere derdimi nasıl açayım?
Bana hem sevgili, hem yârsin köyüm.

Folklor

BESNİ'DE BİLMECELER

Bir bölge insanlarının buluculuk kabiliyetinin maddî bir delili sayılan bilmeceler, boş zamanlarda çok defa başvurulan ve dedikodu denilen kötü hastalıktan insan topluluklarını kurtaran bir vasıtadır da.

İş zamanları dışında toplanan kadın, erkek ve çocukların birbirlerine soracakları ve cevaplandıracakları bilmecelerle o toplantıda bulunanlar, hem zekâlarını işletmiş ve hem de yeni buldukları ile Türk folklorunu zenginleştirmiş olurlar.

Besni'lilerin bu hususlaki buluculuk kabiliyetini belirtmek için öğrencilerimin de yardımiyle derlediğim bilmeceleri anlamaları bakımından alfabetik bir sıraya koyarak aşağıdaki bölümde gösterdim.

Bir eşya veyahut şeyin bir kaç bilmece tertibini bir arada gösterebilmek için bunları A – B – C gibi harflerden sonra parça parça almak mecburiyetinde kaldım. Bunlar ayni şeyin çeşitli söyleniş şekilleridir.

Bilmeceler iiçndeki mahallî kelimelerin karşılıkları eser sonundaki «Besni ağzı kelimeler» bölümünde gösterilmiştir.

Bilmecelerin de oyunlar gibi tam ve kesin olarak mahallî olanlarını ayırmak imkânsız olduğundan hepsini Türk topluluğunun öz malı sayarak dinlediğimiz gibi yazdık.

İçlerinde müstehcen gibi görülenlerle iki yerde tekerrür ediyormuşcasına göze ilişenler iyice incelenecek olursa tekerrür edenlerin o mânaya da geldiği ve müstehcen gibi görünenlerin de ince bir zekâ ve buluş mahsulü olduğu görülür.

Derlenenlerden zoraki uydurulmuşlar ve kulağa hoş gelmiyenler vardır. İyiliği ve kötülüğü ile bizim malımız olduğu ve diğer güzel bilmecelerin kıyaslanmasına yardımcı olacağı düşünülerek ne derledikse hiç bir tasfiyeye tâbi tutmadan aynen aldık.

— Uzun uzun kavaklar,
Onun üstünde pınar,
Onun üstünde ambar,
Onun üstünde hop yutan,
Onun üstünde çifte gözlü pınar,
Onun üstünde bir çit ayna,
Onun üstünde çayır, çimen,
Onun üstünde koyun, kuzu.
(ADAM)

— A) Ateş yanıp, çiğ pişmeden,
Ruhu tene kavuşmadan,
Doğmadan ölen kimdir?
B) Tenine düşmeden nuru,
Doğmadan ölen kimdir?
(ĀDEM ALEYHİSSELĀM)

— A) Altun tasta kil ıslı.
B) Altun tasta gül ıslı.
(AKIL)

— A) Yere düşer paslanmaz.
B) Sarısı safrana benzer,

Yazısı Kur'ana benzer.
C) Sarıdır safran gibi,
Okunur Kur'an gibi.
(ALTUN)

— O nedir ki yere düşer paslanmaz?
Suya düşer ıslanmaz?
At üstünde sallanmaz?
(ATUN - GÜNEŞ - CENAZE)

— Karşıdan iki adam geliyor,
Biri küçük, biri büyük,
Büyüğüne sordum, bu senin neyin?
Bu benim oğlum dedi.
Küçüğüne sordum, bu senin neyin?
Bu benim babam değil dedi.
(ANASI OLUR)

— Dağdan gelir takır takır,
Ayağı gümüş, bakır.
(ARABA)

— Kanatlı amma kuş değil,
Sarı amma zehveran değil,
Kırmızı amma kan değil,
Kara amma katran değil.
(ARI "eşek arısı„)

— Bizim evde dudu var,
Galip gibi budu var,
Gel ki göresin, güle gül ölesin .
(ARIHIKA)

— A) Türlü türlüsü olur, hayli sulusu olur,
Aptala ad takarlar, uzun boylusu olur,

B) Karşıdan baktım dal gibi,
Yanına gittim bal gibi.
C) Sarıdır sarkar, düşerim diye korkar.
(ARMUT)

— Sırma bıyıklı.
(ARPA)

— A) Babası büklüm hocası,
Anası yayla hatunu,
Oğlu şarap delisi,
Kızı dünya güzeli.
B) Dam ardında teke bağlı, boynuzu köke bağlı.
(ASMA)

— Baktım demir ucuna,
Çıktım kale burcuna.
(AT)

— A) Yer doymaz.
B) Sarı arslanın yattığı yerde ot bitmez.
C) Bir tepesi nar, haddine düşmüşse al.
Ç) Dilim dilim nar, dibine kadar,
Kar oturdu, hünkâr çıktı, sedefkâr.
D) Yuvarlak yumru söbe,
Bir adı da kızıl ebe.
(ATEŞ)

— Sarı inek yattı kalkmaz,
Kara inek gitti gelmez.
(ATEŞ - DUMAN)

— A) Dilim dilim nar, dizimce kar,
Oturdu hünkâr kalktı sedefkâr.

B) Tane tane nar, dibi ince kar,
Oturdu hünkâr, kalktı sedefkâr.

(ATEŞ - DUMAN - ODUN - DUMAN)

— A)Geceye kardeş olmuş, insana yoldaş olı ış.
B) Dam ardında bir parça ekmek.
C) Yük üstünde yarım çeyrek.
Ç) Yük üstünde yarım ekmek.
(AY)

— İki sopam var kalın,
Dayanarak yol alır.
Sıkıca basmak şarttır,
Her yere girip kalır.
(AYAKLAR)

— A) Çarşıdan aldım ibrik,
İçine koydum kuyruk,
İbrik eridi, kuyruk erimedi.
B) Gider, gezer, tozar; gelir;
Ağzı açıkta kalır.
C) Altı camız, üstü keçi.
(AYAKKABI)

— Kıldan ince derler sıratın yolu,
Urgunda dört elli, ardında Ali,
Üç yüz altmış altı sevlinin dalı,
Dalında açılan iki gül nedir?
(AY İLE GÜNEŞ)

— A) Geıce bakılmaz, yere atılmaz,
Atılsa kırılır, içinde insan görülür.
B) Tek nedir? Tekiş nedir?

Ne yerdedir, ne göktedir,
Cümle âlem içindedir.

C) Ev kendinin içinde, kendi evin içinde.

Ç) Bir Allahın hikmeti değil,
Resim alır, makine değil.

D) Kalaylı tas, kaldır as.

(AYNA)

— Dağda olur dağda biter,
Eve gelir cum cum öter.

(AYRAN)

— Sarıdır amma yüzü, pek şifalıdır özü,
Güz ayında sallanır, dallarda dizi dizi.

(AYVA)

— Minare, dibi kenere,
Yüz bin çiçek, bir lâle.

(AY VE YILDIZLAR)

— Karanlık odada ciğer asılı.

(BACA VE KURUM)

— Yazın ağa, kışın hizmetkâr.

(BAĞ)

— A) Altıgenli gözü çok, zenginlerle sözü çok.

B) Gözenek gözenek gözleri var, beylerle sözleri var.

C) Altıgen gözlü, hem de tatlı,
Fakir ile sözü yok, zengin harcı.

(BAL)

— A) Cum cum kuşlar, camiyi taşlar,
Kendisi kazanır, ele bağışlar.
B) Mini mini kuşlar camii taşlar,
Kendisi kazanır ele bağışlar.
C) İlkbahar ayı gelince, çiçekler üstünde
vızılar.
(BAL ARISI)

— A) Hayvanlardan dilsizi.
B) Hey gidi gidiver,
Şu gidiyi tutuver,
Ne tatlıca eti var,
Püsküllüce kuyruğu var.
C) Suya düşer ıslanmaz.
(BALIK)

— Şu karşıda bir kişi,
Attı taşı, vurdu kuşu,
Ne attığı taş idi, ne vurduğu kuş idi.
(BALIK - DİNAMİT)

— Dağda dapılar, suda çıpılar,
Arşın ayaklı, sırma bıyıklı.
(BALTA - BALIK - LEYLEK - TAVŞAN)

— A) Çivi gibi başı var,
Kurusu mor, yaşı mor,
Amasya metaı.
B) Çivi gibi başı var,
Bir güzelce aşı var,
Amasya vatanıdır,
Yaşı var, kurusu var.
(BAMYA)

— A) Dudağa değer ucu,
Ne getirdin a bacı,
Kuruyan ağızların hepsi sana duacı.

B) Suya vururum kırılmaz, taşa vururum kırılır.
C) Benim bir kızım var, gelen öper, giden öper.
(BARDAK)

— Ben giderim, kendi gider,
Yanım sıra para para iz eder.
(BASTON)

— Yedi delikli tokmak,
Gözleri çakmak, çakmak,
Bunu bilmiyen ahmak.
(BAŞ)

— Din Muhammet dini taptığım tapı,
Yıkılmaz Mevlânın yaptığı yapı,
On iki burcu var, kırk sekiz kapı,
Kapıyı bekleyen iki kul nedir?
(BAYRAM - RAMAZAN ve KURBAN BAYRAMI)

— Her şeyi tamam nutku yok,
Dili var, lisanı yok.
(BEBEK)

— Dağ başında pınarım, kazanlarda buharım,
Vapur, tren işletir, bir çok işler yaparım.
(BENZİN)

— A) Duhanın hastadır, bülbülü kafestedir,
Et yer, su içmez, bu böyle bir hastadır.
B) Mini mini mince, kuş tüyünden ince,
Kemiği yok, pamuk gibice.
C) Gezer gezer izi yok,
Kör Osma'nın gözü yok.
(BİT)

— Benim bir tıminim var, dibi delik.
(BOĞAZ)

— Okun gibi kartmış, kıl gibi dibini örtmüş.
(BOYNUZ)

— Çadır kurdum düzlere, düşman oldum sizlere,
Rızkımı Allah verir, ne zararım var sizlere.
(BÖCEK)

— A) Arşın ayaklı, tavşan bıyıklı.
B) Hey yurtlar yurtlar, Yusufu yedi kurtlar;
Kökünden suyu içer, tepesinden yumurtlar.
C) Ölçülemez değeri, köylünün alın teri,
Tarlalarda fışkırır, en hoş tarlada yeri.
(BUĞDAY)

— A) Benim bir kuyum var, içi dolu suyum var.
B) Benim bir çiftem var nemli, barutu tükenmez.
C) Direkli kuyu, pis olur suyu.
Ç) İki evim var, tek direk üstüne durur.
(BURUN)

— Dağdan gelir hey, taştan gelir hey,
Aç arslanmış, arslan gelir hey.
(CANAVAR)

— A) Kolu var, bacağı yok,
Karnı yırtık, canı yok.
B) Kolu var, bacağı yok, önü yirik; canı yok.
(CEKET)

— Söylerim söylemez, çağırsam anlamaz,
Yolcudur, yolundan kalmaz.
(CENAZE)

— A) Dalı büyükcük, kendisi gücücük.

B) Küçük kazanın aşı tatlı olur.

C) Ha havutlar havutlar, Hüseyini yiyen kurtlar,
Ayağından su içer, tepesinden yumurtlar.

Ç) Karanlık yerde kadı oturur, yüz bin asker götürür.

D) Gökten düşer, paldır küldür,
Yere düşer halka, demir,
Vur başına otur, kemir.

(CEVİZ)

— Deveden büyük, yumurtadan küçük,
Afyondan acı, şekerden tatlı.

(CEVİZ AĞACI ve MEYVASI)

— A) Dağdan gelir hor hor,
Tepeciği mor mor,
Sekir sukur ayağı var,
Seksen iki dayağı var.

B) Ondur onun parmağı, yere düşer tırnağı,
Âdem yer, âdem kusar,
Göbeğinden kılınç asar.

C) Sarsağan seker seki; benim elimde yüz bin çiçek bir lâle,
Kökü benim elimde.

(ÇADIR)

— Fındık fıstık, bir deliğe kıstık.

(ÇAMAŞIR BOHÇASI)

— Al rengine bakılır, kadehlere dökülür,
Buram buram tüterken, önünde diz çökülür.

(ÇAY)

— El kadar yüzü var, kırk, elli gözü var.
(ÇAY SÜZGECİ)

— Çarşıdan aldım minalı, eli, ayağı kınalı,
Örtünmüş yeri belirsiz, Arapça söyler dili belisiz.
(ÇIKRIK)

— Koca babam geliyor,
Sıtma tutmuş ölüyor;
Kendine derman korsak, canı yerine geliyor.
(ÇIRA)

— Dört tarafa gider ünü, bir yanına kar yağar, bir yanına dolu.
(ÇIRÇIR)

— Cemi kulların dayağı, bunu bilmiyen insan bayağı.
(ÇİFTÇİ)

— Yer altında gelin gider.
(ÇİFT DEMİRİ)

— Yer altında gümüş düğme.
(ÇİĞDEM)

— Birşeyim var önünde kar yağar,
Ardında dolu yağar.
(ÇİĞİT – ÇIRÇIR – PAMUK)

— Kulağından tuttum, içine soktum.
(ÇİZME)

– Bir köprüden üç adam geçiyor, biri basıp geçiyor,

biri bakıp geçiyor, biri ne bakıp, ne de basıp geçiyor.

(ÇOCUKLU KADIN)

— Uzun uzun sırıklardan bugün bize gelip oynamışlar, sıçramışlar, gitmişler.

(ÇÖRTENDEN AKAN YAĞMUR)

— A) Benim bir dedem var, mezarını kendi kazar.

(DAMLA)

— Süt gölü, sivri tepe, can alıcı,
Cebbar kılıcı.

(DAVARIN SÜTÜ - ÇOBAN - KASAP - BIÇAK

— A) Kabuğu var, içi yok, yer kösteği suçu yok.
B) Dışı var içi yok, dayak yer, suçu yok.
C) Dağdan kestim dağ gibi, omuzuma attım kav gibi.
Ç) İnil inil inler, çok kişi dinler.
D) Benim bir oğlum var, döverim döverim ölmez.
E) Kayışını yağladım,
Dut ağacına bağladım,
Tokmak değdi ben ağladım.

(DAVUL)

— Benim bir oğlum var adı İsmail,
Sillemi yemiye mail,
Kulakları demirden,
Kendi kıllı deriden.

(Def «TEF»)

— A) Taştandır, demirdendir, yediği hamurdandır, Bütün dünyayı doyurur, kendi doymaz nedendir?

B) Yastı yastı yaprağı, Hazreti Ali toprağı,
C) Fır fır uçar, ağ ağ döker.
Ç) Bir kuş gelmiş Eğin'den haber gelmiş beğinden,
Böyle bir kuş görmedim, tane yer göbeğinden.
D) Sesi gelir obadan, buğday yer göbeğinden.
(DEĞİRMEN)

— Bizim pacaya bir kuş geldi hak dedi,
Hük dedi, bu dünyada üç şeye çare yok dedi.
(DENİZE KAPAK - HAVAYA DİREK - ÖLÜME ÇARE)

— Kış günlerinde gürbüz, ağustosta pek ince,
Onu taşmış görürüz, dağda kar eriyince.
(DERE)

- Dört lâf, bir küp, eğri hiyar, mâni yâr.
(DEVE)

— Bizim pacaya bir kuş geldi hak dedi,
Bu dünyada üç şey yok dedi.
(DEVENİN NALI - HAVANIN DİREĞİ - DENİZİN KAPAĞI)

— Yüksek takadan ceviz dökülür.
(DEVE VE PUŞKULU)

— Yattım yattım yatamadım, kalktım kalktım kalkamadım,
Bir karıç, bir süngülüş, sokamayınca merakımdan yatamadım.
(DIŞKAPI)

— Tel tel kadayif, bizim hanım çok zayif.
(DİKİŞ İĞNESİ)

— Altı mermer, üstü mermer, içinde bir hanım terler.
B) Zindanda oturur, her fetvayı yetirir.
C) Altun tasta gül isli.
Ç) Altun kafeste gül isli:
(DİL)

— Biri demiş ay başım,,
Biri demiş sabret kardeşim,
Biri demiş illâllah:
(DİREK)

— A) Kız idik, bir tahtaya dizildik, birer birer çizildik:
B) Kırmızı dağ üstünde ağça kuş oturur.
Ç) Kırmızı mermer, üstünde ak civelek oturur.
Ç) Kırmızı duvarım var, üstünde ferik oturur.
D) Bir takam var, içi dolu keser, nedir bil?
E) Mini mini fincan, içi dolu mercan.
(DİŞ)

— A) Sandalyalar ve bir halı.
B) Benim bir odam var, içinde otuz iki sandalyam var.
C) Sıra sıra söğütler, biribirini öğütler.
Ç) Kırmızı duvar üstünde beyaz ferikler oturur.
D) Biz biz idik, otuz iki kız idik,
Ezildik, büzüldük, iki duvara dizildik.
(DİŞLERLE DİL)

— Gider gelmez.
(DUMAN)

— Bir yüzü var, çok gözü var.
(DUT)

— Elinde mendil, belinde zincir.
Gücün yeterse tut aşağı indir.
(DÜKKÂN DARABASI)

— A) Dağdan gelir lök gibi, kolları bilek gibi,
Eğilir su içmeye, bağırır keçi gibi.
B) Dağdan gelir hızinan, yedibin yıldızinan.
(EJDERHA)

— A) Altı kızıl alâmet, üstü kara malâmat,
Yaş koydum kuru çıktı, Sellialâmuhammed.
(EKMEK)

— Dört ayağı var, bir pöçüğü var.
(EKMEK TAHTASI)

— Geldim, geçtim bir ilceden, selâm aldım birinden,
Benim bir kuşum var, yem yer göbeğinden.
(EL DEĞİRMENİ)

— Ha tintili tintili; ipeği yok ne nakış.
(ELEK)

— A) Dilberin yanağıdır, temmuz ayı çağıdır,
Vatanını sorarsan, Amasya'nın bağıdır.
B) Benim bir evim var, kapısız, penceresiz,
İçinde beş çocuk var,, kimsesiz, kimi ensesiz.
(ELMA)

— İşte şurda tepede, hemen doldur sepete,
En güzeli yetişir, Eyyüp'teki Türbede.
(ERİK)

— Yamyam yanaklı, mantı kulaklı,
Trabzon dişli, mahallenin tellâlı.
(EŞEK)

— Sarıdır zerdane değil,
Kanatlıdır kuş değil.
(EŞEK ARISI)

— Dağdan gelir hızinan, yedibin yıldızinan,
Arebin atıynan, ağzının otuynan.
(EZRAİL)

— Kuyruğu uzun zampara,
Gider gelir ambara.
(FARE)

— Küçüktür tenceresi, tatlıdır mahcası.
(FINDIK)

— İçi yeşil, dışı göher daneler,
Akıllılar, fikirliler bileler,
— Akılsızlar Tur evinde kalalar.
(FISTIK)

— Başı yanar, ucu yüzer.
(FİTİL)

— Suda rahatça yüzer, karada tez yorulur.
(GAZ)

— Benim bir salkım üzümüm var, yarısı kara, yarısı beyaz.
(GECE — GÜNDÜZ)

— Alçacık çınar,
Pırıl pırıl yanar.
(GELİN)

— Mavi tarla üstünde beyaz güvercin yürür.
(GEMİ)

— Benim bir çadırım var, tek direk üstünde durur.
(GÖBELEK)

— A) Sende var, bende de var, dağda, taşta herşey de var.
B) Ben giderim kendi gider,
Arkamda tin tin eder,
Durduğum zaman o da durur.
C) Ağaçta da var, bir incecik çöpte de var.
(GÖLGE)

— Nehir, ırmak ve çayım, her işte var çok payım,
Yağmur sonu göklerde, yedi renkli bir yayım,
(GÖK KUŞAĞI)

— A) Mavi atlas, iğne batmaz, makas kesmez,
Terzi biçmez, metre ölçmez.
B) Büyük halıyı, silkemedim;
Ufacık daşımı dökemedim.
C) Bir izarım var, örtünürüm örtünürüm eskimez.
(GÖK YÜZÜ)

— A) Altı perçin, üstü perçin, içinde bir şah güvercin.
B) Bir küçücük fil taşı, dolaşır dağı, taşı.
C) Küçücük mezar, dünyayı gezer.
Ç) Akça mezar, dünyayı gezer.
D) Kapısız kuyu,
İçinde suyu.
(GÖZ)

— Dam ardında boynu buruşuk.
(GÜBRE)

— Karanlık odada kadı oturur.
(GÜĞÜM)

— A) Ha kat katı, kat katı, bu Allahın hikmeti
B) Kumru öter, atlas biter,
Kokusu dünyayı tutar.
(GÜL)

— A) Nice yıllardanberi, durur bu mumsuz fener
Gündüz yanar, gece söner.
B) Kapının arkasına yağ dökülmüş, yıkarım vı-
karım gitmez.
C) Bir büyük kadı, dünyanın dadı,
Hiçbirşeye benzemez Şemsi'dir adı.
Ç) Hop demeden çayı geçti.
D) Nemde ıslanmaz, yere düşer paslanmaz.
E) Benim bir ağacım var, kökü gökte, dalı yerde.
F) Tahtaya kırmızı boya döktüm, silerim silerim
gitmez.
(GÜNEŞ)

— Teşt altında üç tavuk, ikisi soğuk, birisi sıcak
(GÜNEŞ - AY - DÜNYA)

— Bir gümüşten kale gördüm, hapis olup içinde,
Ap vurdu zerrin topunu, dağıttı onu o kitap.
(GÜNEŞ ve BUZ)

— İçi tüylü, dışı kırmızı.
(GÜZ BURNU)

— A) Haktaâlâ hup yaratmış bir insanın üstüne,
Çevre yanı ağdır ama, ortası altun göbek.
B) Haktaalâ gup yaratmış bir izarın üstüne,
Kenarı sini, bardaktır, ortası altun tabaktır.
(HALEP NERGİZİ)

— Altı taş, üstü taş,
İçinde var binbir baş.
(HAMAM)

— Adı var, toprağı yok,
Denizi var, suyu yok.
(HARİTA)

— A) Mavi atlas, iğne batmaz,
Makas biçmez, metre ölçmez.
B) Benim bir izarım var, örtünürüm eskimez.
C) Benim bir örtüm var, örtünürüm örtünürüm tükenmez.
(HAVA)

— Mavi atlas üzerinde beyaz güvercin.
(HAVA - AY)

— A) Çil kız yerde dabluka çalar.
B) Middiyim, müdevene, zöllüyüm bu kesir ille, şık ille şık.
C) Şukgada şukga, bukgada bukga, mendüka mendükadır.
(HAVAN)

– Bahçede biter, makine büker,
Her sabah elimi, yüzümü öper.
(HAVLU)

— A) Yer altında demir zikke.
B) Yer altında demir kazık.
(HAVUÇ)

— Benim bir oğlum var kan işer, karnı duvardan aşar,
Görenin aklı şaşar, görmiyenin malı coşar.
(HIRSIZ)

— Ektim nohut, bitti söğüt,
Yaprağı dut, kendisi armut.
(HISFA)

— Neler gördüm, neler gördüm,
Çift sakallı kuşlar gördüm,
Köpek kusan taşlar gördüm,
Tuzsuz pişan aşlar gördüm.
(HİNDİ - HOROZ - SABUN - HELVA)

— A) Sarıdır çiçeği, yeşildir donu,
Allah halkeylemiş ilkönce onu.
B) Bu yol pazara gider, meğer mezara gider,
Anası kırk içinde, oğlu pazara gider.
(HİYAR)

— İçinde kara bir toz.
(HOKKA)

— A) Başında tacı var gelin değil,
Ayağında mahmuzu var süvari değil;
Kırk tane çocuğu var evli değil.
B) Pırtı pırtı pırtı var, kırk parçadan kürkü var,
Abdessiz ezan verir, nikâhsız karısı var.
C) Bir oğlu var iki, üç yaşında,

Kızıl yakut tacı var başında,
Yatar, uyur pirinç görür dişinde.
(HOROZ)

— Kendisi Mekke'lidir, hoşlanmıyan delidir,
İçi şerbetle dolu, sanki dilber dilidir.
(HURMA)

— Kul yapar yapısını, kemik açar kapısını.
(İÇLİ KÖFTE)

— Alt katı oduncu dükkânı,
Orta katı uncu dükkânı,
En üst katı kadifeci dükkânı.
(İĞDE)

— A) Tel tel kadayif, bizim hanım çok zayif,
Zayıflığı bir yana, bir gözü kayıp.
B) Çarşıdan aldım bir sıppa, bağladım uzun ipe.
(İĞNE)

— A) Ağaçlardan çiçeksizi.
B) Küpe gibi sallanır, zaman gelir saralır.
C) Yaprağı delik, şekerden ferik.
Ç) Çimdik çimdik çirildi, bohça oldu dürüldü.
D) Dam ardında boynu buruk.
(İNCİR)

— Deveden büyük,
Zerreden küçük,
Zehirden acı,
Şekerden tatlı.
(İNCİR AĞACI - İNCİR CEKİRDEĞİ - İNCİRİN SÜTÜ - İNCİR)

– Dört tartar, bir kuyuya ok atar.
(İNEK MEMESİ)

– Yedi delikli tokmak, bunu bilmiyen ahmak.
(İNSANBAŞI)

– Kapısız han, çiçeksiz meyve.
(İNSAN - DÜNYA)

— Terazi dengi, atmış rengi.
(İPEK)

— A) Uzun uzun hastalar, ne buyurdun ustalar,
Ustalardan usta var, barsağını desteler,
B) Bu yol pazara gider, meğer mezara gider,
Anası kürk içinde, oğlu pazara gider.
C) Uyur uyur uyanmaz, uyanırsa uyumaz,
Çok sanatı var kimse bilmez.
(İPEK BÖCEĞİ)

— Ben giderim, kendi kalır.
(İZİMİZ)

— Gözler gezer içinde, sular yüzer içinde,
Dolu gelir, boş kalkar, bakan sezer içinde:
(KABAK)

— Suya vurdum kırıldı, taşa vurdum kırılmadı.
(KAĞIT)

— Bir tarlam var kendi beyaz, tohumu siyah.
(KAĞIT - KALEM)

— Dağdan gelir dağ gibi, kolları budak gibi,
Eğilir su içmeğe, bağırır oğlak gibi.
(KAĞNI)

— A) İttim kustu, çektim küstü.
B) Yemen'den gelir derler, kolay çekilir derler.
Aştan sonra tadını tiryaki bilir derler.
(KAHVE)

— O nedir yoktur cisminde can, karnının içi dolu yılan, çıyan?
Dili yoktur, yetmiş iki dil bilir, başını kessen söyler o ayan.
(KALEM)

— Ben uyurum o uyumaz.
(KALP)

— A) Altı tahta, üstü tahta, içinde var kara kahpe.
B) Tepede tekerlenir, derede fikirlenir.
(KAMPLUMBAĞA)

— A) Bir izar, heryeri tutar, denizi tutmaz:
B) Adı dağda, kendisi bağda, rengi ağda.
C) Adana'dan bir yığın pamuk gelmiş, durmadan sokağı dolduruyor,
Alalım dedik kayboldu, aktı.
Ç) Ne ayazdır, ne buluttur, ne yağandır; ne yağmazdır,
Felek kaldırmış altun şemdanı, gümüş pervaneler tutmuş cihanı.
D) Sudan ak, şekerden tatlı, baldan lezzetli.
E) Bir yorganım var, heryeri örter, suları örtmez
F) Kepek gibi savrulur, dünyayı kavurur.

G) Şekere benzer tadı yok,
Gökte uçar, kanadı yok.
(KAR)

— Varma güzel yanıma, tutar isen yavaş tut, on parmağın kan olur.
(KARA DUT)

— Benim gibi kolları, başı, yüzü ve gözü var; soğuktan korkmaz;
Sıcağa dayanmaz, ne görür, ne yer; ne içer ne doğar ve ne ölür.
(KARDAN ADAM)

— Bacağı kısa, rengi kara.
(KARGA)

— A) Dam ardından kervan gider.
B) Yer altında kum kaynar.
C) Dam ardında sürü gider.
(KARINCA)

— Gelir leyli, gider leyli,
Bir ayak üstünde durur leyli.
(KAPI)

— Bayan uyandı cama dayandı,
Cam kırıldı kana boyandı.
(KARPUZ)

— Artık onun tepesi, yeşildir hem kubbesi,
İçinde dizilidir, kara kara küpesi.
(KARPUZ VE ÇEKİRDEĞİ)

— Dam üstünde bir burma ot.
(KAŞ)

— A) Benim bir dedem var, bulduğunu bana taşır.
B) Ağıza girer çıkar, bazan peşkire akar,
Erbabı olan kolayca bu bilmeceyi çakar.
C) Bir oğlum var adı Beşir,
Bulduğunu bana taşır.
Ç) Başı kalın, beli ince, avurduma sokunca; can gelir vücuduma.
(KAŞIK)

— Ağzı içinde dil, haydı bunu bil.
(KAVAL)

— Allah yapar yapısını, demir açar kapısını.
(KAVUN - KARPUZ)

— Sanma üç, beş kandırır, hasretiyle yandırır,
Uzaktan görenlerin, ağzını sulandırır.
(KAYSI)

— Benim bir dedem var, her yeri kazar.
(KAZMA)

— A) Dağdan gelir sekerek, kuru üzüm dökerek.
B) Dağdan gelir, taştan gelir,
Ardı açık enişte gelir.
(KEÇİ)

— A) Geişi arslan gibi, oturuşu sultan gibi,
Yayılır hasır gibi, süzülür esir gibi.
B) Arslana benzer, her yerde gezer,
Çıtıltıdan sezer,
Eti yok, kemiği çok.

C) Yük üstünde yumalak.
(KEDİ)

— A) Dağdan gelir lillo lillo, eli, ayağı kınalı lillo.
B) Dağdan gelir minalı hatun,
Elleri, ayakları kınalı hatun,
Keten gömlek giymiş yeni bellisiz,
Arapça söyler dili belirsiz.
C) Dağda gezer minalı, ağzı, ayağı kınalı, anası beş, on babalı.
(KEKLİK)

— Dağda dileyman gördüm.
Suda Süleyman gördüm.
Köpük kusan taş gördüm.
Tuzsuz pişen aş gördüm.
(KEKLİK - BALIK - SABUN - HELVA)

— Çam ağacını oyarlar, içine tinton koyarlar, Ağlama tintonum ağlama, sonra kulağını burarlar.
(KEMAN)

— A) Dört ayağı var, canı yok, boğazlasan kanı yok.
B) Dört ayaklı canı yok, kılınçla harp eder bir damla kanı yok.
C) Çat çat çatan ağacı, çata patan ağacı, Kırmızı lâle, kılaptan ağacı.
(GERKEF)

— Altı tahta, üstü tahta, içinde bir kanlı sofra.
(KILINÇ)

— A) Kayanın altı beden,
Yeşil ektim al bitti neden?
B) Uzun yaprak ağacı, Hazreti Ali toprağı.
C) Kafamın altını yeşil kazdım al çıktı.
Ç) Sarı kavak yaprağı, Hazreti Ali toprağı.
D) Kalenin altı hedem, yeşil koydum kırmızı çıktı, bu da bilmem ki neden?

(KINA)

— Küçük kapıdan geçerken anahtarım kayboldu, ay doğdu, gün doğdu.

(KIRAĞI)

— A) İki çatal, bir makas.
B) Hap hap alaca, yedi derece,
Çıkar çardağa, söyler Arapça.

(KIRLANGIÇ)

— Çocuklara eğlence, fakirlere dert, toprağa bereket.

(KIŞ)

— Dalı küçük yerdedir, kendisi dalından büyüktür.

(KIŞ KABAĞI)

— Kar kapladı yolları, bu kış gördüm sevindim,
Çıktım yokuş yukarı, yokuş aşağı bindim.

(KIZAK)

— Alçacık tepe, çıngıllı küpe.

(KIZILCIK)

— Kara bir baş, dokunma çıkarır taş.
(KİBRİT)

— A) Yemişi engindendir, güzeller rengindendir.
Dişlemesi pek hoştur, dudağın rengindendir
B) Kardeşi ekşi biraz, fakat tatlıdır kendi,
Dalları basar basmaz, yirmi günde tükendi.
(KİRAZ)

— Altı hasır, üsstü hasır,
İçinde var, bekçi Basır.
(KİRPİ)

— Sıra sıra çeperler, birbirini öperler.
(KİRPİK)

— Altı pınar içilir, üstü çimen biçilir.
(KOYUN)

— A) Aşağı inerken kıkır kıkır güler,
Yukarı çıkarken tıpır tıpır göz yaşı döker
B) Kuru saldım yaş çıktı.
C) Güle güle iner, ağlıya ağlıya çıkar.
(KOVA)

— Yemeğimizi Arap pişirir, bizi Arap ısıtır.
(KÖMÜR)

— Nefesi var, canı yok, boğazlasan kanı yok
(KÖRÜK)

— Kırk gözlü, pis yüzlü.
(KÖYLÜ ÇARIĞI)

— A) Etten kantar, pırlanta tartar.
B) Et içinde, hep içinde.

C) Benim bir timinim var ortası delik.
Ç) Güdülük kaşık, duvara yapışık.
(KULAK)

— Benim bir dedem var, her gün toparlak yutar
(KUMBARA)

— A) Yük üstünde Gali var, Gali'nin ahvali var,
İndirmeyin Gali'yi içinde Hazreti Ali var.
B) Yukarıdan indi Âdeminen, bir sini bademinen,
Ne ağzı var, ne dili var, söylesin Âdeminen.
(KUR'ANI KERİM)

— Gökten dört kuş indi, iptida Cennet'e giren onlardır,
Azrail alamaz onların canını, Kali kıyamete kalan onlardır.
(KUR'AN - İNCİL - TEVRAT - ZEBUR)

— Su içinde yatarım, hiç durmadan öterim,
İnsanları görünce, su içine kaçarım.
(KURBAĞA)

— Üstünü çorap yaptım, içini kebap yaptım,
Kestim senede bir gün, büyük bir sevap yaptım.
(KURBAN)

— Dili yoktur, yetmiş iki dil bilir, başını kessen bile söyler ayan.
(KURŞUN KALEM)

— A) Bomba atmaz uçaktır, bir yaramaz kaçaktır,
Faydalı olanına, silâh çeken alçaktır.

B) Her tanesi koz kadar, bir tanesi bir dirhem gelmez.

(KUŞ)

— Karnı tok, gölgesi yok.

(KUYU)

— Kor olur sonra biter, mangala bakmak yeter,
İnce bir toz gibidir, kızarıklığı örter.

(KÜL)

— Altı kar, üstü nar, oturdu hünkâr, çıktı sedefkâr.

(KÜL - ATEŞ - TENCERE - PİLÂV)

- A) Kangısı var, kanı yok,
Nefesi var, canı yok.

B) Kırk yorganlı, kırk döşekli, demir uçlu, gön karınlı.

(KÜRE)

— Uzunca bir karpuz, ağzı dar, dibi geniş.

(KÜP)

— A) Dam ardında teke bağlı,
Boynuzu köke bağlı,
Ha kat katı, kat katı,
Bu da Allahın hikmeti.

B) Bostanda kartal oturur, kanadını örter oturur.

C) Haççe hatun atladı, etekleri katlandı.

Ç) Uzaktan gördüm ışılar,
Yanına vardım hışılar,
Yılan değil yapraktır,

Yattığı yer topraktır.
(LÂHANA)

— A) Kara baba geliyor, sıtma tutmuş ölüyor,
Deliğine gaz koydukça, canı yerine geliyor.
B) Biticik nişadır, dört tarafı boşaldır.
C) Yük üstünde yarım ekmek.
Ç) Nışadır, bir odayı kuşatır.
D) Bizim evde kuyu var, kuyunun içinde suyu var,
Suyun içinde yılan var, yılanın ağzında mercan var.
(LÂMBA)

— Bir acayip nesne gördüm, âsumanda bağlıdır,
Altı deniz, üsstü kubbe, hem vücudu yağlıdır.
(LÂMBA VİDASI - AVİZE LÂMBASININ VİDASI)

— Arşın ayaklı.
(LEYLEK)

— A) Fıçıcık, içi dolu turşucuk.
B) Düz yahut çarpık getir, bir sarı kabuk getir,
İçi ekşi su dolu, bayıldım çabuk getir.
(LİMON)

— A) Yazın bey, kışın azap.
B) Dam arkasında teke bağlı.
C) Benim bir oğlum var, yerde yuvarlanır.
(LOĞ)

— A) Bir sarıca nışadır, dört tarafı kuşatır.

B) Ben bugün bir rüya gördüm, altı daire üstü nar.
(LÜKÜS)

— Bir muamma cansız ama, bir âlemin yek canıdır,
Kendi dinsizdir ama, dinsizler imanıdır.
(MABET)

— A) Bir ağzı var, iki gözü var.
B) Penekte ölü yatar, ölünün kökü yatar,
Parmağını değirirsen, civil civil öter.
C) İki bacaklı, keskin bıçaklı.
(MAKAS)

— Çatır çatır başlar, çıtır çıtır işler.
(MAKİNE)

— Canlı cansıza biner, cansız, imansıza biner.
(MAKİNE - İNSAN - YER)

— Kara kar yağdı, kara gün doğdu, kara merkep zırlayı zırlayı göğe çıktı, ikisi de suda kaldı.
(MANDANIN OTLAKTAN SUYA İNMESİ)

— Yeşildir filiz gibi, yenir içi ceviz gibi.
Dudağını çekersin, gelinlik bir kız gibi.
(MARUL)

— Dört ayağı var, canı yok, boğazlanan kanı yok
(MASA)

— Yapışık iki parmak, boyu uzun eni az, hep ateşle oynamak, ister de canı yanmak.
(MAŞA)

— Ağ balık ağzını açar, kara balık içine kaçar.
(MEKİK - DİREZİN)

— A) Yazılı mezar, dünyayı gezer, ya bunu bileceksin, ya bu gece öleceksin.
B) Başka memlekette pişer, kokusu buraya düşer.
C) Bağdan gelir âdeminen,
İçi dolu bademinen,
Söyleşir ademinen.
Ç) İçinde selâm, dışında kelâm.
D) Kara tazıyı nalladım, Giresun'a yolladım.
E) Tarlası beyaz, tohumu siyah, elle ekilir, dille biçilir.
(MEKTUP)

— Habititi bititi, bir ağacı çit idi.
Göğe boncuk türetti, bunu Allah yarattı.
(MENENGİÇ)

— Ah mini mini, bir küçük sini.
(MERCİMEK)

— A) Yol üstünde kitli sandık.
B) Ağır daş, içinde baş.
(MEZAR)

— Uzun uzun zurnaya benzer, sıra sıra turnaya benzer,
Kat kat yufkaya benzer, tel tel kadayife benzer
(MISIR)

— Ben kalkarım o sönük.
(MİDE)

— A) Homaça gemik, tepesi delik, dolam kaptan terzilik.
B) İlikli gemik, tepesi delik.
C) Sümbüllü'de bir kavak var, ne dalı var, ne budağı var,
Başına bir kuş konmuş, ne kül eder, ne ufak.
(MİNARE)

— A) Ev içinde bir kavak, ne dalı var, ne budak,
Başına bir kuş konmuş, iniyordu yanarak.
B) Sümbüllü'de bir kavak, ne dalı var, ne budak,
Başına bir kuş konmuş, uçtu, gitti şırpıdak.
(MUM)

— Dünyaya geldi cansız, Ahrete gider imansız.
Cennet'e gider şüphesiz.
(MUSA'NIN ASASI)

—A) Bir kuyum var, Karadenizden su içer,
Bütün dünya altından geçer.
(MÜREKKEP KALEMİ)

— Benim bir güvercinim var, Karadenizden su içer.
(MÜREKKEP KALEMİ - MÜREKKEP)

— A) Bir ağaçta beş yemiş, beşi daha birbirine değmemiş,
İkisinin güneş doğar üstüne, üçü daha güneş yüzü görmemiş.
B) Hak Tealâ beş yaratmış beş imir, beşi dahi birbirini görmemiş,

İkisine gün değer yazlı, kışlı, üçü dahi gün yüzünü görmemiş.
(NAMAZ - «BEŞ VAKİT NAMAZ»)

— A) Hanım uyandı, cama dayandı, cam kırıldı, kana boyandı.
B) Çarşıdan aldım bir tane, eve getirdim bin tane.
C) Kırmızı kan gibi, okunur Kur'an gibi, niç benzemez bir güne.
Ç) Fini fini fincan, içi dolu mercan.
(NAR)

— A) Bir havuzum var, içi dolu suyum var, üstünde bir gülüm var.
B) Guk guk eder, kurbağaya benzemez,
Başında var ketkozası Osmanlı'ya benzemez.
(NARGİLE)

— Asma asmaya, asma elim kesmeye,
Yeni bir kumaş giydim, değme kılınç kesmeye.
(NİKÂH)

— Oturur kalkmaz, yere değmez.
(OCAK)

— Üç öküzüm var, biri yatar kalkmaz, biri gider gelmez, biri yer doymaz.
(OCAK - DUMAN - ATEŞ)

— Dağda biter, eve gelir güm güm öter.
(ODUN)

— A) Gökten bir kitap indi, cümle âlem kapıştı.

B) Havadan bir karpuz düştü, cümle âlem kapıştı.
B) Havadan bir karpuz düştü, cümle âlem bölüştü.

(ORUÇ)

— Dört tartar, kuyulara taş atar.

(ÖKÜZ)

— A)Suya koysam ıslanmaz, etini kessen seslenmez.
B) Söylerim söylemez, çağırırsam yolcudur yolundan kalmaz.
C) Abdest alır, namaz kılmaz, cemaatten geri kalmaz.
Ç) Hürüye Hürüye, sürün kervan yürüye,
Bu nasıl bir kuş imiş, sırtı üsstüne yürüye?

(ÖLÜ)

— Sekiz ayaklı, beş bedenli, dört nefesli.

(ÖLÜ ve GÖTÜRENLERİ)

— A) Yol üstünde vurulur, mancası güzel olur, suda güzelce yüzer, karada tez yorulur.
B) Göl üstünde vurulur, salatası güzel olur, suda rahatça yüzer, karada çabuk yorulur.
C) Göl üstünde veneler.

(ÖRDEK)

— Karanlık evde eğer asılı.

(BACA KURUMU)

— Fır fır uçar, bembeyaz kusar.

(PAMUK ÇIRÇIRI)

— Ektim nohut, bitti söğüt, yaprağı dut, kendisi armut.

(PAMUK HİŞNASI)

— A) Yer altında bakır kafa.
B) Yer altında bakır hengil.
C) Dere kenarında yeşil yaprak.

(PANCAR)

— Kopardım her birini, açtığım güzel faldı,
Söktüm ak dişlerini, sarı düğmesi kaldı.

(PAPATYA)

— Beş kardeş var çalışkan, her bir işe alışkan,
Bıkmazlar usanmazlar, beraber çalışmadan.

(PARMAKLAR)

— A) Ufacık boylu, kadife donu.
B) Mor fistanlı, yeşil ceketli.
C) Mor donlu, yeşil kaftanlı.
Ç) Önü önlüklü, başı keçikli, mor fistanlı, yeşil kaftanlı.
D) Tek ayaklı, çuha abalı, mor şalvarlı.

(PATLICAN)

— A) Deliklice, dülüklüce, bağevinde kıymetlice.
C) Elden akar, bezden çıkar.

(PEYNİR)

— Benim bir oğlum var, göbeğinden kan işer.

(PINAR)

— Yer altında dedem sakallı.

(PIRASA)

— Tane tane incidir, sofrada sonuncudur, yabancı malı mı sandın?
Besini'nin pirincidir.
(PİLÂV)

— Bir gözü var, pis yüzü var.
(PİRE)

— A) İnce yemeni, incitme beni, çıktım çardağa, indirme beni.
B) Emir yemeni, incitme beni, çıktım çardağa, indirme beni.
C) Arpahça, üpahça, bağevinde kıymetlice.
(PİRİNÇ)

— A) Gezdirme öyle kafa, doldur doldur düz rafa,
Sordum yerin neresi? Gülerek dedi Yafa.
B) Sarıdır zerdali değil, suludur şeftali değil,
İğne iğne ve göz göz, yemesi sefalıdır.
(PORTAKAL)

— Cevizden sandık oymuşlar, içine dünyayı koymuşlar.
(RADYO)

— Gökten on iki elma düştü, on birini yediler, birine sabır dediler.
(RAMAZAN)

— Ufacık bir arpacık, başındadır tablacık.
(RAPTİYE)

— Nemes nemes içinde altun, kafes içinde,
Ne yerde, ne gökte, bir Allahın emrinde
(RUH)

— A) Denizin ortasında bir kuş vurdum topsuz, tüfeksiz,
Onu pişirdim odunsuz, ocaksız,
Onu yedim dişsiz, damaksız.
B) Sudan geçtim harıltısını duymadım,
Yeşil çimen üstünde kumaş biçtim, kırpıntısını görmedim.
(RÜYA)

— Yükseklerden inerken, döndürürüm değirmen,
Benim esmem yüzünden, gezer mavna ve yelken.
(RÜZGÂR)

— A) Çınçınlı hamam, kubbesi tamam, bir kız aldım, babası imam.
B) Hiç durmadan çıt çıt yapar.
C) Tas, birini kaldır, birini bas, Karamanoğlu hastadır, bülbülü kafestedir.
(SAAT)

— A) Dağdan kestim tahtalık, suya bıraktım ağ balık.
B) Benim bir şeyim var, dörttür köşesi beş değil, suyla başı hoş değil.
C) Bilmece bildirmece el üstünde gezdirmece.
(SABUN)

— Suya gitti üç kişi, attı vurdu bir su kuşu,
Ne atılan taş idi, ne vurulan kuş, ne giden kişi.
(SABUN - KURBAĞA - KADIN)

— Zencefili, tarçını, ne Japon'u, ne Çin'i;
Kış günleri çok gördüm, onu bol bol içeni.
(SALEP)

— A) Kat kat hırka içinde, her tarafı perçinde,
Kokusu fazla ama, şöhreti Çin, Maçinde.
B) Aydan eğri, tuzdan acı, bunu bilmiyen kuzlacı.
(SARMISAK)

— A) Sesi mazı gibi, kendi yazı gibi.
B) Kendini sazdan oyarlar, içine tinton koyarlar, eline alınca dillenir.
(SAZ)

— A) Dört ayaklı, büyük karınlı.
B) Karşıdan gördüm bir taş, yanına gittim dört ayaklı bir baş.
(SANDIK)

— Sakız kadar eti var, dünya kadar lezzeti var.
(SERÇE)

— Büyük sıra şıldır çöp, iki serçenin gözü dört, kan kırmızı,
Tuz acı, bunu bilmiyen kuzlacı.
(SERÇENİN GÖZÜ - KAN - TUZ)

— A) Karşıdan karşıya gölgesiz gider.
B) Ben dururum o gider.
(SES)

— Dumanı halka haka, bu da bir başka dalga,
Başlayınca sen oyna, göksün üstünde polka.
(SİGARA)

— Üfürdüm uçtu, Göksu'yu geçti.
(SİGARA KÂĞIDI)

— Can kurtaran halkası, susamdandır markası,
Kimseye karşı yoktur, gösterişi, cakası.
(SİMİT)

— Derede din din, tepede din din, gene de din din.
(SİNEK)

— Karşıdan gördüm pek çok, yanına gittim hiç yok
(SİS)

— Ayağına asılmıştır hak kanı, el vurmadan üstüne sıçrar kanı.
(SİYAH DUT)

— A) Karadandır kazan, bacadan çıkar dumanı,
orta yerde oturur,
Nice işler bitirir.
B) Üç ayaklı, bir karınlı canı yok, boynu uzun, başı yok.
(SOBA)

— Dört tarafı teneke, içinde var sırıklar.
(SOBA ve ODUN)

— A) Zar gibidir gömleği, şenlendirir çömleği,
Kışın elliye alma, yazın uzat çeyreği.
B) Yerde biter, elde yiter.
C) Kat kat ama katmer değil, kırmızı ama elma değil.
(SOĞAN)

— A) Bakraca koydum rengi yok, hayatta önemi çok.

B) Dağdan gelir, taştan gelir, yularsız arslan gelir.
C) Bulunmazsam çöl derler, bazan bana göl derler, Yeşil kırdan akarsam, bir gümüşten yol derler
Ç) Yükseklerden inerken, döndürürüm değirmen, Benim mavi yüzümde, gezer gemi ve yeken.
D) Altından kıymetli, topraktan kıymetsiz.
E) Yokuş yere çıkmaz enişte.

(SU)

— Yedi vidi vi dadı, Vidi bunu budadı,
Allah bunu var eyledi, boğazını dar eyledi.

(SU BARDAĞI)

— El kadar yüzü var, kırk elli ayağı var.

(SU SÜZGECİ)

— Zenginler cebine kor, fakirler yere atar.

(SÜMÜK)

— A) İzi yaldız, gözü boncuk.
B) Kadı gibi kavuğu var, kadı değil kadı diyem., Kâtip gibi yazısı var, kâtip değil kâtip diyem. Keçi gibi boynuzu var, keçi değil keçi diyem.

(SÜMÜKLÜ BÖCEK)

— A) Gündüz çalışır, gece yatar.
B) Et dedim, hüt dedim, git şuraya yat dedim.
C) Burda der hış, şurda der tış, gider oturur.

(SÜPÜRGE)

— Nereden geldin ağ kuşum? kanlı dereden geldim, Neye üstün kan değil? daima kenardan geldim.

(SÜT)

- Yüzü, gözü buruşuk, beyler ile barışık.
(SÜTLAÇ)

— Delik başlı, gözü yaşlı.
(SÜZEK)

— Gugu içinde, yılan üstünde.
(ŞAMDAN)

— Üstü hafif tüylüdür, yemişlerin gülüdür.
(ŞEFTALİ)

— A) Tadı vardır bal değil, itibarsız mal değil,
Aşa verdiği lezzet, anlatılır hal değil.
B) Kaleden attım kırılmaz, suya attım kırıldı.
(ŞEKER)

— A) Çarşıdan aldım Fatma'yı alnına vurdum çatmayı,
Kızım annenden mi öğrendin, gerdan kırıp göbek atmayı.
B) Ben giderim kendi gider, üstüme gölge eder.
(ŞEMSİYE)

— Bir acayip nesne gördüm, aslan gibi bağırır,
Kılıcını çekip cihana saldırır,
Kimini ağlatır, kimini güldürür.
(ŞİMŞEK - BULUT)

— Tımar ettim sıppayı, aştı gitti sıppa tepeyi.
(TABANCA)

— A) Üç yüz altmış beş leylek, elli iki yuvası, on iki yumurtası, adlarını birbir astım duvara.

B) Yılda bir alınır, üç yüz altmış beş tanedir.
(TAKVİM)

— Altı hasır, üstü hasır, sıtma tutmuş iyice bastır.
(TARHANA)

— Kırkı bir dirhem, kendisi koz gibi.
(TARHANA CÜCÜĞÜ)

— Hikaye, çıktım takaya.
(TAS)

— Anı tâbir döne dursun arkamdan,
Gel bana oluğun boş kalmasın, gennim koyam ben sana.
(TAŞ - BUĞDAY - SU DEĞİRMENİ)

— A) Gidi gidi gidiver, şu gidiyi tutuver,
Ne tatlıca eti var, püsküllüce kuyruğu var.
B) Uzun kulaklı.
C) Sırma bıyıklı.
(TAVŞAN)

— A) Tiştiymine tiştane, belhey vine histane,
Ne bere, ne bistane, çilçivriler distane.
B) İki direkli, bir kiremitli.
C) Dilliden dilsizdir, dilsizden dillidir
(TAVUK)

— Dağdan gelir
Taştan gelir,
Sakallı enişten gelir.
(TEKE)

— Deve tabanı, şıngır şabanı,

Gezer evleri, bilmez yabanı.
(TERAZİ)

— A) Fin gele fit, bunu bilmiyen it.
B) Dibi kıllanır, başı sallanır.
(TEŞİ)

— A) Dört ayağında nalı yok,
Omuzunda çulu yok,
Binbir biçakvursan canı yok.
B) Çakı çakıldar, çakı benim elimde,
Herbir ağacı oynar, kökü benim elimde.
C) Dört ayağı var nalı yok, ceseti var canı yok,
Kılıncıyle dâva eder, bir damlacık kanı yok.
(TEZGÂH)

— Çadır kurdum düzlere, düşman oldun bizlere,
Rızkımı Allah verir ne zararım var sizlere.
(TIRTIR)

— Bir koç almış babası, yayla hatun anası,
Oğlu şarap delisi, kızı dünya güzeli,
(TİYEK - YAPRAK - KORUK - ÜZÜM)

— A) Yürür yürür izi yok, yüzü kara, gözü yok.
B) Gider gider izi yok, yukarıda gözü yok.
(TREN)

— A) Yer altında kalaylı hengil.
B) Yer altında kalaylı sitil.
(TURP)

— A) Denizden aldım onu, döktüm güneşten yere,
Su kurudu en sonu, tad verdi yemeklere.

B) Zerre zerre dökülür, denizlerde çok olur,
Sanmaki sofralara o olmadan çökülür.
(TUZ)

— Ekilmezi kuzlamaza yükledim, gece; gündüz uyumadan geçirdim.
(TUZ - KATIR - SU)

— A) Uzun kuyu, cum cum suyu.
B) Uzun kuyu, zemzem suyu; içen ölür; içmiyen kalır.
C) Fındık, fıstık; duvara astık.
Ç) Kara katırı nalladım, karşıki dağa yolladım.
(TÜFEK)

— Dağda tapılar, suda çıpılar.
(TÜFEK - BALIK)

— A) Taştandır, demirdendir; yediği hamurdandır; Bütün dünyayı doyurur, kendi doymaz . nedendir?
B) Yastı yastı yaprağı, Hazreti Ali toprağı;
Ya bunu bilirsin, ya bu gece ölürsün.
C) Asiyabın deliğinden baktım, kendim ne beyaz; Çevir ağzını koyam, kendimden biraz.
(UN DEĞİRMENİ)

— Alçacık dağa kar yağar.
(UN ETEĞİ)

— A) Allah ayağından asmış onu, el vurmağa korkarım, üstüme sıçrar kanı.
B) Ayağından asıvermiş hak onu, elimi çalsam nagigâh kanı.

C) Hup yaratmış anını, el vurmadan çıkarır kanını
Ç) Ol odur ki onun teni, pare pare paredir;
Ayağından asakoymuş hak onu, dolaşana bulaşır onun kanı.
D) Elleme anı, üstüne bulaşır kanı.
(URMU DUT)

— A) Baldan tatlı, baltadan ağır; yüke tutulmaz; bezirgân götürmez.
B) Biz biz biz idik, biz on iki kız idik;
Kırıcı geldi kırıldık, kırıcı gitti dirildik.
C) Gece gelir, gündüz gider.
Ç) Çarşıdan alınmaz, mendile konulmaz; tadından doyulmaz.
(UYKU)

— İçinde ateş, kumaşlara sataş.
(ÜTÜ)

— Bastım demir ucuna, çıktım kale burcuna.
(ÜZENGİ - AT)

— Kızından herkes korkar, çünkü ciğeri yakar;
Salkım salkım dökülür, ayyaş uzaktan bakar.
(ÜZÜM)

— Kara kara durursun, bağrıma kan vurursun.
(VİŞNE)

— Yer altında kazan kaynar.
(VOLKAN)

— Ha hüylemez höylemez, ocak başına varamaz.
(YAĞ)

— A) Benim bir oğlum var, hırsiyle heryeri deler.
B) Bulut benim eğerim, istediğime binerim;
Tarlalara, bağlara; sağnak olur inerim.
(YAĞMUR)

— Sağmadan sütlü, görmeden kuvvetli; yemeden tatlı.
(YAĞMUR - GÖK GÜRÜLTÜSÜ - UYKU)

— *Yatağa yoldaş, başına kardaş.*
(YASTIK)

— A) Gece çalışır, gündüz dinlenir.
B) Benim bir duvarım var, gündüz yaparım, gece yıkılır.
C) Gece beslemelik eder, gündüz hatun olur.
Ç) Gece çalışır, gündüz dinlenir.
D) Gündüz kalede, gece belâda.
E) Gece yıkarım, gündüz yaparım.
(YATAK)

— Dağda olur, dağda biter, eve gelir; güm güm öter.
(YAYIK)

— Elinen ekilir, dilinen biçilir, tarlası beyaz; tohumu siyah.
(YAZMA - OKUMA - KALEM - KÂĞIT)

— Haber verir seslenmez.
(YAZI)

— El eker, dil biçer.
(YAZI ve OKUMA)

— Mavi atlas, iğne batmaz, mavi tarla üstünde beyaz güvercinler yürür.

(YELKENLİ)

— Altı camıs, yüzü, keçi minareye çıktığını görmüşler.

(YEMENİ)

— Bir yuvarlak nesnedir, bazan olur tatlısı, tatlısı yaramaz,
Acısının zevki var.

(YEŞİL BİBER)

— A) Yer altında yağlı kayış.
B) Gözü var, ayağı yok, gömleği var ; dikişi yok, adam öldürür eli yok .

(YILAN)

— A) Şam'dan vurdum kılıcı, şarkten çıktı bir ucu.
B) Hızla, yedibin yıldızla, ne toptur; ne tüfektir; hızı da perktir.

(YILDIRIM)

— A) Uzun ok, gölgesi yok,
B) Benim bir sarığım var, sararım sararım bitmez.

(YOL)

— Benim bir kalbur boncuğum var, akşam saçarım, sabahleyin toplarım.

(YILDIZ)

— Yüzü gözü buruşuk, beyler ile barışık.

(YOĞURT)

— A) Küçücük bir el taşı, içinde beyler aşı,
Pişirirsek aş olur, pişirmezsek kuş olur.
B) Aksaray'da sarı sokak gördüm.
C) Cansızdır ama can gelir, hastaya derman gelir,
Tüysüzdür ama, tüyleneceği zaman gelir.
Ç) Havaya attım beyaz yere düştü sarı.
D) Bir kutum var, içinde iki türlü otum var, biri sarı, biri beyaz.
E) Canlıdan cansız çıkar, cansızlardan canlı çıkar.
F) Aksaray içinde sarı sultan oturur.
G) İçi altun, dışı gümüş.
Ğ) Bizim bir yapımız var, yıkılınca Allah'tan gayrı kimse yapamaz.
H) Taşa vurdum kırıldı, suya vurdum kırılmadı.
(YUMURTA)

— Sarıdır zerdali değil, beyazdır şeftali değil.
(YUMURTA İÇİ)

— İki mim ile olur ismi tamam.
(YUSUF)

— Benim bir duvarım var, gece yıkarım, gündüz yaparım.
(YÜK)

— Tarlada biter, makine büker, sabahtan sabaha yüzümü siler.
(YÜZ HAVLUSU)

— Bir ufacık fil taşı, kaldıramaz bin kişi.
(ZEHİR)

— Bir bohçe diktim yeşil ağacı,
Meyva verir hem tatlı, hem acı.
(ZEYTİN)

Mahalli Şarkı ve Türküler

Besni, şarkı ve türkü bakımından da oldukça zengindir. Türkü ve şarkılara umumiyetle kaza ilen vurulan veyahut düşmanlıkla öldürülen Besnililer konu olmuşlardır. Dizilen türkülerin çoğu ağıt şeklindedir. Aşk ve sıla gibi konulara havi dizilen türkü ve şarkı yok denecek derecede azdır.

BESNİ'NİN PINAR TÜRKÜSÜ

Testiyi aldım kızım,
Çeşmeye vardın kızım,
Gittin ki tez gelesin,
Nerede kaldın kızım?
Nay... nay... na... nay::: na:::

Testiyi aldım ana,
Çeşmeye vardım ana,
Yıkılası çeşmede,
Mendilim kadı ana,
Nay... nay... na... nay::: na:::

Testiyi almadın kızım,
Çeşmeye varmadın kızım,
Gittin ki tez gelesin,
Nerede kaldın kızım?
Nay... nay... na... nay::: na:::

Testiyi almadım ana,
Çeşmeye varmadım ana,

Yıkılası çeşmede,
Mendilim kalmadı ana,
Nay.. nay.. na.. nay.. na..

Haltına bak haltına,
Bak şu kızın altına,
Öyle hırsım çıktı ki,
Alam yumruk altına
Nay.. nay.. na.. nay.. na..

Acı Gülüşün kızı,
Sonranı düşün kızım.
Dur bak kardeşin gelsin,
Kırdıram belin kızım.
Nay.. nay.. na.. nay.. na..

Kınayı getir ana,
Parmağım batır ana,
Ben kararı vermişim,
Muhtarı getir ana.
Nay.. nay.. na.. nay.. na..

Şendikçi köyünden bir gencin askerde ölmesi üzerine dizilen bir türkü:

Ameliyat masasına yattım uzandım,
Yüzümün örtüsünü kefinim sandım.
Doktor Bey gelince, ezrahal sandım.

Ben de durgun oldum şehit düşeli,
Hastahanenin urgu mermer döşeli,
Doktor Bey geliyor eli şişeli.

Hastahananın önü çınar ağacı,
Doktor Bey vermiyor ölüm ilâcı.
Eyvah anam, eyvah, eyvahlar olsun.
Garip kalan valideme deyenler olsun.

KARAKAFTAN TÜRKÜSÜ

Kara kaftan arkasında,
İlik düğme yakasında,
Çüt memenin arasında,
Bir uykudur bastı beni,
Ben de severim seni.

Kara kaftan senden olsun,
İlik düğme benden olsun,
Möhübbetin haktan olsun,
Bağlar yemeni.

Gel aşnam böyle sallanma,
Sararlar seni.
Yaril.. yaril.. koşarlar seni.

Kara kaftan biçim biçim,
Doldur ver de bâde içim.
Yaril.. yaril.. koşarlar seni.

Gelir fesini kaparım,
Gider zindanda yatarım,
Alır mezatta satarım.
Elâ gözünden öperim,
Bağlar yemeni.

Besni'li Hacı adında birinin vurulması üzerine dizilen türkü:

On bir gün olduda Hacı'm gelmedi,
Bu dünyada zerre yüzüm gülmedi.
Bu Allahtan oldu kimse bilmedi,
Domdom kurşuna can mı dayanır?

Sürgü'den yükledik yükümüz payam,
Beni bindirdiler babam da yayan,
Benim çektiğim Mevlâ'ya âyan,
Domdom kurşuna can mı dayanır?

Hacı'yı sorarsan şöhretli, şanlı,
Kömneğine baktım al gızıl ganlı,
Evli değil vallah teze nişanlı,
Domdom kurşuna can mı dayanır?

Anama söyleyin bağa göçmesin,
Göçerse de narlı kuyunun suyun içmesin,
Benden geçti nişanlımdan geçmesin,
Domdom kurşuna can mı dayanır?

Erkenek'in önünde bir sürü koyun,
Gel dayım oğluda donumu soyun,
Anama demeden kabire koyun,
Domdom kurşuna can mı dayanır?

Şendikçi'de Hacı Hasan Ağa'nın oğlu Mehmet avdan evine döner ve tüfeği boşaltmak isterken tüfeği patlar. Bu arada odada gezinen kızdardeşinin korkudan yere düşüp bayılmasını görür görmez, kız kardeşim vuruldu diye kendisini de öldürür. Bu ölüm üzerine dizilen türkü aşağıya alınmıştır.

Aman diye ağlamayın, karaları bağlamayın,
Kurtuldum bu zalim dertten öldüm deyi ağlamayın,

Şendikçi'nin dereleri, akar gider şireleri.
Kekliğim kafes içinde, kundura parlar ayağında.
Avcılar avdan gelir, Mehmet Ağam yok içinde.
Abudun kavakları, dökülüyor yaprakları,
Kara toprak çürütüyor, al kırmızı yanakları.
Öldüm deyi ağlamayın, karaları bağlamayın,
Kurtuldum bu zalim dertten öldüm deyi ağlamayın.
Bir tarlam var evlek evlek,
Dadandı bir hacı leylek,
Gittim ki bir muraz alam, komadı bu kahpe felek.
Mezarlığı görünüyor.
Bacı, bibi döğünüyor.
Döğünmeyin bacı, bibi, düşmanlarım seviniyor.
Tarlaları mum sekili.
Bağında güller dikili.
Mehmet Ağam ölmüş derler, kim olur oda vekili?
Öldüm deyi ağlamayın, karaları bağlamayın,
Kurtuldum bu zalim dertten öldüm deyi ağlamayın:

Atmalı'lı Ömer adında biri birgün şafaktan evvel çiftine giderken önüne birkaç adam çıkar ve sigara istemek suretiyle yanına sokulurlar. Meğer bunlar Ömer'in düşmanları tarafından para ile tutulmuş insanlarmış. Üzerine atılır ve balta ile Ömer'i öldürürler. Aşağıdaki türkü de bunun üzerine dizilmiştir:

Ağ yörebe vardım sesin geliyor,
Hakim beğin, doktor, şene ne diyon.
Kardeşim kararı kime veriyon.
Aman dokor, aman ben ölürmiyem?
Ölmeden vatana ben gelirmiyem?
Şambayat karşında yıldız ışılar,
Ömer'i vurmuşlar kanı fışılar,
Duymuş ta gelmiyor, zalim komşular.

Ağ kuyu ile Atmalı'nın arası,
Ne çetin olurmuş nacak yarası,
Aman doktor, aman ben ölürmiyem?
Ölmeden sılama ben varırmıyem?
Ağ yörebe vardım makinist durdu,
Doktor, hakim Beğ'im, Ömer vuruldu.
Eğri büğrü gider zügür dere yolları,
Kırıldı da Ömer'imin kolları.

Vaktiyle Besni'li Ahmet adında biri arkadaşlariyle birlikte ava gider, Geyik durağında oturarak geyiklerin geçmesini bekler, biraz sonra aralarından bir geyik geçer. Ateş eder feket geyik vurulmaz. Geyiği takibe koyulur. Geyiği takip ederken kayalardan çıkıp bir mağaraya girer. Mağarada kurtlarla karşılaşır. Etrafına bakındığında arkadaşlarını göremeyince korkar ve şehirdeki nişanlısını da düşünür ve bu arada aşağıdaki türküyü söyler:

Koca geyik boynuzunu yağladı,
Urgumuzu sarp kayalar bağladı,
Gökde melek, yerde insan ağladı.
Siz gidin kardaşlar kaldım kayada,
Siz gidin yoldaşlar, kaldım burada.

Mağaraya vardım bir kurt uludu,
Birine de vardım dolu suyudu.
Alnımıza yazılanlar buyudu.
Siz gidin kardaşlar kaldım kayada,
Siz gidin yoldaşlar kaldım burada.

Ben de düştüm bir geyiğin izine,
Geyik çekti sarp kayanın yüzüne,
Benden selâm söylen emmim kızına,
Nasıl dayanacak benim acıma?
Siz gidin kardaşlar kaldım burada,
Siz gidin yoldaşlar kaldım burada.

Anneme söyleyin damda yatmasın,
Yavrum gelir deyi yola bakmasın,
Kalan esbabıma okşur takmasın.
Siz gedin kardaşlar kaldım kayada,
Siz gedin yoldaşlar kaldım burada,

Tüfeğim kayada asılı kaldı,
Esvabım bohçada basılı kaldı,
Emmim kızı bana küsülü kaldı.
Siz gedin kardaşlar kaldım kayada,
Siz gidin yoldaşlar kaldım burada.

PORTAKAL TÜRKÜSÜ

Portakalım allanıyor,
Kiraz dudak ballanıyor,
Benim aşnam sallanıyor.
Olamaz, yâr'im eli şanlıdır,
Kaytan bıyıklı delikanlıdır.

Portakalım biçim biçim,
Doldur ver de bâde içim,
Ben o yârdan nasıl geçim?
Olamaz, yâr'in eli şanlıdır,
Kaytan bıyıklı delikanlıdır.

Portakalın onunu,
Soyalım mı donunu?
Çocuk küçük bilmiyor,
Okuma oyununu.
Olamaz, yâr'in eli şanlıdır,
Kaytan bıyıklı delikanlıdır.

İBRAHİM BEĞ TÜRKÜSÜ

Atım geldi bağ haneme dayandı,
Hizmekerler saher ile uyandı,
Kara hatın kara yasa boyandı.
Vurmayın vurmayın nar tanesiyem,
Ben de üç hanenin bir tanesiyem.

Begler bölük bölük olmuş bakıyor,
Hocalar da cenazemi yıkıyor,
Teneşirden al ganlarım akıyor.
Vurmayın vurmayın nar tanesiyem,
Ben de üç hanenin bir tanesiyem.

Atımı gemledim bindim atıma,
Saat üçte vardım Hasan Beg'in katına,
Benden selâm söylen kara hatına,
Vurmayın vurmayın nar tanesiyem,
Ben de üç hanenin bir tanesiyem.

Hasan beğ gilde iştiyim şarap,
Üstünden yidiğim bir lokma kebap,
Ağzıma bastılar bir kara çorap.
Vurmayın vurmayın nar tanesiyem,
Ben de üç hanenin bir tanesiyem.

Bir ev yaptırdım üç kat üzeri,
Beni öldürdüler iyhanat bazarı,
Çat yoluna kazdırın düşek, mezarı.
Vurmayın vurmayın nar tanesiyem,
Besni beglerinin bir tanesiyem.

Oğul idim ayırdılar balımdan,
Armut idim kupardılar dalımdan,

Beni ayırdılar nazlı yârimdan.
Vurmayın vurmayın nar tanesiyem,
Besni beglerinin bir tanesiyem.

Atımı getirin binem üstüne,
Büyük keşiş and eylemiş gastime,
Bir oğlum yok ki su doldura destime.
Vurmayın vurmayın nar tanesiyem,
Besni beglerinin bir tanesiyem.

Düşmanları tarafından tuzağa düşürülerek vurulan bir Besni'li için dizilen bir türkü:

Malatya'dan çıktım üç oldu yolum,
Omuzdan vuruldum kalkmıyor kolum.

Beline bağlamış ipek kuşağı,
Dabanca ağzına verin fişeği,
Beni vuran Karaali'nin uşağı.

Atımı bağlayın delikli taşa,
Bir mektup yollayın Osman kardaşa,
Aman Osman kardaş koyma hayfimi.

Evlerin önü bir derin meşe,
Kuzgunlar dönüyor bugün üleşe.
Aman Osman kardaş koyma hayfimi.

Irmağın gölleri derindir derin,
Babamın kefeni serindir serin.
Babamın avradı Türkler de gelin,
Aman Osman kardaş koyma hayfimi.

Mustafa küsmüş de çifte gitmiyor,
Hasanla Hüseyin dirlik etmiyor.
Aman Osman kardaş koyma hayfimi.

Geyik gelir sulağında sulanır,
Tazım gelir yanım yirim dolanır,
Anamın babamın kalbi evde bulanır.
Aman Osman kardaş koyma hayfimi.

Gidin arkadaşlar kaldım kayada,
Göllerde, bellerde,
Anasız; babasısız garip elerde.

Rus Harbine şark cephesinde iştirak eden Bosnı'ıler üzerine düzülen bir türkü:

Hasankalasında bindim katıra,
Bu işler de gelmez idi hatıra,
Kimsem yok ki salacamı götüre.
Vurun Türk uşağı namus günüdür.

Hasankalasında yedim yoğurdu,
Süngü çala çala kolum yoruldu,
Analar da böyle aslan doğurdu.
Vurun Türk uşağı namus günüdür.

Hasankalasında oldum onbaşı,
Ciğerime değdi kurşunun başı,
Yedi aydır durmuyor gözümün yaşı.
Vurun Türk uşağı namus günüdür.

Hasankalasında oldum yaralı,
Bir anam var idi bahtı karalı,
Kör ola gözlerin Moskof kıralı.
Vurun Türk uşağı namus günüdür.

Kışlanın önünde uzandım yattım,
Binbaşı gelinci kan tere battım,
Bu tatlı canı devlete sattım.
Vurun Türk uşağı namus günüdür.

Kışlanın önünde sıra söğütler,
Yüzbaşı gelmiş asker öğütler,
Askere gidenler baba yiğitler.
Vurun Türk uşağı namus günüdür,

Askerin yatağı Serçe boğazı,
Sebahinden kalktık yidik boyrazı,
Gözümüzde kaldı bayram namazı.
Bayram namazını kılan sevinsin.

Askerler geliyor karşiki düzden,
Çantasına baktım çantası bezden,
Nasıl ayrıldın oğlandan, kızdan?
Ağla anam ağlamanın günüdür.

Hasankalasıyla Erzurum'un arası,
Beş senedir çekiliyor asker kurası,
Bizim çektiğimiz namus belası.
Ağla anam ağla ben de gelirem,
Belki mahşerde seni görürem.

Kışlanın kapısı mermerden direk,
Çalınır mızıgalar, dayanmaz yürek,
Sılaya varmıya çok ömür gerek,
Ağlama anam ben de gelirem,
Belki mahşerde seni görürem.

İki kamyon dar bir yoldan geçerken, inşaat makinesinin üstündeki bir demir diğer kamyonun içindeki Besnili dokumacı Kemal adında birinin göksüne değiyor ve Kemal orada cansız düşüyor. Kemal'in ölümü üzerine aşağıdaki türkü dizilmiştir.

Makineye bindim sığmadı başım,
Gölbaşı'na vardım serildi öleşim,
Bana kavuşsun Ahmed kardaşım.

Al gana boyandı Kemal kardaşım.

Ben de Kemal idim geldim destime,
Ganlı gömleğimi salın dostuma,
Allahı seversen gelmeyin üstüme.

Allahın ışgına öldürme beni.

Ben de Kemal idim küçük yaşımda,
Satan aziz idim tatlı başımda,
Zâlim demir göz aldırmış ciğerimin başında.

Çifte şirket oldu benim sebebim.

Netmişim Necit Paşıya,
Çağırmış karşısına,
Çifte tellâllar koşulmuş Antebin çarşısına.

Gıyma bana padişahım Ben de Kemal Paşıyam,
Gençliğime eyle hörmet bâri otuz yaşıyam.
Aslan Dede gayfesinde bağladılar kolumu,
Bülbül gibi söyleriken lâl ettiler dilimi,
Bu dünyada bilmez iken bildirdiler ölümü.

Yukarıdaki türkü 1938 de Besinli Hapfa Özgül tarafından dizilmiştir.

Burunçayır'la Kara Hasan'ın vurulması üzerine dizilen türkü:

Beline bağlamış filik kuşağı,
Dabancamın ağzına verin fişeği,
Beni vuranda Babele'nin uşağı.

Aşağı obada beni vurdular,
Yukarı obada süğüklerde durdular.

Cenazem üstüne hayma kurdular.
Buldular fırsatı beni vurdular.

Burunçayır'ın üstü bir ulu meşe,
Zâlim düşman dönüyor üleşe,
Bir mektup yollayın küçük kardeşe.

Aman Osman kardaş koyma ahdımı,
Anama söyleyin bana ağlasın.
Foturafımı duvarlara bağlasın.
Hafdadan hafdaya çiftemi yağlasın.

Aman Osman kardaş ahdımı koyma,
Anama söyle bana küsmesin.

Besni'de Cavcağın oğlu diye anılan Kahveci Bekir'in vurulması üzerine dizilen türkü:

Besni'nin dağına kovan vuruldu,
Bekir'i dersen damda vuruldu.
Anasını dersen Bozmekân'da bulundu.

Evimizin kapısı kılbaya bakar,
Ana beni vurdular al ganım akar,
Ahbaplar düzülmüş yüzüme bakar.

Kapımızın önü bir sarı kaya,
Ana beni vurdular kimlerin duya?
Kardeşlerim yok ki kabire koya.

Ana beni vurdular al ganım köpürür,
Deste kekillerim yeri süpürür,
Düşmanlar düzülmüş yüzüme tükürür.

Ana beni vurdular kimlerin bakar?
Bekir'in ganları çörtenden akar,
Kardaşlarım gelirse altından kalkar.

Kahvenin damından sıyrıldım düştüm.
Acel şerbetini o anda iştim.
Birdenbire düşmanın toruna düştüm.

Besni'nin sokağı dardır geçilmez,
Bekir'i vuran çoktur seçilmez;
Tatlıdır canım birden geçilmez.

Üç, beş adam peşime düştüler,
Doktorlar elinde kafam biştiler,
Beynimin içinde gemik seçtiler.

Cihan harbi içinde Malatya'nın Çığlık köyünden Bozo adında bir eşkiya kardeşi Abuzer ve Seydiyle birlikte yanlarına 150 kişi çete alarak Şambayat nahiyesine baskın yapmışlardı. Bu baskında Çete reisi Bozo vurulmuş, vurulması üzerine aşağıdaki türkü dizilmiştir:

Şambayat üstü bir yüce dağdır,
Bozan'ı vurdular yaralı sağdır.
Aman Abuzer kardaş gel beni kaldır.

Di değmeyin, değmeyin, Bozan'a değmeyin,
Çete reisi aslana değmeyin.

Şambayat çayından atlıyamadım,
Döküldü mermilerim toplıyamadım,
Kumandan Rifat Bey elinden kurtulamadım.

Di değmeyin, değmeyin, Bozan'a değmeyin,
Çete reisi aslana değmeyin.

Bozan deyin çağırırlar adımı,
Kaldıramadım Rifat Bey'in adını.

Di değmeyin, değmeyin, Bozan'a değmeyin,
Çete reisi aslana değmeyin.

BESNİ'DE OYNAN KADIN, ERKEK VE ÇOCUK OYUNLARI

(Eğlenmek, vakit geçirmek) kaygusuyla boş zamanlarda Besni'li kadın, erkek ve çocukların gece ve gündüzlerini gelenek ve göreneklere dayanan ne gibi oyunlarla geçirdiklerini belirtmek için oyun adlarını alfebetik bir sıra altında göstermeyi; her oyunun açıklamasını kitap hacminin ve şimdiki imkânların yetersizliğinden ilerde ayrı bir cilt halinde yayımlamayı, yalnız kadın, erkek ve çocuk oyunlarından mahallî olan birkaçının açıklamasını bölümlerinde bilgi maksadiyle belirtmeyi lüzumlu gördük.

1 – Oyunların bölümlerinde çalgiyle veya çalgısız oynananları ayırt edilmemiştir. Çünkü bunları her iki şıkta da oynamak mümkündür.

2 – Aşağıda belirtilen oyunların bir kısmı mahallî olmadan ziyade taşralılar tarafından Besni'ye sokulmuştur. Oyunlardan mahallî olan veya olmıyanının tefriki bazılarında kolay ise de bazılarında da oldukça güç olduğundan nihayet Türk topluluğunun birer buluşu olduğu dikkat nazara alınarak bu şekilde sıralanmıştır. Bir kısım kâğıt, tavla ve domina gibi oyunların da yabancı diyarlardan yurdumuza girdiği muhakkak olmasına rağmen Besni'de tammüm ettiğinden bir eğlence vasıtası olduğu düşünülerek onların da oyunlar bölümüne alınması düşünülmüştür.

3 – Besni'deki erkek ve çocuklar ekseriya gündüz

oyun oynamak suretiyle vakitlerini geçirirlerse de kadınlar gündüz işleri olduğundan geceleri oyun oynarlar. Bu şekilde oyun çıkartmaları da gece yatsıdan sonra başlar.

4 – Oyunlar bölümünde geçen Besni ağzı kelimelerin karşılıkları kitabın en sonunda ayrı bir kısımda gösterilmiştir.

KADIN OYUNLARI

AĞA oyunu
AT oyunu
BAHÇEMZDE MELEME oyunu
BEBEK oyunu
BERBER oyunu
BU BAĞ BİZİM OLAYDI oyunu
BUĞDAY SAPI BAŞAĞIM oyunu
ÇİFTÇİ oyunu
ÇİFTE KONAĞIN GELİNİ oyunu
ÇİFTE TELLİ oyunu
ÇİRTİK oyunu
ÇÖMÇE (ÇEMÇE) oyunu
DEĞİRMENCİ oyunu
DELLO oyunu
DOMBALA (TOMBALA) oyunu
DÜZ HAVA oyunu
EŞEKÇİ oyunu
FERİDE oyunu
FİNCAN oyunu
HANIM KIZDI oyunu
HALAY
HARMANDALI oyunu
HASAN DAĞLI oyunu
KALBUR oyunu

KAPTI KAÇTI oyunu
KARGA oyunu
KAYNANA oyunu
KEŞGEM oyunu
KİTAP oyunu
KOCA oyunu
KONYALI oyunu
KÖŞKER oyunu
KURT oyunu
LORKE oyunu
MEMET oyunu
MENDİL oyunu
MENTUVAR oyunu
MERCAN oyunu: Bu oyun ekseriya düğünlerde kadınlar tarafından oynanılır. Yaşlı bir kadın Mercanana olur. Mercanana hastalanır, bütün kadınlar başında yapmacıktan ağlaşırlar. Mercanana hasta olduğundan gönlü çeşitli şeyler ister. Meselâ: Bana elma bulun der. Kadınlardan biri hemen bir türkü düzer: Çarşıya vardım ki elma bulunmaz. Derman ister: Yine birkadın çarşıya vardım ki derman bulunmaz şarkısını söyler. Velhasıl ne isterse ona bir türkü veya şarkı dizilir, böylece hoş bir vakit geçirilmiş olur.
MERKEP YAPMA oyunu
NAREY NAREY, HEY NAREY oyunu
OKLAKIYIM BAZIYIM oyunu
PAPUÇ ÇARPMA oyunu
PAPAZ KAÇTI oyunu
PEÇİÇ oyunu
RAFA KOYDUM YOĞURT oyunu

SAKALLI BABA oyunu
SARI BUĞDAY BAŞIYAM oyunu
SARI ZEYBEK oyunu
SEKİMEÇ oyunu
SİTİL oyunu
ŞARAP İÇTİM oyunu
TAMZARA oyunu
TANGO oyunu
TAVŞAN YAPMA oyunu
TEK oyunu
TEŞT ÇALIM oyunu
YÜZÜK oyunu
ZEYBEK oyunu

ERKEK OYUNLARI

ALTMIŞ ALTI oyunu
ARA KESME oyunu
AZNİF oyunu
BİRDİR BİR oyunu
BİRİÇ oyunu
CEHENNEME CENNET oyunu
CIZ oyunu
CİRİT oyunu
ÇATA oyunu
ÇİFTE TELLİ oyunu
ÇELİK ÇOMAK oyunu
ÇATILIM EŞEK oyunu
DAİRE oyunu
DAMA oyunu
DELİ BAŞI oyunu
DEVE oyunu
DOMİNA oyunu

ELMA oyunu
EMİR HAMUR BAZLAMBAÇ oyunu
EŞKİYA oyunu
FANTİ oyunu
FİTİL (ÇORÇİL) oyunu
GELİN KALDIRMA oyunu
GEMİ KÖTÜLEMEÇ oyunu
GÜREŞ oyunu

HALAY oyunu: Bilhassa köylülerimz arasında gelenek ve göreneğe dayanan oyunların başında halay gelir. Topluluğun kalabalıklığına göre 10 – 15 erkekten ibaret bir halay çekenler halkası teşkil edilebilir. Halay halkasının başına bu oyunu en iyi oynıyan ve diğerlerini idare edebilen birisi eline bir mendil alarak geçer. Davul ve zurnanın ses ahengine ayak ve vücut hareketlerini uydurararaktan ve birbirlerinin el ve kollarına yapışaraktan sıçramıya ve dönmiye başlıyan oyuncular seyircileri sonsuz bir heyecan içinde kendileriyle birlikte coştururlar. Seyircilerin ALAHEY ve SİYAH seslerıyle bir kat daha harekete gelen oyuncular hareketlerini çabuklaştırır ve bu şekilde oyun devam eder, durur. Halaya erkeklerle birlikte kadınların da katıldıkları çok zaman görülürse de ekseriya kadınlar da aralarında yalnızca halay çekerler.

HARMAN DALI oyunu

HOCA oyunu
HÖYÜK oyunu
İSKAMBİL oyunu
JOKEY oyunu
KARNI YİRİK KARA TAVUK oyunu
KARTAL oyunu
KATIR KAZIK oyunu
KEMİK KÖTÜLEMEÇ oyunu
KILINÇ (KILIÇ) oyunu
KONYALI oyunu
KÖROĞLU oyunu
LAZ oyunu
LORKE oyunu
NAMAZ oyunu
OKŞİN oyunu
PAPUÇ (PABUÇ) ÇARPMAÇ oyunu
REMİ oyunu
SALLAMA oyunu
SARI ZEYBEK oyunu
SATRANÇ oyunu
SENE SONU oyunu
SİN SİN oyunu: Ekseriya düğünlerde geceleri ateşler yakılır ve davul sesleri arasında bu ateşlerin üzerinden birbirlerine elle vurmak suretiyle atlanılır. Kendisine el vurdurmadan kolayca atlıyan oyunda muvaffak olmuş addedilir.
SİTİL oyunu
SOYTARI oyunu
SPOR oyunu
TAKIM oyunu

TAVLA oyunu

TOMBALA oyunu

TOP oyunu

TURA oyunu: Geniş bir meydanlıkta toplanan erkek gurupu iki partiye ayrılır ve karşılıklı 25-30 metre mesafede iki sıra halinde dizilirler. İçlerinden biri ucu düğümlü ve uzunca bir kendiri eline alır, karşı taraftan ortaya çıkan erkeğe vurmıya çalışır. O, kendirle kendini vurdurmamaya çalışırken çok defa kendi sırasına doğru kaçmıya başlar. Vurmıya çalışan, karşı taraftan kendir yerse oyunu kaybeder. Vuracak olan hem vurmıya ve hem de vuracağı şahıs tarafından vurulmamıya çalışır. Hangi taraftan olursa olsun vurulan adedi kimde fazla ise o taraf oyunu kaybetmiş sayılır.

ÜÇ ADIM oyunu

ÜÇ AYAK oyunu

YÜKSÜK oyunu

ZAR oyunu

ZAZA oyunu

ZEYBEK oyunu

ÇOCUK OYUNLARI

ALİ BABA YAKUBU oyunu

ANA ERGİ (ANAN EĞRİ) oyunu: Birkaç çocuk bir araya gelerek ellerindeki sopaları bir çocuğa teslim ederler. Bu çocuk aldığı sopaları arkasına bakmadan başı üstünden

geriye fırlatır. Sopalar bittikten sonra geriye doğru bakmadan yürür. Ayağına ilk değen sopa kimin ise o sopasını alır ve bir yere kor. Diğer arkadaşları muayyen mesafelerden yerdeki sopaya sopalarını atmak suretiyle vurmıya çalışır. Sopaların atılması bittikten sonra ortaya atılan sopaların sahipleri sopalarını almıya gayret ederler. Ebe sopasını yerden alarak ilerleyenlere vurmak ister, ilkin kim vurulursa o çocuk ebe olur. Vurulmadan herkes sopasını kaçırırsa yine eski çocuk ebeliğini yapar, böylece oyun devam edip, durur.

ARAP oyunu

ARAPTAN KİM KORKAR oyunu

ARASI KESTİM oyunu

ARAYI KESTİM (ARA KESTİRMEK) oyunu: Birçok çocuklar eşleşerek iki gurupa ayrılır. Küçük taşlardan ufacık bir kale yaparlar. Taş tutuşarak ikiye ayrılan çocuklar yine taş tutuşarak birinci gurup kalede diğer gurup da karşı tarafda kalır. Kale gurupu aralarından birini kale muhafızı olarak ayırır ve diğerleri karşı taraf çocuklarını tutmıya çalışır. Vurulan çocuk ölü sayılır. Kaçanlardan biri kale tarafından birinin etrafında bir defa döner ve kale ile arasını keserse kale tarafından olan çocukta ölü sayılır ve kendi tarafından bir ölü çocuğun dirilmesine yani oyuna

tekrar katılmasına yardım etmiş olur. Oyun böylece devam edip dururken, herhangi bir taraftan oynuyan çocuk mevcudu ikiye düşerse oyun yenilenir ve kaledekiler kaleyi karşı tarafa devrederler.

ARPADAN oyunu
ARTIRIP SOKMAÇ oyunu
ÂŞIK ALMAK (ÂŞIK ATMAK) oyunu
ATLI ATINA BİNSİN oyunu
ATLI ATINDAN İNSİN oyunu
ALTI ATSIZ oyunu
BALIK KAÇIRMA oyunu
BATTI BATTI oyunu
BERBER oyunu

BİRDİRBİR oyunu: Bu oyuna EMİR HAMUR BAZLAMBAÇ oyunu da denir. Taş tutulduktan sonra taşın hangi elde olduğunu bilmiyen çocuk, arkadaşlarından birini ebe olarak seçer ve ellerini dizine koyarak eğilir, diğerleri ebeyi takiben eğilen çocuğun sırtından atlarlar. Oyun çeşitli numaralarla tekrarlanır. Yatanın sırtına ebe tarafından konulan şapkayı kendisinden sonra gelenler atladıklarında düşürürlerse o düşüren yatar ve yatan da kalkarak diğer arkadaşlarına katılır ve oyun bu şekilde devam eder.

BİTTİ DE BİTTİ ÇİL KAYMAK oyunu
BÖYLE ŞÖYLE oyunu
CEVİZ TUVALAMAK oyunu

CEVİZ YUVARLAMA oyunu

CİRİT oyunu: At üstünde koşu yapmak suretiyle yapılan bir oyun şeklidir.

CÜCÜK (BEŞTAŞ) oyunu: Kızlar tarafından oynanan bir oyundur.

ÇAMUR DÖĞÜŞÜ oyunu

ÇAT ÇAT ÇARIĞIM oyunu

ÇATAL ÇARIK oyunu

ÇATAL EŞEK (Sürüşme) oyunu

ÇATILMAÇ oyunu

ÇATILIM EŞEK oyunu

ÇEMBER DÖNDÜRME oyunu

ÇİZGİ oyunu: Yere çizgi çizmek ve bu çizgilere basmamak suretiyle tek ayak üstünde aradaki boşluklara ayak ucuyle bir tahta parçasını veya taşı iterek atma şeklinde oynanan bir oyundur. İki ayağı yere değen veya sürüklediği taş parçasını çizgi üstünde bırakan oyunu kaybeder.

ÇONA ÇONA oyunu

ÇOT oyunu

ÇÖMÇE oyunu

DAME ÇALMAK oyunu

DAŞ (TAŞ) DÖĞÜŞÜ oyunu

DAŞ KOYMAÇ oyunu

DEDE DÜKKÂNINDA NELER VAR? oyunu

DEĞİRMENCİ oyunu

DEĞNEK ANERGİSİ oyunu: Birkaç çocukla oynanan bir oyundur. Taş tutuşulur. Taşın hangi elde olduğunu bilmiyen yatar. Yatan çocuk elindeki sopasını yere yatırır; di-

ğer çocuklar bu sopayı eğmiye çalışırlar. Hind adı verilen yerden atılan sopaların doğru atılıp atılmadığını ebe olan Hindden takip eder. Hindden sopa atanların ayağı yerden kalkarsa yanında duran ebe tarafından elle vurulur ve vurulan çocuk ebe olur. Sopalarına yan taraftan giderek ayaklariyle basarlar ve beye vurulmadan koşar hinde gelirler. Ayaklarının üstüne sopalarını koyarak gelenleri ebe vuramaz. Oyun böyle devam eder, durur.

DEĞENEK KIRMAÇ oyunu

DELEME (TOPAÇ) oyunu: Birkaç çocuk bir araya gelere sağ ellerinin üçüncü parmağına takılmış ipleri altı çivili yuvarlak tahtalara sarar ve hepsi aynı zemanda topaçları yere atarlar, kimin topacı en sonra dönmeden kesilirse o çocuk oyunu kazanmış olur.

DELİ BAŞI oyunu

DEPİK (TEPİK) oyunu

DEVECİ DOMURACI oyunu

DİYARBAKIR ÜÇ ADIMI oyunu

DOKUZ TAŞ oyunu

DOKUZUM DORAK oyunu

DÜĞME oyunu

EBE BENİ KURDA VERME oyunu

EBE ÇAKMAĞINI ÇAKAN BEN İDİM (EBE ÇAKMAĞINI KİM ÇAKTI?) oyunu: Birkaç çocuk bir araya gelerek taş tutma suretiyle birini ebe seçer

ve ebenin gözlerini mendille bağlarlar. Sonra herkes eline iki taş alır ve bu taşları birbirine vurarak ses çıkarır ve «ebe çakmağını kim çaktı?» diye bağırırlar. Gözü bağlı oan çocuk taşı vuranın, yani taşı vurarak ses çıkaranın kim olduğunu bilirse, o çocuğun gözleri bağlanır ve oyun böylece devam eder; durur.

EBE NAM NAM EVSİN oyunu

EBE SAKLAMBAÇ oyunu

ELEYİM oyunu

ELİM oyunu: Birkaç çocuk aralarında taş tutuşarak birini ebe seçerler. Ebe diğerlerini kovalamıya başlar, kime eliyle vurabilirse o ebe olur ve oyun yeni baştan tekrarlanır.

ELLANGAÇ oyunu

ELLİNGART oyunu

EŞ GÖRDÜM ELİ YÜZÜ KARA oyunu: Gece oynanan bu oyunda ne kadar çocuk çok olursa, oyun o derece daha zevkli olur. Bütün çocuklar eşleşirler. Eşlerden biri bir tarafa diğeri de diğer tarafa geçer ve iki gurupa ayrılırlar. İki gurup da aralarından bir arkadaşını ebe seçer. Taş tutuşarak bir gurup kaçanlar, diğer gurup ta hindda kalanları teşkil eder. Hindda kalanlar gözlerini yumarlar. Kaçanların ebesi arkadaşlarını yanına alarak kaçar ve karanlıkta görülmiyecek şekilde gizler ve dönerek hinda gelir. Hinddakiler

gözlerini açarak gizlenenleri aramaya koyulurlar. Diğer taraftan kaçanların ebes hinddakilerin nerelere geldiklerini gizlenen arkadaşlarına bağırmak suretiyle haber verir. Gizlenenler kendilerini arayan eşlerini tutunca sırtlarına binerek hinda kadar gelir. Arayanlar gizlenen eşlerini görürlerse koşmıya başlıyarak eşlerine tutulmadan ellerini hinda vurmıya çalışır. Gizlenenlerin bütünü görüldükten sonra yer değiştirilmek şartiyle oyun yenilenir.

EŞİM SENİ oyunu

EŞİM SENİ SİNE SİNE SÜREN KİM? oyunu: Birkaç çocuk toplanarak eşleşir ve iki gurupa ayırılır. Bir taraf arkasını diğer tarafa arkasını diğer tarafa döner ve geriye hiç bakmaz. Ötekilerden gizlice seçilen biri rahat rahat ilerler ve arkası dönüklerden birinin sırtına parmağını dokundurarak yürütür. Yürütenin arkadaşlarından biri de «eşim seni sine süren kim?» diyerek bir tempoda bağırır sürülen bilirse öbür taraf toptan kaybeder ve oyun münavebe ile tekrarlanmış olur.

EŞLERİM ALTTAN ÜSTTEN oyunu

EŞLERİM ARDINDA ÖNÜNDE oyunu

EŞLERİM ARPADAN oyunu: Bu oyunu oyniyan çocuk sayısı ne kadar çok olursa oyun da o

kadar zevkli olur. Bütün çocuklar eşlendikten sonra taş tutuşaraktan iki kısıma ayrılır. Her iki kısımdan da bir ebe seçilir. Ebeler aralarında yüzden fazla sayı tutulmamasını kararlaştırdıktan ve bir yeri de işaretledikten sonra içlerinden sayı tutuşurlar ve tuttukları sayıyı kendi eşlerine söylerler. Hangi ebe ötekinin tuttuğu sayıyı önde bilirse o ebenin tarafı öteki taraftaki eşlerine binerek işaretlenen yere kadar gider, gelirler. Oyun bu şekilde tekrarlanır.

EŞLERİM EVLERDEN oyunu: Bu oyun çok çocukla oynanılır. Çocuklar ilkin iki gurupa ayrılır ve aralarından birer ebe seçerler. Ebeler aralarında mahallemizden başka bir ev seçmiyeceğiz diye anlaşılır ve içlerinden bir evi tutarlar. Bu evin hangi ev olduğunu her ebe, eşlerine söylemek mecburiyetindedir. Karşı tarafın ebesi bu tarafın ebesinin içinden geçirdiği evi bilebilirse, bilen taraf bu taraftaki eşlerinin sırtına binerek bilinen eve kadar gider, gelir. Yolda ebelerden biri «ATLI ATINDAN İNSİN, YAYAN MI YERİSİN» derse inilir. Diğer ebe «GERİ BİNSİN» diyerek o ebenin dediğini kabul etmezse tekrar binilir ve Hind: yani oyun yerine gelinir gelinmez oyun biter, istenirse tekrarlanır.

EŞLERİM TAŞI TAŞA VURASIN, GERİ YERİNE BİNESİN oyunu: Çok çocukla oynanan bu oyunda da eşle-

şerek iki kısma ayrılan çocuklar aralarından birer ebe seçtikten sonra bir yere iki taş dikerler. Taş tutulur. Bir taraf eşlerini yanına alarak uzaklaşır ve ad koyarak geri döner. Taşın hangi elde olduğunu bilmiyenlerin ebesinin gözünü bağlarlar ve bilmiyenlerin sırtına bilenler binerek işaretlenen yere doğru giderler. Binenlerin ebesi arkadaşlarından birine takdığı adla çağırarak «EŞİM İNESİN TAŞI TAŞA VURASIN» der, eş iner ve taşı taşa vurur, eğer bindirenlerin ebesi taşı taşa vuranın hakikî adını söyliyerek bilirse, binenler iner, bindirenleri sırtına alır, yok eğer bilemezse binenler tekrar binerek yollarına devam ederler.

EŞKİYA oyunu

EVCİK oyunu

EVLERDEN oyunu

FAK, TİLKİ oyunu

FUTBOL oyunu

GAZİANTEP GIM GIRIAĞA oyunu

GAZİANTEP KİPPİSİ oyunu

GELİN oyunu

GİNÇ oyunu

GÖZ BAĞLAMBAÇ oyunu

GÜDÜ oyunu

GÜLLE oyunu: Birkaç çocuk işaretli bir yere bir düğme dikerler. Bu düğmelere yine işaretli bir yerden parmaklariyle zıp zıp diye adlan-

dırılan taştan küre biçimindeki gülleleri yuvarlıyarak vurmıya çalışırlar. Düğmeyi deviren ve düğmeye değmeyipte sağda solda duran güllelerin hepsine güllesini vuran oyunda kârlı çıkar.

HALAY oyunu

HAMAM KUBBE oyunu: Taş tutuşarak ikiye ayrılan çocuklar aralarından bir ebe seçerler. Kaybeden taraf yatar, diğer tarafta yatanların sırtına binmiye çalışır, fakat yatanların ebesi arkadaşlarının sırtına diğerlerini bindirmemiye gayret eder. Sırta binene el vurma sayılmaz. Ebenin sırtına binilirse oyun yenilenir. Bu oyun ekseriya düz yerlerde oynanıldığında daha zevkli olmaktadır.

HENDEK ATLAMA oyunu

HOCA oyunu

HÖYÜK (HOYUK) oyunu: En az altı kişiyle oynanan oyun, geniş meydanlıklarda oynanmaktadır. Üç kişi bir tarafa, üç kişi de bir tarafa ayrılır ve üçer metre aralıktan üçer tane taş dikilir. Muayyen mesafeden bir taraf diğer tarafın taşlarını devirmiye çalışırlar. Hangi taraf, karşı tarafın taşlarını önce devirirse yer değiştirilir. Bu oyun ekseriya yazın oynanılır.

İKİ DİŞLİ KARİ oyunu: Taş tutuşulur. Bilmiyen çocuğun gözü bağlanır. Diğerleri bunun etrafında «İKİ DİŞLİ KARİ» diyerek koşu-

şurlar. Gözü bağlı çocuğa kim tutulursa, onun gözü bağlanır ve oyun yenilenir.

İMANIM TAK TAK oyunu
İNELİMDE BİNELİM oyunu
İNGİLGART oyunu
İP ATLAMA oyunu
İSKEMBİL (İSKAMBİL) oyunu
KAÇAK KAÇAK oyunu
KAÇAK POLİS oyunu
KAÇ ARPA oyunu
KALEM oyunu
KALMIK oyunu

KARA MEKOR oyunu: Ellerinde birer sopa olan birkaç çocuk biraraya gelerek bu oyunu oynarlar. Dam loğlarından birini ortaya koyarak belirli bir mesafeden ellerindeki sopalarını sırayla loğun üstünden gitmek üzere ve loğa yakın bir yerde duracak şekilde atarlar. Bütün sopalar atıldıktan sonra soluk almadan ve hızla sopalarını alıp dönerken «KARA MEKO CİDİ, MİDİ, KARA ÜZÜM LEBLEBİ» diye bağırırlar. Oyun sonra tekrarlanır.

KARA ÜZÜM LEBLEBİ oyunu: Birkaç arkadaş biraraya gelerek belli bir taş üzerinden işaretli yere sopalarını kaydırırlar. Hangi çocuğun sopası en geride kalırsa o çocuk soluk almadan ve «KARA ÜZÜM LEBLEBİ» diyerek bütün kaydırılan sopaları

toplarsa HIDI tâbir edilen sopaların kaydırıldığı taşın nöbetçisi olur.

KARA YILAN, BOZ YILAN oyunu

KARDAN ADAM oyunu

KARGA oyunu

KAR TOPU oyunu

KATIR KAZIK oyunu: Çocuklar taş tutuşur ve taşın tutulduğu eli bilmiyen çocuk ebe olur. Düz bir yere bir kazık dikilir ve bu kazığa bir uzun ip bağlanır. Oyuncular ellerindeki tura dedikleri mendil veya kısa urganları kazığın dibine koyarlar. Ebe olan kazığa bağlı ipi tutar ve kazığın dibindeki turaları diğer arkadaşlarına vermemek için kazığın etrafında tuttuğu iple döner ve yaklaşana tekme atmıya çalışır. Tekmeyi yiyen ebe olur. Eğer kazık dibindeki turalar hariçteki arkadaşlarının eline geçerse o turalarla ebe olan ve kazık etrafında dönen çocuğu fırsat düştükçe döverler.

KAŞIK ÇEMÇE oyunu

KEMİK ATMAÇ oyunu

KEMİK KAPMAÇ oyunu

KEMİK KÖTELENBEÇ oyunu

KILINÇ ÇAKMA oyunu

KINÇ oyunu

KIRMIZI BEYAZ oyunu

KIZAK oyunu

KIZ ÇOBAN oyunu
KİPİNOS ÇİZGİ oyunu
KİPPİ Mİ? oyunu
KİPSİ oyunu
KOŞMACA oyunu

KOYUTTUN MU CIVITTIN MI? oyunu: Çok çocukla oynanan bir oyundur. Aralarından bir ebe seçilir. Ayrıca taş tutuşurlur ve taşın hangi elde olduğunu bilmiyen yatar. Yatma sözü oyunun merkezi sikletini teşkil eden çocuk anlamında kullanılmıştır. Ebe yatan çocuğun gözünü yumar ve bu arada diğer çocuklar saklanır Ebe çocuğun gözünü açarak meselâ Ali nerede? diye çocuktan sorar. Çocuk Alinin nerede olduğunu bilemezse «koyuttu» olur. Bilirse «cıvıttı» olur ve bu defa da Ali'nin gözleri bağlanır. Oyun da tekrarlanır.

KÖŞE KAPMACA oyunu
KÖR EBE oyunu
KUBBE oyunu
KURBAĞA KURBAĞA YEŞİL KURBAĞA oyunu
KÜRKÜM GEY oyunu
KÜŞKÜŞ oyunu
LEKLEKİRDEK oyunu

MENDİL KAPMAÇ oyunu: Birçok çocuklar halka teşkil ederek yerde otururlar. Bir çocuk

elinde mendille arkadaşlarının etrafında dolaşır ve farkında olmiyan bir arkadaşının arkasına elindeki ve ucu düğümlü mendilini kor ve halkayı döndükten sonra mendili arkadaşının arkasından alarak arkadaşına vurarak kovalar, eğer arkadaşı daha evvel frkına varmış ise o mendili alarak mendili arkasına bırakan arkadaşını kovalamıya başlar ve oyun böylece devam eder.

MURZİK oyunu: ANERGİ'ye benziyen ve taşla oynanan bir oyundur.

NAL MIK (NAL MIH) oyunu: Birkaç çocuk biraraya gelerek ellerine bir taş alırlar. Yere «MÜDÜ» denilen yuvarlak bir taş koyarak ellerindeki taşlarla MÜDÜ'ye vurmıya çalışırlar. MÜDÜ'ye vuran «NAL MIH, SİNİRSİKİ, KIRK İKİ, KIRK ÜÇ, KIRK DÖRT, KIRK BEŞ, KIRK ALTI, KIRK YEDİ, KIRK SEKİZ, KIRK DOKUZ, ELLİ, BELLİ TUNCAN; PEYİK, BESBELLİ, BİRLİ, İKİLİ, ÜÇLÜ diye sayar ve bu sayıyı herkes o MÜDÜ'ye vurarak tamamlamıya gayret eder ve bir çocuk kalıncıya kadar oyun devam eder. O çocukta sayısını bitirirse taşlar yere dizilir ve MÜDÜ ayaklar üzerine alınarak atılır ve sonda kalanlar diğerlerinin tertipliyeceği cezalara çarpılırlar.

NEZE oyunu

NEZELE oyunu

OTOMOBİL oyunu

ÖKÜZLÜ oyunu: Bu oyuna met ve çelik çomak oyunu da denilir. Bu oyunu oynayan çocuklar iki kısma ayrılır, öküzlü dedikleri kısa sopayı bir taş üzerine koyarak sırayla her çocuk elindeki sopayı öküzlü ile vurur ve havalandıktan sonra tekrar öküzlüye çarpar ve karşı tarafa fırlatır. Karşı taraftan biri öküzlü yere gelmeden eliyle tutursa yer değiştirilir. Eğer tutmadan yere öküzlü düşecek olursa alarak yine kaleye atar ve bu defa da başka çocuk sopasiyle öküzlüyü fırlatır.

PİP (SAKLAMBAÇ) oyunu: Bir çocuk ebe olur ve gözünü yumarak hindda durur. Diğerleri saklanırlar. Bitti mi? diye bağırır, bitti denirse gözünü açar ve gizlenenleri araştırmaya başlar, gördüğünü «pip» diye adını söyler ve koşarak gelir elni hindda vurur. Piplenen, ebeden önce hinda gelir elini vurursa kurtulmuş sayılır ve oyun böylece devam eder.

SABAN OKU oyunu

SALLAMA ATMAK oyunu: Birkaç çocuk bir araya gelerek ayni yerden bir cihete taş atarlar. Kim daha uzağa taşını atabilirse o oyunun birincisi olur.

SAPAN oyunu
SEKİCİ BAŞI oyunu
SENE SONU oyunu
SİN SİN oyunu
SUMATARA oyunu
SÜNGER TAŞI ATMA oyunu
SÜT PİŞTİ Mİ? oyunu: Birkaç kız çocuğu elele tutuşarak bu oyunu oynarlar.
Baştaki kız en sondaki kıza
– Süt pişti mi?
– Pişti.
– Gelin ondan içti mi?
– İçti.
– Kaç kaşık?
– Üç kaşık.
– Ne ile varak (varalım)?
– Bağinan, bahçaynan bir sahan akçaynan, hep birden cizzom, cizzom, cizzom.. diyerek birinci aradan geçer, diğerleri onu takip eder ve sonra tekbir getirerek ALLAHÜEKBER... ALLAHÜEKBER .. sedalariyle oyunu bitirirler.

ŞARAP İÇTİM oyunu
TAKIM oyunu
TAŞ ANERGİSİ: Çocuk oyunlarının başında anlatılan anergi'nin taşla oynanan şeklidir.

TAŞ ATMA oyunu
TAŞ DÖVÜŞÜ oyunu
TAŞ KOYMAÇ oyunu
TAZI-TAVŞAN oyunu
TEK ADIM oyunu: Belirli bir yerde tek adımla atlanılır. Kim daha uzun atlarsa o yunun birincisi olur.

TEK Mİ? ÇİFT Mİ? oyunu
TEKMİK (TEKME ATMA) oyunu
TOP oyunu
TOP TUTMAÇ oyunu
TREN oyunu
TURA oyunu
UÇURTMA oyunu
USTA OĞLUN NE KÂRDA oyunu
UÇTU UÇTU oyunu
UYUZ oyunu
UZUN ATLAMA oyunu
UZUN EŞEK oyunu: Bir çocuk ilkin yatar, diğerleri üzerinden atlar ve her atlıyan, yatan çocuğun biraz ilerisinde yatar, böylece yatanların sayısı çoğalır ve bu oyunda ne kadar çok çocuk olursa oyun o kadar zevkli olur.

UZUN URGAN oyunu
ÜÇ ADIM SIÇRAMAK oyunu: Belirli bir yerden üç adım atmak suretile kim daha uzun mesafeye atlıyabilirse oyunun birincisi olur ve oyun böylece tekrarlanır.

YAĞ SATARIM, BAL SATARIM oyunu
YASTIK TAKLASI oyunu: Yastık taklası oyunu sekiz çocukla oynanır. Dörder kişilik iki gurupa ayrılan çocuklardan yatan gurupun iki çocuğu elele vererek çatı kurarlar. Dier ikisi de yastık gibi çatı kuranlarrn

arasına başlarını sokarak diz çökerler. Atlıyan taraftaki dört kişi sıra ile yatanların beline başlarını koymak suretiyle taklak atarak diğer tarafa atlar. Eğer atlıyamıyan olursa bu defa yatanlar atlıyanların sırtından atlamıya başlarlar.

YAYAN MI YÜRÜSÜN, YOKSA İNSİN Mİ? oyunu
YEMENİ DÖDÜRME (HEMBEK) oyunu
YUMURTA TUVALAMAK oyunu
YUM YUM YUMURTA oyunu
YUVARLAMBAÇ oyunu
YÜZÜK oyunu
ZARA oyunu
ZEYBEK OYUNU
ZIZI oyunu

MAHALLÎ MASALLAR

Besni'den, mahallî bir çok masallar derledikse de kitap hacminin yetersizliğinden ancak bunlardan başlığı itibariyle her harften bir tane masal kitaba koyabildik. Gerisini imkânlar sağladığımızda yayımlıyacağız.

Masallarda, anlatanın anlatış sırasına ve şivesine sadık kalmıya elden geldiği kadar gayret sarfettik.

Masallar içindeki mahallî kelimelerin anlamlarını da kitabın sonundaki «Besni ağzı kelimeler» bölümünde açıkladık.

ALINA YAZILAN YAZI BOZULMAZ MASAL

Anlatanın adı ve soyadı: Hayri Ataş
» nereli olduğu: Besni – Sağörenli
» nerede anlattığı: Besni'nin İdris mahallesinde
» yaşı: 20

Vakti zamanında Zindancık denilen bir ülkenin bir padişahı varmış. Padişah vezirine:

— Vezirim, şu bizim atları getirt ki seninle seyahata çıkalım, demiş. Vezir ahıra gidip padişahla kendisinin bindiği atları alıp gelmiş. Padişah ta heybesini altınla doldurmuş. Sonra ikisi atlarına binmişler ve yollarına revan olmuşlar. On, on beş gün yol yürüdükten sonra. yollarının geçtiği yerde bir bahçeye rastgelmişler. Bu bahçenin ortasında bir havuz varmış. Havuzun yanına gitmişler. İçinde de bir çıplak adamın kâğıtlara bir çok yazılar yazıp suya attığını görmüşler. Padişahla vezir o çıplak adama selâm vermişler. Adam da selâmlarını almış. Padişah:

— Bre hemşeri niçin böyle kâğıtlara yazı yazıp suya atıyorsun? diye adama sormuş. O adam:

— Benim yazdığım bu yazılar; herhangi bir çocuğun ana rahmine düştüğü zamandan itibaren ölünceye kadar başına ne gelecek, kimin kızı ile evlenecek veyahut hiç evlenmeden bşına bir kaza mı gelecek, ölecek mi gibi alın yazılarıdır, diye cevap vermiş. Yazdığım bu yazıları da suya atıyorum ki yazdığım yazılar hiç bir suretle bozulmasın, demiş. Bu adamın böyle konuş-

ması padişahın zoruna gitmiş. Hiddetlenerek sert bir tavırla:

— Öyle ise benim kızım Zöhre'yi kimin oğluna yazdın? demiş. O adam kâğıtları karıştırdıktan sonra:

— Senin kızın Zöhre'yi Urfan köyünde çoban Ahmed'in oğlu Veysel'e yazdım. O çocuk da ya doğdu, ya doğacak, demiş. Padişah vezirine,

— Vezirim, diye seslenmiş. Vezir de:

– Padişahım, demiş. Padişah:

— Ben bu yazıyı bozarım, demiş. Hemen atlarına binerek bahçeden uzaklaşmışlar. Yolda vezir:

— Padişahım sen bu yazıyı bozaman, demiş. Bunlar epey zaman yol yürüdükten sonra sorup, soruşturarak Urfan köyüne gelmişler. Padişah bir köylüye:

— Çoban Ahmed'in evi nerede? diye sormuş. Köylü de bunlarla beraber gidip çoban Ahmed'in evini göstermiş. Çoban Ahmed'i dışarı çağırttırmışlar. Ahmet gelip ikisinin de atlarının başından tutarak, bunlara:

— Nereden gelip nereye gidiyorsunuz? diye sormuş. Padişah da buna karşı:

— Bugün size misafiriz, demiş. Atlarından inip, çoban Ahmed'in evine girmişler. Çoban Ahmed de bunların atını avlusundaki bir ağaca bağlamış ve sonra bunların yanına gelmiş. Çoban Ahmed çok fakir olduğu için iyi bir sergisi yokmuş. Yalnız, evinde bulunan kötü kilimini bir yere serip padişahla veziri oraya oturtmuş. Çoban Ahmed bunların yanında oturmuyor, arada bir içeri girip çıkıyormuş. Padişah merakla:

— Ahmed, ne çok içeri girip çıkıyorsun? Bizim için meraklanma yanımızda otursana, demiş. Çoban Ahmed de:

— Köleniz olsun padişahım, bizim bir oğlan çocuğumuz oldu da onun için içeri girip çıkıyorum, demiş. Sonra padişah Ahmed'e:

— Oğlunuzun adı ne? diye sormuş. Ahmed de:

— Veysel, demiş. Padişah Ahmed'e:

— Çocuğunuzu getirin de bir bakalım, demiş. Ahmed içeri gidip; çocuğu alıp padişahın yanına getirmiş. Padişah çocuğa baktıktan sonra çoban Ahmed'e:

— Bu çocuğu bana ver, size bir heybe altın vereyim, demiş. Çoban Ahmed:

— Peki verelim, demiş.

Bunun üzerine padişah heybe ile altını çoban Ahmed'e verdikten sonra çocuğu alıp, vezirle beraber atlarına binmişler; oradan ayrılmışlar. Onlar gittikten sonra çoban Ahmed karısının yanına varmış. Karısı:

— Hani çocuğu nettin? demiş. Çoban Ahmed:

— Çocuğu, buraya misafirler geldiydi, onlar alıp götürdüler, yerine bize bir heybe altın hediye ettiler, demiş. Karının yüreği acımış ama netsin, elinden ne gelir. Ancak kocasına karşı gönül kırıklığı duymuş. Aradan günler geçmiş, çoban Ahmed bu para ile üstüste üç katlı bir konak yaptırmış ve bu konağa göçmüş. İlk zamanlarda bu adama çoban Ahmed denildiği halde konağı yaptırdıktan sonra Ahmed Ağa diye anılmağa başlamış. Gelelim padişahla, vezire: Bunlar epey yol yürüdükten sonra bir kayalık yere gelmişler. Padişah vezire:

— Vezir, ben bu yazılan yazıyı bozamam mı? demiş. Vezir de:

— Bozaman padişahım, demiş. Padişah öfkelenerek vezire:

— Ver şu bıçağı ki çocuğu boğazlıyam, demiş. Vezir padişaha:

— Padişahım bu çocuğu boğazlamadan bir şey çıkmaz, sonra katil olursun. Gel bu çocuğu buraya koyalım, bâri katil olmaktan kurtul. Cocuk nasıl olsa açlıktan kendi kendine ölür, demiş. Padişah vezirin sözle-

rini doğru bularak çocuğu orada bırakıp yollarına devam etmişler. Çocuk bu kayalık yerde kalmış. Bu sıralarda Urfan köyünün davarları bu kayalık yerde otlarlarmış. Bir kara koyun bu çocuğu görerek her gün emzirmeye başlamış. Bu kara koyunun sahibi çobanı yanına çağırarak: — Bu koyunun sütüne noluyor? Yoksa sen mi sağıyorsun? deyip bağırmaya, çağırmaya başlamış. Çoban da buna karşı:

— Senin bu koyunun her gün sürüden ayrılıp bir yere gidiyor, demiş. Yine davarları eski o kayalık yerde otlatmıya götürmüş. Çoban biraz sonra bakmış ki, bu mübarek hayvan başını yere eğmiş, ağır ağır o eski tarafa doğru ilerliyor. Çoban da bunu takip etmiş. Koyunun bir çocuğun yanına gidip emzirdiğini görmüş. Çoban bu çocuğu alıp akşam köye getirmiş. Çocuğu koyunun sahibi karıya teslim etmiş ve işte sütünüzü içen, demiş. Karı da bu çocuğu bütün köy evlerini gezdirerek göstermiş. Bu arada Ahmed Ağanın karısına da göstermiş. Karı tanıyarak çocuğu karıdan almış. Ahmed Ağanın karısı bu çocuğu besleyip on, on iki yaşına getirmiş. Gelelim padişahla vezire. Bunlar başka yerleri dolaştıktan sonra yine Urfan köyüne gelmişler. Köyün ortasında büyük bir konak görmüşler. Padişah yine bir köylüye:

— Çoban Ahmed'in evi nerede? diye sormuş. Köylü de:

— Aman aman, öyle sözleri bırakın. Çoban dediğiniz adamın şu gördüğünüz konak evidir. Şimdi o adama Ahmed Ağa derler, demiş. Çoban Ahmed derseniz sizi zindana attırır ha, diyerek ilâve etmiş. Bunları konağa götürmüş. Kapıyı döğmüşler, sonra dışarıya on, on beş yaşlarında bir çocuk çıkmış ve onlara:

— Buyurun, demiş. Hemen padişahla vezir atların-

dan inmişler; yukarı çıkıp bir odaya oturmuşlar. Hoş beş ettikten sonra padişah çocuğa:

— Delikanlı adın ne? diye sormuş. Çocuk da:

— Adım Veysel, demiş. Padişah dilini ısırmış. Sonradan çocuğun babası da gelmiş; onunla da görüşmüşler. Padişahla vezire yemek getirilmiş. Hep birlikte yemeklerini yemişler. Padişah kendi kendine düşünmüş ve düşündüğü gibi de yapmış. Padişah:

— Ahmed Ağa, demiş. Ahmed Ağa da:

— Buyur padişahım, demiş. Padişah:

— Biz nice yıldır memleketimize yetişemedik, bir mektup yazalım da oğlun Veysel bu mektubu bizim memleketimiz olan Zindancık'a götürsün, demiş. Ahmed Ağa da peki demiş. Padişah mektubu yazmıya başlamış. "Bu mektubu getiren Veysel oraya geldiği zaman katledesiniz, diye yazmış ve mektubu kapatmış; çocuğa vermiş; göndermiş. Veysel'in okumuşluğu olmadığı için mektuba hiç bakmadan cebine koymuş ve aşağı inmiş; atına binmiş ve Zindancık yolunu tutup yürümeye başlamış. İki, üç gün yol aldıktan sonra Zindancık köyünü sorup, soruşturarak bulmuş. Veysel bir köylüye:

— Sizin padışahınızın evi nerede? diye sormuş. Köylü de buna göstermiş. Orası da çayırlık, çimenlik olduğu için, Veysel attan inip, atını bir ağaca bağlamış ve o çayırlar arasına yatıvermiş. Yorgun olduğu için hemen kendini uyku yakalamış. Veysel'in bu hareketini seyreden Zöhre odasından inip bu oğlanın yanına gelmiş ve Veyse-'e bakmış. Kendisinin rüyasında gördüğü oğlan olduğunu anlayıp bunun ceplerini aramış. Bir mektup bulmuş ve mektubu açıp okumuş. "Bu mektubu getiren Veysel'i katledesiniz,, diye yazılı olduğunu görmüş. Kız okur yazar olduğu için hemen bu kâğıdı yırtıp yerine "Bu Veysel oraya geldiği vakit kızım Zöhre

ile evlendiresiniz» diye yazmış. Sonra bu kâğıdı Veysel'in cebine koymuş. Kız geri odasına gitmiş. Biraz sonra bahçenin bekçileri gelip bu Veysel'e:

— Burası köpek yatağı mı? diye çizmeleriyle Veysel'i vurarak kaldırmışlar. Oğlan uykudan kalkıp cebindeki mektubu bunlara vermiş. Bekçiler mektubu okuduktan sonra Veysel'e:

— Sen kimin nesisin? demişler. Veysel de:

— Ben Urfan köyünde Ahmed Ağa'nın oğluyum. Padişahımız bize misafir geldi ve bu mektubu yazdı; benimle buraya yolladı, demiş. Hemen bekçiler buna:

— Aman abe kusurumuzu af et, nedek biz yabancı sandık. Yoksa size vurur muyduk? deyip oğlanı kızın oturduğu odaya götürmüşler ve kızla hemen gerdeğe koymuşlar. Oğlanla kız bu keyifte iken, biz gelelim padişahla vezire. Bunlar oğlan gittikten sonra akşama yakın oradan çıkıp Zindancık yolunu tutmuşlar. Evlerine vardıkta padişah ilk rastladığı bekçiye:

— Hani buraya göndermiş olduuğum Veysel'in başı. Onu katletmediniz mi? diye sormuş. Bekçi buna karşı:

— Padişahım siz mektuba yazmışsınız ki "bu oğlan oraya geldiği vakit kızım Zöhre ile evendiresiniz,, biz de buna karşı Veysel ile Zöhre'yi gerdeğe koyduk, demiş. Padişah vezire:

— Vezirim, vezir de,

— Buyur devletlû padişahım, demiş. Padişah:

— Vezirim yazılan yazı bozulmazmış ama biz bir defa delilik ettik, diyerek yaptıklarına üzülmüş. Vezir:

— Padişahım, ben sana yazılan yazı bozulmaz demedim mi? demiş.

Bunlar böyle konuşurken Veysel odadan çıkıp padişahla vezirin elini öpmüş. Padişah da buna karşı padişahlığını Veysel'e vermiş ve şimden sonra Allahın

emrine karışmamıya yemin etmiş; yaptıklarına tövbe getirmiş.

Zöhre ile Veysel murazlarına ererek sonuna kadar rahat içinde yaşamışlar.

BAKIMCI MASALI

Anlatanın adı ve soyadı: Fatma Sevimli
» nerede anlattığı: Besni'de
» nereli olduğu: Besni'li
» yaşı : 61

Vakti zamanında fakir bir koca varmış. Bunlar fakirlikten âciz olmuşlar. Birgün karı kocasına,

— Senin sanatın yok, ne yapalım? Sende hiç değilse eline bir kitap al, bakımcıyam diye gez, birkaç para kazan demiş. Herif;

— Olur mu, olmaz mı? demiş. Neyse bir kitap alıp yalancılıkla sokağa düşmüş, bakımcıyam diye bağırmağa başlamış. Bu adamın karısının adı da Çekirge imiş. Bu bakımcıyı padişah sokaktan çağırmış.

— Benim hazinem açıldı, kim açmışsa bulacaksın, yoksa seni öldürtürüm, demiş. Adam kırk gün mühlet istemiş. Padişah da bu mühleti vermiş. Adam eli koltuğundan eve gelmiş; meseleyi karısına anlatmış. Padişahın hazinesini açanlarda kırk haremiler imiş. Bunlar bakımcının ne yaptığını ve ne dediğini anlak için, her gün birisi bakımcının damına çıkıp bacasından bakımcının dediklerini gelip dinlermiş. Bakımcı ocağının başında kırk gün mühleti sayarak.

—Bir gün de işte gitti; biri işte gitti; ikisi, üçü, dördü; beşi derken haramiler de bizi sayıyor diye korkup kırkıncı günü altınları getirip, bakımcının avlusuna at-

mışlar. Bakımcı bakmışki altınlar avluda. Hemen padişaha koşup haber vermiş; ücretini almış. Yine günün birinde hamamda padişahın karısının küpesinin teki kaybolmuş. Hemen bakımcıyı çağırmışlar. Bakımcı hamama gelmiş. Şaşırdığından hiçbir şey söyliyememiş. Hamamın takasında duran saç bölüklerine gözü ilişmiş.

— Sultanım, bir kılla bir delikten başka birşey gözükmiyor, demiş. Hanım,

— Ha, evet saçımın yapığına sarıp, yıkanırken içerde duvar deliğine soktuydum, aklıma gelmemiş, demiş ve hemen gidip, bakımcı bildi diye paralar vermiş. Paravı bakımcı evine getirmiş. Yine birgün padişah bakımcıyı sınamak için elinin içine bir çekirge almış ve bakımcıya,

—Bu nedir? bileceksin, demiş. Bakımcı birşey söylememiş. Yalnız kendini bakımcılığa sürükleyen kendi karısına içinden kızmış ve sesli sesli.

—Ey kara çekirge, bir sıçrarsın, iki sıçrarsın; üçüncüsünde padişahın avcuna sıçrarsın, demiş. Bakımcının işi rastına getmiş. Padişah avucunu açmış ki çekirge pıslemiş.

— Bildin, demiş. Bakımcıya yine paralar vermiş. Bir gün de padişah hamama gitmiş. Bakımcı kendi kendine,

— Ben gider padişahı hamamdan sürürüm ve bakımcı deli olmuş derler, ben de kurtulurum artık, demiş Param da bana yeter, demiş. Hamama gidip padişahı ayağından tutup dışrıya kadar sürüklemiş. Oradaki adamların hepsi padişahın arkası sıra koşmuşlar. Bunlar çıkar çıkmaz, hamam haydı çökmüş. Allah bu ya, bakımcının işini yine rast getirmiş. Padişah,

— Niye böyle yaptın? deyince, bakımcı yalan söyliyerek,

— Hamam yıkılacaktı da sabrım söylemeye gelmedi,

hemen daha çabuk olsun diye seni sürüdüm, demiş. Bu suretle padişah nice altınlar verip bakımcıyı zengin etmiş.

CULFACI ÇOCUKLAR MASALI

Anlatanın adı ve soyadı: Mehmet Alkan
» nereli olduğu : Besni'li
» nerede anlattığı: Bensi'de
» yaşı : 55

Vaktiyle bir culfa dükkânında üç çocuk dokuma dokurlarmış. Her gece padişahla vezir tebdili kiyafet ederek şehiri gezerlermiş. Bir gece yine gezerken bu dükkânın önüne gelip durmuşlar ve çocukları dinlemeye başlamışlar.

Çocuğun biri,

— Padişah yüz altun verse, demiş. Biriside,

— Padişah bana kızını verse, demiş. Öbürüde,

— Aman; kulun vereceğinden birşey çıkmaz, banada Allah versin, demiş. Padişah bunların hepsini işitmiş. Sabahleyin üçünüde çağırmış. Birine yüz altun, birinede kızını vermiş. Öbürünede,

— Haydi sana Allah versin, demiş ve bu memlekette artık durmayın, yoksa sizi öldürürüm, demiş. Bunların üçüde başka memlekete gitmek için yola koyulmuşlar. Önlerine bir nehir gelmiş. Geçmek için yüz altunu olan altununu, öbürüde kansı olan padişahın kızını bu arkadaşa teslim etmişler ve.

Biz geçelimde gemi gelirse sizde geçersiniz, demişler Bunlar suya girmişler. İkisi de boğulup ölmüş. Kavık geldikten sonra kızla oğlan geçip karşıki sahile gitmişler.

Yakın bir memlekete varmışlar. Kızla yüz altun kendine kalan oğlan, bir oda kiralamış. Fakat o odada akşam giren sabahleyin ölü çıkarmış. Bu çocuk,

Biz canımızdan vazgeçmişiz, varsın ölelim diye eve girmiş. Tam gece yarısı oğlan uyanıkken bir ses gelmiş.

— Gelim mi? demiş. Oğlanda,

— Gel bakalım, Kese kese canıma kıyasın, demiş. Bakmış ki dolaptan gür diye altun yığılmış. Sabahleyin ölmemiş olarak kalkmışlar. Bu altunlarla eşya, yiyecek içecek almışlar. Artan para ile bir ev de almışlar. Sonra da bu oğlan padişahın kızını kendisine nikâhlamış. Yimişler, içmişler, murazlarna geçmişler.

ÇINGIRAKLI SOFU HİKÂYESİ

Anlatanın adı ve soyadı: Fatma Uslu
» nereli olduğu : Besni'li
» nerede anlattığı : Besni'de
» yaşı : 51

Bir memlekette büyük sayılan bir hoca ile dört tane mürüdü varmış. Başka memlekette bir adamda kırk avart almış, kırkını da boşamış. Nihayet evini, bağını satıp seyyar olmuş. Geze geze bu hocanının memleketine gelmiş. Bakmış ki, bu hoca eşeğe binmiş; gidiyor. Dört mürüdü de önünden, ellerindeki birer dalla verdeki karıncaları kovuyorlar. Hocanın merkebi basıpta hocaları günah sahibi olmasın için. Adamcağız bunları iyice süzmüş. Hoca eşşeğinin kıllarına çıngırak da asmış ki böcekler işitsin kaçsınlar. Merkebi onları da öldürmesin. Seyreden adam,

— İşte bizim avratlara benziyenin biride bu hocadır herhalde, demiş. Hocayı sınamak için akşam olunca, hocanın evine misafirliğe gitmiş. Hoca ne kadar.

—Ben seni misafirliğe almam, zengin yerlere git, benim yerim yok; demiş ise de adam yalvarmış; yakarmış.

— Sen almazsan nereye gideyim? demiş. Ne ise hoca evin bir köşesine bir yatak serdirerek adamı yatırmış. Tam gece yarısı, gelmiş. Adamın uyuyup uyumadığına bakmış. Adam uyanık halde kendi kendini uyuyormuş gibi göstermiş. Uz kulaktan hoca ile mürüdlerini dinlemiş. Hoca mürüdlerine soruyormuş:

— Hiç mi başka açılacak bir yer kalmadı? Müridler,

— Hayır, yalnız padişahın hazinesi kaldı, demişler Orayı da açmak için hemen o zaman gitmişler. Bir müddet sonra altunlar omuzlarında şeleklenmiş gelmişler Hocanın oturduğu minderin altından bir kapı kaldırmışlar; altunları içeri yuvarlamışlar. Misafir adam bu işleri keşfettikten sonra Hoca Efendi'nin baş hırsız olduğunu anlamış. Hoca memlekette açmadık ev koymamış. En son padişahın hazinesini de açtıktlarını misafir gizli olarak gözüyle görmüş. Sabah olur olmaz, adamı Hoca,

Kalk artık yeter deyip sokağa koymuş. Bu sırada padişahın hazinesi açıldığı duyulmuş. Derhal sokaklara bekçiler dökülmüş; hırsızı aramıya başlamışlar. Bu adamı sokakda bulduklarından hemen yakalayıp padişaha getirmişler. Padişah adama,

— Sen bu zaman ne gezersin? Sen necisin? herhalde hırsız sensin? demiş. Adam hiç seslenmemiş. Bunu hapise atmışlar. Padişah Hocayı çağırtıp,

— Aman Hocam, bu hırsızı bul, demiş. Hoca da;

— İlkin sokakta kimi buldunuzsa hırsız odur, demiş. Suç bu sefer tam olarak bu adamın üzerine bir kat daha yüklenmiş. Padişah adamı astırmıya karar vermiş. Bu adam, nihayet,

— Padişahım ne var? bir seninle gizli konuşalımda sonra beni astır, demiş. Padişah kabullenmiş. Saraya kimseyi koymamışlar. Adam padişaha,

— Padişahım sen bu hırsızı aramadan, bulmadan beni astırmaya karar veriyorsun. Hırsızın ben değilim. Senin ve bütün memleketinin hırsızı o inandığınız Hocadır. Senin hazineni o Hoca açtırdı, demiş. Padişah,

— Hüs, ağzın eğilir; demiş. O da:

— Padişahım inanmiyorsan göreceksin; senin altınların Hoca'nın minderi altında çıkacak, demiş. Padişah ve adam yanlarına bekçiler alarak Hoca'nın evine gitmişler. Minderi kaldırıp bodrumun kapısını açınca padişah şaşalamış. O kadar mal var ki hiç hesap olunamaz. Derhal padişah dört mürüdü ile Hocayı yakalatmış ve ifadesini alarak astırmış. O adamı da kendisine vezir yapmış.

DEV MASALI

Anlatanın adı ve soyadı: Nazlı
» nereli olduğu : Besni'li
» nerede anlattığı : Besni'deki evlerinde
» yaşı : 20

Bir varmış; bir yokmuş; evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir fakir anne, baba varmış. Bunların dört tanede çocukları varmış. Bunlar herkese iş görüp ekmek paralarını çıkarırlarmış. Bir gün anneleri ölmüş. Çocukların babası yeniden evlenmiş. Bu kadın çocukları istemiyormuş. Her gün babalariyle kavga edermiş. Yine birgün sabahleyin erkenden kalkmış, ekmek yapmış çocukların eline birer ekmek vermiş ve babanızla oduna gidin dive çocukları göndermiş. Babaları bunları dolaşık dolaşık yollardan ıssız bir dağın başına götürmüş. Sizi alırım; ben odun kırmaya gidiyorum; siz burada beni bekleyin deyip kandırmış ve oradan kaçmış; evine gelmiş. Ço-

cuklar beklemişler beklemişler babaları gelmeyince gidip bakalım diye gitmişler babalarını bir türlü bulamamışlar. Geceyi dağın başında geçirmişler. Ertesi günü olunca çocuklar acıkmışlar. En küçük bacılarına,

— Biz acıkdık, bize birşey bulamazsan seni kesip yiyeceğiz deyince. Çocuk korkarak,

devi valvarmış. Bu küçük kız gide gide nar kabukları, ekmek kırıntıları bulup bacılarına getirmiş. Kendisi de birşey yimez, ac beklermiş. Bu kız birgün yola çıkmış; gide gide bir devin evine raslamış; içeri girmiş; dev de evinde yokmuş. Devin evinde de herşey varmış. Kız hemen on, onbeş tane ekmek alarak; üstüne de bir tabak bal koyarak bacılarının yanına getirmiş; Bacılarına vermiş. Kendi de karnını doyurmuş. Bir defa daha gittiğinde eve dev gelmiş. Kız devin yataklarının arkasına saklanmış. Akşam olunca dev yemeni yiyip yatmış. Kız sesini çıkarmazmış. Sabah olmuş. Dev kalkmış; dışarıya büyük bir ocak yakmış; üstüne de büyük bir kazan koymuş; su ısıtıp çamaşırlarını yıkamıya başlamış. Su adamakıllı kaynayınca sıcak suyu boşaltmıya kazan başına gitmiş. Kız yatakların arkasından çıkarak birdenbire gidip yittiği gibi devi kaynar suyun içine düşürmüş ve üstüne leğen kapatmış. Koşa koşa kardeşlerinin yanına gitmiş. Onları da alarak bu devin evine getirmiş.

Bu evde dört kardeş rahat rahat yaşamışlar; içmişler; murazlarına geçmişler.

ERDEM GÜZELİ MASALI

Anlatanın adı ve soyadı: Hacı Karagün
» nereli olduğu : Besni'li
» nerede anlattığı : Besni – Süphane mevkiinde
» yaşı : 18

Bir zamanda ihtiyar bir kadının üç tane kızı var-

mış. İhtiyar kadın ölmüş. Kızlarıda yalnız kalmışlar. Birgün üç kız birada otururlarken konuşuyorlarmış. Büyük gız,

— Padişahın oğlu beni alsa, bir kilim dokurum ki memlekette ne kadar adam varsa üzerine otursa genede bir ucu boş galır, demiş. Ortancıl gızda,

—Padişahın oğlu beni alsa bir yemek bişiririm ki memlekette ne geder adam varsa hepsi bu yimeği yiyecek olsa gene de artar, demiş. Küçük gız dayanamayıp söze karışmış ve,

— Padişahın oğlu eğer beni alsa, kendisine altun perçemli oğlanınan,, altun perçemli gız doğururum; demiş Bu sözleri duyan gapının önünden geçen padişahın oğlu eşitmiş

— Bunlar beni istedikten sonra ben de alırım, demiş Büyük gızı istedmiş; nişanlanmışlar. O zaman padişah öldüğü için yerine oğlu geçmiş. Padişah oğlu tahda çıkar çıkmaz büyük gızın düğününü yaptırmış ve evlenmişler Gızı aldıktan sonra gıza sormuş.

—Hani sen bir kilim dokuyacakdın? memlekette ne geder adam varsa hepsi oturacaktı genede bir ucu boş galacaktı? demiş. Gız.

— Bir lâfidi dedim dedim geddi, demiş. Padişah güccük gızı da tecrübe için almış. Ona da,

— Haniya sen altın perçemli oğlanınan, altın perçemli gız doğuracakdın? deyin sormuş. Gız da,

— Allah verirse doğururum, demiş. Dokuz ay sonra altın perçemli oğlanınan altın perçemli gızı doğurmuş. Bacıları bunu kıskanmışlar. Bir dene cazı gerisi bularak çocukları bacılarının altından çaldırmışlar ve altına iki dene köpek yavrusu goydurmuşlar. Padişaha avradın iki dene köpek yavrusu doğurdu deyin haber göndermişler. Padişah çok öfkelenmiş. Avradını gapının önünde bir yere bağlatmış. Gelene, geçene bu avrada her

gelip geçtikçe vurun deyin emir vermiş. Cazı gerisi çocukları bir sandığın içine goyarak sarayın önünden geçen suya atmış. Sandık suyun içinde akmış, gedmiş. Aşağıda bir ihtiyar bu sandığı görüp çıkarmış. Bu ihtiyar, suyun kenarında bir mağarada yalanız başına yaşarmış. İhtiyarın bir goyunu varmış. Her gün bu goyunun südünü yir, geçinirmiş. İhtiyar sandığı sudan çıkardığı gün çocukların rızgından goyun pek çok süd vermiş. İhtiyar sandığı açmış. Çocukları içinden çıkarmış. Çocukları yanında beslemeye başlamış. Bu suretle çocukları beş yaşına geder büyüdmüş. Beş yaşından sonra çocukları yanında okudmıya başlamış. Çocuklara isim vermiş. Oğlana Mehmed, gıza da Gülüzâr, demiş. Çocuklar on yaşına gelinci ihtiyar da ölmüş. İhtiyar öldükten sonra çocuklar yalnız galmışlar. Bir gün Gülüzâr Mehmed'e,

— Gardaşım, gid beş dane daş topla da beşdaş oynıyak, demiş. Mehmed,

— Peki, demiş. Dışarı çıkmış. Daşı toplarken suyun içinden bir at çıkmış. Oralarda dolaşmağa başlamış. Mehmed bu ne deyin merak ederek atın yanına yaklaşmış. Üstüne binmiş. Biner binmez at suya atılmış. Yüzmeye başlıyarak suyun kenarındaki bir evin önüne varınca sudan dışarı çıkmış. Mehmed atın üzerinden inmiş. İner inmez at tekrar suya atılmış ve gözden gaybolmuş. Bunu oradaki evin içinden bir kadın görmüş. Hemen dışarı çıkmış ve çocuğu eve getirmiş. Çocuğa yimekler vermiş. Fakat Mehmed yimekleri yimemiş. Kadın,

— Niye yimiyon? demiş. Çocuk da,

— Goyun südünden başga bir şey yinir mi? demiş. Çünkü çocuk goyun südünden başga bir şey yememiş ki. Kadın,

— Bunlar yenir dedi ve dünyada çeşid çeşid yemeklerin de bulunduğunu söyledi. Bu sözlerden sonra çocuk yimeye başadı. Yimeğini yidikten sonra bir tarafa çekilip oturdu. Çocuğun canı sıkılıyordu. Cebindeki taşları çıkarıp kendi kendine beşdaş oynamağa başladı. O sırada evin efendisi içeri girdi. Çocuğun elindeki daşları görüncü şaşırdı, kaldı. Çünkü o daşlar çok kıymetli elmas taşları idi. Çocuğa,

— Sen bu daşları nereden aldın? dedi. Çocuk,

— Bizim mağaramızın önündeki daşlar hep bunlardan, deyin cevap verdi. Adam, çocuğa,

— Senin başga kimsen var mı? dedi. Çocuk da,

— Bir dane bacım var, deyin cevap verdi. Adam,

— Sen buraya nasıl geldin? diye sordu. Çocuk,

— Bacımla beşdaş oynamak için mağaranın önünden daş topluyordum, orada bir at dolaştığını gördüm; üzerine bindim; beni buraya evinizin önüne getirdi, deyi söyledi. Adam,

— Git bacını da buraya al, getir, dedi. Eline bir çuval verdi. Bu çuvala o taşlardan doldurmayı unutma, deyi tekrarladı. Mehmed çuvalı aldı; çıkdı. O sırada at tekrar oraya gelmişti. Mehmed atın üzerine bindi. Mağaranın yanına geldi. O sırada Mehmed'in gelmediğini görüp merak eden Gülüzâr da mağaranın önüne çıkıp oralara bakınıyordu. Mehmed'i görüncü sevindi.

— Gardaşım sen neredeydin? deyin karşıladı, öptü. Mehmed başından geçenleri anlattı. Hemen gideceklerini bacısına söyledi. Çuvalı daş ile doldurdular. Tekrar ata binip sürdüler; evin önüne vararak attan indiler. Adam Mehmed'inen Gülüzâr'ı görüncü sevindi. Kapının önüne karşılamağa çıkdı. Çuvalı ellerinden aldı. Adam çok seviniyordu. Çünkü çok zengin olmuştu. Mehmed'le Gülüzâr bir sene geder bu adamın evinde galdılar. Mehmed burada galdığı müddetçe her gün şehire gider, ge-

zerdi. Gene bir gün çarşıda dolaşırken cebindeki beş daş aklına düştü. Hele şu daşları bur göstereyim dedi. Cebindeki daşın birisini tüccarın birine gösterdi. Tüccar bu kıymetli daşı görüncü şaşırdı; galdı. Daşa kıymet veremiyordu. Bu daşa beş bin lira verdi. Mehmed de şaşırdı.

— Benimle zevkleniyor musun? dedi. Çünkü daşın bu kadar kıymetli olduğunu sanmıyordu. Tüccar daşa on bin lira verdi. Mehmed bu nasıl daş imiş dedi. Daşı on bin liraya verdi. Öteki dört daşı da yirmi beş bin liraya sattı. Bu paralarınan şehir kenarında bir ev yapdırdı. Bu evin eşi şehirde görülmemiş idi. Evin her tarafını altın ile, halı ile süsledi; döşedi. Ev, şehirde altun perçemli oğlanınan, altun perçemli gızın evi deyin söylenirdi. Bunu duyan padişahın avradları yani Mehmed ile Gülüzâr'ın iki teyzeleri bunların şehre gelmelerinden telâşlandılar. Hemen bir cazı gerisi arattılar. Kim bu oğlanınan, gızı ortadan galdırırsa gendine ne isterse onu veririk dediler. Cazı gerisi Mehmed'inen Gülüzâr'ın evlerinin yanına geldi. Mehmed'in evde bulunmadığı bir sırada fırsatını bulup içeri girdi. Gülüzâr ile gonuştu. Her gün gidip gelmiye başladı. Bir gün Gülüzâr'a,

— Sen yalnız bir gızsın, dedi. Bir yerde bitene Erdem Güzeli var; onun bahçesinde bir çiçek var; o çiçekden gardaşın sana bir bilbik getirirse o bilbik seni eğlendirir, dedi ve çıkdı; giddi. Bu iş çok tehlikeli idi. Çünkü oraya giden Erdem Gözeli tarafından daş kesilirdi. Mehmed eve geldiğinde bacısının canının çok sıkıntılı olduğunu gördü.

— Bacım niye canın sıkık? dedi. Gülüzâr cazı gerisinin dediklerini Mehmed'e anlattı. Mehmed, bacısının hatırını yıkmadı. Atına bindi; yola koyuldu. Mehmed çok iyi ata binmesini; kılınç kullanmasını öğrenmişdi. Suyun içinden çıkan atı da gendine alıştırmıştı. Bir gün

kadar yürüdükten sonra bir pınara vasıl oldu. Epeyce yorulmuşdu. Orada atından indi. Yimeğini yidi; namazını gıldı. Epeyce dinlendi. O sırada yanına ihtiyar, yüzü nurlu bir adam geldi.

— Oğlum nereye gidiyon? deyin sordu. Mehmed,

— Erdem Gözeli'nin bahçesinden bir bilbik getirmiye gidiyom, dedi. İhtiyar,

— Seni ölüme gönderiyorlar oğlum, dedi. Mehmed de,

— Ne olursa olsun giderim, dedi. İhtiyar Mehmed'e bir dua öğretti.

— Gızın evinin yanına varıncı atından iner, atını oraya bağlarsın; gız seni görmez, sen oradaki çiçeklerden bir denesini kopardarak atına binersin; o zaman gız seni görür; gızın arkasında bir sahet köyneği vardır; bu köyneğin sayasında gız istediğini daş eder; dedi. Gız seni görüncü sana daş olasın der, sen hemen bu öğreddiğim duayı okursun; o zaman sana hiç bir şey olmaz, deyin ilâve etti. Oradan ihtiyar gayboldu; giddi. Mehmed atına bindi; gızın sarayına geldi; atından indi; ihtiyarın dediğini yapdı. Gız Mehmed'i görüncü daş olasın deyin arkasından bağırdı; Mehmed duayı okudu ve yoluna devam etti. Mehmed evlerine geldi; çiçeği bacısına verdi. Gız çiçeği alınca sevindi. Bir bardağın içine su goydu; çiçeği de bardağın içine goydu. Çiçek hiç bir şey yapmıyor ve gızı eğlendirmiyordu. Devrisi gün cazı gerisi gızın yanına gene geldi. Gız cazı gerisine,

— Çiçeği getirttim amma heç bir şey yapmıyor, dedi. Cazı gerisi oğlanın ölmemesinden çok üzüldü.

— Gızım Erdem Gözeli'ni de beraber getirseydi bak nasıl eğlendirirdi, dedi. Cıktı; giddi. Mehmed eve gelinci gız meseleyi ona anlattı. Bu iş çok tehlikeliydi. Mehmed tehlikenin büyüklüğüne aldırmadan atına at-

ladı ve yola koyuldu. Gene o pınarın yanına geldi. Atından indi; yemeğini yidi ve namazını gıldı. O zaman gene o ihtiyar yanına geldi. İhtiyar,

— Nereye gidiyon? dedi. Mehmed meseleyi ihtiyara anlattı. İhtiyar,

— Seni salan cazı sözüne uymuş, seni bile bile ölüm gucağına atıyorlar oğlum, dedi. Mehmed,

— Dünya yüzünde tek bir bacım var, nereye salsa giderim, dedi. İhtiyar, Mehmed'e gitmemesi için çok israr etti.

— Oğlum oraya giden her yiğit daş kesilir, dedi. Fakat Mehmed'in sözünden dönmiyeceğini anladı. Mehmed'e bir desde nergiz vererek,

— Eyleyse oğlum, bu nergizi al, gızın evinin yanına vardığın zaman gızdan habersiz pencerede duran gızın burnuna uzat; goklat, dedi. Mehmed, ihtiyarın sözlerini dikkatle dinliyordu. İhtiyar,

— O zaman gızın başında iki dene boynuz biter, dedi. O zaman öğrettiğim duayı okursun, deyin ilâve etti. Sakın nergizi bir daha burnuna dutma. Gız, nergizi bir daha goklatman için sana yalvarır; sen arkasındaki sahet köyneğini isder alırsın. O zaman gızdan hiç gorkma, dedi ve oradan ayrıldı. Mehmed de atına bindi ve yola goyuldu; gızın evine geldi. İhtiyarın dediklerini tek tek yaptı. Sahet köyneğini gızın elinden aldı. Oradaki insanlar of ne çok yatmışık diye kalkıp, kaçtılar. Mehmed nergizi tekrar gıza goklattı. Gızın başındaki boynuz gayboldu. Gız köyneği vermesi için Mehmed'e çok yalvardı. Mehmed köyneği vermedi. Mehmed gıza âşık olmuştu. Gız köyneği vermesi için Mehmed'e:

— Sevdiğinin başı için ver, dedi. Mehmed:

— Sevdiğim sensin, dedi. Gızı atının terkisine alıp evlerine getirdi. Gülüzar çok sevindi. Birkaç gün

sonra Mehmed'le Erdem Gözeli evlendiler. Mesut mesut yaşamağa başladılar. Birkaç gün sonra cazı gerisine oldu, ne olmadı deyin gene geldi. Erdem gözeli cazı gerisini içeri almadı ve kovdu. Erdem Gözeli memlekette güzelliği, zekâsiyle tanındı. Mehmed birgün ava giddi. O gün padişah da adamları ile ava çıkmıştı. Padişah Mehmed'le Gülüzâr'ın babası oluyordu. Padişahın adamları akşama geder dolaşdıkları halde güçük bir guş bile vuramamışlardı. Mehmed bir saat geder dolaşdı; avını avladı, evine döndü. Padışah da şaşaladı. Gendiler çok oldukları halde küçük bir guş bile vuramamışlardı. Elleri boş olarak saraya dönüyorlardı. Devrisi gün padışah adamlariyle beraber aynı yere geldi. Mehmed de gene aynı yere gelmişti. Padışah bugün Mehmed ile konuşdu; ahbap oldu. O gün akşama geder beraber dolandılar. Akşam oluncu herkes yerine döndü. Mehmed eve gelinci Erdem Gözeli'ynen Gülüzâr'a padişahınan ahbap olduğunu söyledi. Erdem Gözeli iki gardaşın başından geçenleri tamamen biliyordu. Erdem Gözeli,

— Padışah yarın da gelirse bize davet et, deyin Mehmed'i öğretledi. Mehmed sabah oluncu atına bindi ve hergünkü ihtiyarla konuştukları yere geldi. O zamana geder padışah da gelmişti. Mehmed:

— Padışahım bugün bize gidekde bir fıkara geyfesi içek, dedi. Padişah memnuniyetle kabul etti. Mehmed'le beraber akşam üsdü Mehmed gile geldi. Padişah eve gelinci dilini ısırdı. Çünkü gendinin sarayı beyle süslü değildi. Padışah geyfesini içti: yimeğini yidi ve namazını gıldı. Epeyce oturup gonuşduktan sonra muhafızlariyle beraber kalkıp sarayına gitti. Padışah sabah oluncu gene Mehmed'inen hergünkü buluştukları yere geldi. Mehmed de o zamana geder orada bulunuyordu. Padışah, Mehmed'e:

— Bugün de siz benim davetime gelin, dedi. Mehmed razı oldu. Hemen eve geldi. Erdem Gözeli'ne işi anlattı. O da memnun oldu. Mehmed ile Gülüzar'a:

— Padışah sizin özbeöz babanızdır, dedi. Çocuklara da gendilerini cazı gerisinin nasıl çaldığını, nasıl suya attığını kısaca anlattı. Üçü birden atlarına binip saraya doğru yümümiye başladılar. Sarayın önüne gelinci orada bir avradın bağlı olduğunu gördüler. Orada bulunan bir asker yanındaki topuzla avrada birer dene vurmalarını söyledi. Erdem Gözeli Mehmed ile Gülüzar'a vurmayın bu sizin ananızdır, dedi. Padışah da o sırada onları karşılamağa gelmişdi. Saray uşakları Erdem Gözeli"ne:

— Atın ne yir? dediler. Erdem Gözeli de:

— Benim atım taş, demir yir, deyin cevap verdi. Padişah:

— At, daş, demir yir mi? dedi. Erdem Gözeli:

— Adam köpek yavrusu doğurur mu? deyin cevaplandırdı. Padışah bu lâfdan hiçbir şey anlamadı. Erdem Gözeli Mehmed ile Gülüzâr'ı göstererek işte bunlar senin altın perçemli oğlununan, altun perçemli gızındır, dedi. Padışah bu lâfı işidinci herşeyi anladı. Çocuklarını gucakladı, öptü ve gapının önünde duran avradının bağların çözdürdü. Diğer iki avradını da işgence ile öldürttü. Gızına, oğluna, gelinine çok hürmet etti. Hepsinden de ayrı ayrı özür diledi. Ömrünün sonlarına geder hepsi de refahet içinde yaşadılar.

GELİNLER MASALI

Anlatanın adı ve soyadı: Hacı Vakkas Yağar
» nereli olduğu : Besni'li
» nerede anlattığı : Vusta mahallesinde
» yaşı : 20

Bir varmış; bir yokmuş; Allah'tan gayri kimse yokmuş. Bir oğlanla anası varmış. Oğlan'a,

— Seni everek demişse de anası. Oğlan,

— Sana azep yapar, diye evlenmemiş. Komşuları oğlanı kendi haline koymamışlar. Oğlanı evermişler. Oğlan çalışmaya gittiği vakit, oğlanın karısı kaynanasını dövmüş ve:

— Daima gözümün karşısında oturacak mısın? demiş Kaynana;

— Acıkdım dediyse de gelin hiç yimek vermemiş Evlerinin yanında bir hoca varmış. Gelin kaynanasını bir giret dene ile hocanın yanına koymuş. İhtiyar karıyı hocanın yanında okuyan çocuklar dövmüşler. Hoca da niye bunu dövüyorsunuz diye çocukları dövmüş: Oğlanın karısı, oğlanın geleceği vakıt bir hamala on kuruş verip kaynanasını getirmiş: Altına güzel minderleri sermiş ve etleri didip didip ağzına vermiş. Oğlan geldiğinde geline;

— Niye anam zayıflamış, diye sormuş. Gelin de;

— Hasta olduda ondan zayıfladı, demiş. Yatsı olmuş gelin oğlan'a,

— Uykun geliyorsa sana yatak sereyim, demiş. O da,

— Ser, demiş. Gelin,

— Gel yatak, dediği zaman. Oğlan,

— Ben yatmıyacağım; bir hisap var onu yapacağım, demiş. Gelin yatmış. Biraz sonra oğlanın anası,

— Uy helfe, diye sayıklamağa başlamış. Oğlan kalkmış, anasının yanına varmış ve;

— Gelin seni hocaya mı koydu? diye anasından sormuş. Anası yok dediyse de oğlan yemin ettirmiş ve sonunda anasına doğruyu söyletmiş. Oğlan gelinin yanına gitmemiş, ayrı bir yatak serip yatmış. Sabahleyin gelin oğlanı yanında görmeyince fotur fotur etmiye başlamış; kızmış. Oğlan,

— Benim anamı hocaya mı koydun? demiş ve karısını boşamış. Bir heyli zaman bekâr kalmış. Yine komşular oğlanı haline koymamışlar ve;

— Bir daha everek, diye söylemişler. Oğlan,

— Bari buluyorsanız bir temiz yerden bulun diye söylemiş. Komşular bir mühtünün evine giderek Allahın emriyle kızını bu oğlana istemişler.

— Bir kere bir gız aldık kaynanasına bakmadı, oğlan boşadı; sizin de gızınız eyle yapacaksa heç vermeyin; diye söylemişler. Hemen oradan gız,

— Anasına da gurban, gendinede gurbanım, demiş. Bu gızı almışlar. Bir iki, üç gün kaldıktan sonra yine oğlan çalışmaya gitmiş. Gelin kaynanasına;

— Yine gözümün karşısında beyle oturacak mısın? diye söylenmiş. Bir hamal çağırmış, on kuruş vermiş ve bir köşker dükkânına kaynanasını göndermiş. Karının eline bir yemeni vermişler ve bunu dik, demişler. İhtiyar kadın.

— Ben dikemem, diye cevap vermiş. Elini kütüğün üstüne koymuşlar ve biz ile dürtüp elini kanatmışlar. Oğlanın geleceği vakıt, gelin o hamala on kuruş vermiş; kaynanasını eve getirtmiş. Altına gözel minderler sermiş ve etleri didip didip ağzına vermiye başlamış. Oğlan geline,

— Anamın eline noldu? diye sormuş. Gelin oğlana,

— Elinde ifacık bir yara çıktı, demiş. Oğlan,

—Peki, demş. Yatsı olmuş; oğlanın anasının uykusu gelmiş. Ana,

— Yatacağım, demiş. Yatak serilmiş; ihtiyar kadın düşüp; yatmış. Gelin oğlana,

— Gel yatak demiş. Oğlan,

— Ben yatmiyom, hisap yapacağım, demiş. Gelin gidip yatmış. Bir zaman geçtikten sonra ihtiyar karı,

— Uy usta ellerime vurma, töbe, demiş. Oğlan anasının yanına varmış,

— Seni köşkerliğe mi koydular, diye sormuş. Karı

— Yok, demişse de oğlan yemin ettirmiş. Karı,

— He koydu, demiş. Oğlan ayrı bir yatak sermiş, Gelin oğlanı yanında görmeyinci fotur fotur etmiye başlamış. Oğlan,

— Sen benim anamı köşkerliğe mi koydun? diye karıyı boşamış. Bir heyli daha zaman geçtikten sonra komşular oğlana,

— Seni everek diye, yine zorlamağa başlamışlar Oğlan yok demişse de kurtulamamış. Yine seni everek diye israr etmişler. Oğlan,

— Bâri alacağınız gız temiz bir yerden olsun, demiş. Komşular Kâmil Hafız'ın kızını istemişler; almışlar. Bir kaç gün kaldıktan sonra, oğlan yine çalışmıya gitmiş. Yeni gelin bu karıya bir zımzık vurmuş; kalk ordan benim gözümün önünde durma, demiş. Günün birinde bir ayıcı bunların mahallesine gelmiş. Gelen ayıcıları gelin çağırmış,

— Size on lira para verim, bu karıyı götürün sizin olsun; oynatın, demiş. Ayıcılar karıyı alıp gitmişler. O şehirde karının yüzünden 500 lira para kazanmışlar. Anteb'de de bin lira kazanmışlar. Karının gövdesi delik deşik olmuş. İstanbul'a götürüp oynatmışlar; orada da iki bin lira kazanmışlar. Karının oğlu da İstnbul'da imiş. Oğlan azabını ekmeğe göndermiş. Azap gece kalmış. Ekmeği almış; gelmiş. Ağası,

— Niçin gece kaldın? demiş. Azap.

— Bir karı oynatıyorlardı, baktım, demiş.

Oğlan,

— Yüklere bak da ben de gedim bakım, demiş. Gitmiş, bakmış ki oynıyan kendi anası. Oyunculara,

— Bu karıyı nereden aldınız? demiş.

— ... den aldık diye cevap vermişler.

— Size yüz lira vereyim de bu karıyı bana verin, diye söylemiş. Karıyı yüz liraya almış; lokantaya götürmüş; yemek yedirmiş. Anasına,

— Seni kim bunlara kattı? demiş. Anası da,

— Gelin kattı, demiş. Oğlan,

— İyi ben ona gösteririm diye cevap vermiş. Bir sandık bulmuş; içine anasını koymuş; eve gelmiş. Bakmış ki evde bir mezar var.

— Bu nedir? diye sormuş. Gelin,

— Anan öldü diyerek ağlamağa başlamış ve bu da mezarıdır, demiş. Oğlan,

— Peki, diyerek yukarı çıkmış. Gelin,

— Bana altun kemer getirmedin mi? diye sormuş. Oğlan,

— Getirdim; sandıktadır, diye cevap vermiş ve anahtarı geline vererek git sandığı aç, demiş. Gelin sandığı açmış; bakmış ki kaynanası içinde. Karının dili tutulmuş; lâl olmuş. Oğlan,

— Sandığı açamıyon mu? diyerek içeri varmış. Gelini iyice dövmüş ve donunu soyarak, boşamış. Babası evine göndermiş ve bir daha evlenmemiye yemin etmiş. Ondan sonra anasiyle beraber iyi bir hayat sürmüş; yemiş; içmiş; murazına geçmiş.

HIRSIZLA YANKESİCİ MASALI

Anlatanın adı ve soyadı: Aşatma Elçimen Çalış.
» nereli olduğu: Besni'li.
» nerede anlattığı: Aşağışehir'de.
» yaşı: 60.

Fi tarihinde bir kadının iki kocası vardı. Bunlardan biri hırsız, öteki de yankesici idi. Karı bunları eyle idare ediyordu ki hırsızla yankesici birbirlerini heç görmezler ve tanımazlardı. Bir gün hırsız, seyahata çıkmak istedi. Karısına,

— Bir tepsi börek yap, dedi. Karı böreğin yarısını hırsız kocasına verdi; yarısını da sakladı. Tesadüfen öbür yankesici kocası da seyahata çıkmak istedi. Karısına,

— Börek yap, dedi. Karı böreğin öteki yarısını da yankesci kocasına verdi. Ertesi gün hırsız da, yankesici de ayrı ayrı yola çıktılar. Tesadüfe bakın ikisi de Haleb'e gidiyorlarmış. Yolda birbirlerine rastladılar. Yolculuk dolayısile arkadaş oldular. Yemek vakti gelinci ikisi de heybelerinden yimeklerini çıkardılar. Hırsız bir de baktı ki yankesicinin böreği kendi böreğinin aynısı. Yankesiciye,

— Yahu, senin böreğini benim karı mı pişirdi? Yankesici itiraz etti.

— Hayır, yanlış söylüyorsun, benim karım yaptı. Derken bunlar iddiaya tutuştular. Hırsız,

— Senin karının ismi ne?

— Nazime.

— Hayret, benim karımın da ismi Nazime. Nihayet bahsi eyle kızıştırdılar ki hakikati anlamak için seyahattan vazgeçip eve geldiler. Hırsız, karıya,

— Yahu sen benim karım değil misin? dedi. Karı,

— Evet, dedi. Yankesici de karıya ayni sözü söyledi.

— Yahu, sen benim karım değil misin? dedi. Karı da,

— Evet, diye cevap verdi. Bunun üzerine hırsızla yankesici karıya çıkıştılar.

— Vay şarlatan karı, vay, şimdiye kadar ikimizi kullanıyordun da bize çaktırmıyordun, ha. Dur biz sana gösteririz, dediler. O devrin mahkemesine koştular. Kadı hırsızla yankesiciye dedi ki,

— İkiniz de sanatınızdan imtihan olacaksınız, hanginiz galip gelirseniz karı onun olacak. Bunun üzerine hırsızla yankesici birbirlerini kandırmıya hazırlandılar. Günün birinde hırsız eve geerek karısına,

— Yahu, şu senin gerdanlığı ver de kuyumcuya satıp harçlık yapayım, on parasız kaldım. Karı gerdanlığı hırsız kocasına verdi. Fakat bunu yankesici kapının aralığından görüyordu. Hırsız gerdanlığı alıp dışarıya giderken yankesici arkasından koştu; kalabalık bir yerde hırsızın önüne çıkıp, belli etmeden gerdanlığı aşırdı, eve götürüp sakladı. Biraz sonra hırsız kuyumcu dükkânına gelinci elini cebine attı; gerdanlığı bulamadı. Belki, evde kalmıştır; unutmuşumdur diye eve tekrar döndü; gerdanlığı aldı. Bu sefer bir yerde unutmamak için gerdanlığı sımsıkı diz kapağına bağladı. Çarşıya yollandı. Yankesici karşısına çıktı. Hırsızın başından serpuşunu alarak alçak damlardan birine attı. Hırsız kızarak bağırdı.

— Ne yapıyorsun? Küstah herif, dedi. Yankesici soğukkanlılıkla,

— Kusura bakma, birdenbire küçüklüğüm hatırıma geldi. Sen biraz eğil de omuzuna çıkıp serpuşunu alayım, dedi. Hırsız eğilecekti, fakat yankesicinin ayakla-

rında lâpa lâpa çamurları görünce yankesiciye dedi ki,

— Sen eğil de ben senin omuzuna çıkıp alayım. Hırsız yankesicinin omuzuna çıktı. Yankesici fırsattan istifade ederek hırsızın diz kapağından gerdanlığı aldı. Hırsız serpuşunu aldıktan sonra herkes yoluna devam etti. Hırsız kuyumcuya gidinci yine gerdanlığı bulamadı, şaşırıp, kaldı. Telâş içinde eve dönerek karısına,

— Be hatun, dedi. İkidir bu gerdanlığı kaybediyorum. Bu sefer sımsıkı diz kapağıma bağladığım halde yine gaybettim. Ne işdir bu anlıyamadım? Bu sırada kapının arkasından yankesici ortaya çıktı. Gülerek hırsıza,

— Omuzdaş, gördün ya, ben senden daha hünerli çıktım. Şimdi sen de hünerini göster bakayım, dedi. Hırsız düşündü, daşındı; sonra yankesiciye,

— Arkamdan gel, dedi. İkisi birden sokağa çıkarak çarşıya gittiler. Bir zenbil ile çivi ve çekiç aldılar. O gece hükümdarın sarayına gittiler. Hırsız duvara çivileri çakarak bir merdiven yaptı. Oradan sessizce ikisi de sarayın bahçesine atladılar. Hırsız bahçedeki kazlardan birini yakalayıp kesdi. Ben hükümdarın odasına çıkıyorum; yükte hafif, pahada ağır malları alıp, gelirim, dedi. Sen burada ateş yakıp kazı bişir, gelip yiyeriz, dedi. Hırsız hükümdarın odasına gitti. Birde ne baksın. Hükümdar yatağına uzanmış yatıyor; lâlası da ayaklarını oğuyor ve uyumamak için sakız çiğniyor. Hırsız usulca içeri girdi. Lâlanın saçından bir kıl koparıp lâlanın ağzına soktu ve sakzı çıkarıp aldı. Lâla uykuya daldı. Hemen lalayı bir zembile koyup tavana asdı. Sonra kendisi de lâlasının yerine geçip hükümdarın ayağını oğmağa başladı. Bir ara hükümdar dedi ki,

— Efendim, sana bir masal anlatsam bana bir şey

yapmaz mısın? Hükümdar da izin verdi. Hırsız anlatmağa başladı:

— Efendim. Eski zamanda, bir karının iki kocası varmış; bunlardan biri hırsız, öteki de yankesici imiş. Kurnaz karı ikisini de idare ediyormuş. (Çevir kaz yanmasın, hükümdarımız uyanmasın). Kocalar işi anlayınca mahkemeye koşmuşlar ve meseleyi kadıya anlatmışlar. Kadı da onlara "imtihan olacaksınız, kim sanatında marifetli çıkarsa karı onun olacak,, demiş. Bunlar işe haşlamışlar. Evvelâ yankesici kazanmış. (Çevir kazı yanmasın, efendimiz uyanmasın). İkinci imtihanda hırsız yankesiciyi alarak hükümdarın sarayına getirmiş. Bir kaz tutup bişirmişler. Hırsız da hükümdarın sarayına girmiş. Lâlayı zembile koyup tavana asmış; kendisi de lâlanın yerine geçip hükümdarın ayaklarını oğmuş. (Çevir kaz yanmasın, efendimiz uyanmasın). Hükümdar hâlâ bir şey anlamamıştı. Lâlanın (Çevir kaz yanmasın) demesine hayret etmiş ve hırsıza sormuş:

— Lâla bu (çevir kaz yanmasın) ne demek?

— Efendim, ağız alışkanlığı mazur görün, masalımıza devam edelim. Saraya girmişler. Şimdi masalımız bitti. Söyleyin bakalım karı hangisine düşer efendim. Padişah,

— Hırsıza düşer, dedi ve biraz sonra hükümdar uyudu. Hırsız da yankesici de kaçıp eve geldiler. Hükümdar uyanınca lâlasını çağırdı. Cevap alamayınca daha yüksek sesle bağırdı. Lâla uyanarak,

— Efendim, bendeniz zenbilin içinde, tavana asılmışım, dedi. Hükümdar bunun üzerine meseleyi anladı. Derhal askerlerine emir vererek hırsızla yankesiciyi saraya getirtti. Hırsıza sordu:

— Gece gelip bana masal anlatan sen miydin?.. Hırsız,

— Evet efendim ben idim, dedi, Padişah,

— Saraydan hiç bir şey çalmadığın için seni affettim. Bundan sonra hırsızlık ve yankesicilikten vazgeçeceksiniz; namuslu adam olacaksınız; alın terinizle ekmek kazanacaksınız. Hükümdar hırsıza karıyı verdi. Hırsız da hükümdara teşekkür etti. Yankesiciyi de yüz bin kuruş ihsanla memnun etti ve onu da evlendirdi. Hırsız o karıyı yeniden kendisine nikâhladı. Yankesici de yeni karısile iyi bir hayat sürdü. İkisi de eski meslekleriden vazgeçerek birer namuslu adam oldular; yediler; içdiler; murazlarına geçdiler.

İKİ HÜKÜMDARIN KAVGASI MASALI

Anlatanın adı ve soyadı: Mehmet Yıldız.
» nereli olduğu: Besni'li.
» nerede anlattı: Aşağışehir'de.
» yaşı: 35

Vakti zamanında Zor Ali Ağa isminde bir adam vardı. Bu adam çok yiğit ve cesur idi. Bir gün bir başka adam bunun yanına gitti ve,

— Seninle harbim var Ali Ağa, dedi. Ali Ağa kabul etti ve,

— Peki amma, bana bir hafta müsaade ver gidip avradımı getireyim, dedi. Ali Ağa avradını alıp getirirken fırtınaya tutuldu. Uzak bir yerde ateş yandığını gördü. Orayı doğrutup giddi. Orada oturan kırk haremilere, Ali Ağa selâm verdi ve yanlarına çıkıp oturdu. Avradı da çocuklarile mağaranın bir yanında durdu. Biraz sonra haramiler başı,

— Bana şu sazı verin biraz çalayım, dedi. Sazı alıp çalar çalmaz, Ali Aağ"nın avradı hemen oyanayı

oynayı gelip haremilerin başının dizinde oturdu. Haramiler hemen kalkıp Ali Ağa'yı direğe baladılar ve avradı alıp başka odaya götürdüler. Ali Ağa bağlı olduğundan gızına,

— Gel beni direkten çöz, dedi. Gız,

— Cici babam, oğlunu çağır, dedi. Ali Ağa oğlunu çağırdı. Oğlu da biraz ufak olduğu için ipi çözemedi. Oğluna,

— Şu kılıncı çek de kes, dedi. Oğlu da kılınçla ipi kesmeye başladı. İp kesildikten sonra Ali Ağa oturup dinlendi. Harami başı ruyasında kendinin askerlerinden on danesinin başının kesildiğini gördü. Hemen uyanıp odadan dışarı fırladı. Ali Ağa da bağlı gibi duruyordu. Haremi başı hemen gidip yerine yattı. Ali Ağa kalktı ve otuz haraminin de başını kesti. Yine harami başı uyanıp Ali Ağa'ya bakdı. Daha yerinde duruyor. Yine gitti yerine yattı. Ali Ağa kalktı; kılıcını çekip bu sefer de o odaya girdi ve.

— Ey düşmanım o zaman belli olmaz, şimdi belli olur yiğitlik, dedi. Onun da başını orada kesdi. Avradile kızını mağarada koyup oğlunu aldı ve mağaranın ağzına büyükçe bir taş yuvarlıyarak kapadı ve gelip harbe girdi. Harpda da kazandı. Kazandıktan sonra avradının yanına geldi. Avrad orada olan üleşlerin hepsini yemiş; gızının da bir parçasını yemiş; bir parçası kalmıştı. Ali Ağa,

— Avrad, burada o haramilerin başının hazinesi var; çıkar, diye seslendi. Kapıyı açar açmaz karı üzerine saldırdı ve Ali Ağa'nın bir kolunu parçaladı. Ali Ağa da mağaranın taşını yine kapısına kapattı ve evine giddi. Karı ettiğinin cezasını böylece çekti.

KELOĞLAN MASALI

Anlatanın adı ve soyadı: Emine Arayış.
» nereli olduğu: Kemaliye'li.
» nerede anlattığı: Besni'de.
» yaşı: 50.

Zamanın karanlık günlerinden birinde küçücük bir evde bir anne ile bir oğul varmış. Kış olduğu için evlerinde yakacakları bitmiş. Keloğlan baltasını alarak ormana gitmiş. Yolda ihtiyar bir adama raslamış. Hemen ihtiyar yolun bir köşesine oturmuş ve elinin birini uztarak avucuma bir kuruş koy; boynuma da bir tokat vur, demiş. Keloğlan buna şaşırmış. bir kuruşu olmadığı için ihtiyarın yanına yaklaşarak,

— Baba, parası olmıyanlar ne yapsın? demiş.

— Sana da uğurlar olsun, derim, diye cevap vermiş. Keloğlan yoluna devam etmiş. Ormana gelince önünde yaralı bir siyah kedi görmüş. Ayaklarından al kanlar akıyormuş. Keloğlan dayanamadığından kediyi tutarak ayağını güzel bir şekilde bağlamış. Bu anda kedi dile gelerek Keloğlan'la konuşmuş.

— Sen benim yarama melhem oldun, dile benden ne dilersin? demiş. Keloğlan,

— Fakirliğime bir çare bul ki zengin olayım, demiş. Kedi de tüyünden iki tane koparmış ve Keloğlan'a vermiş.

— Bu tüyleri birbirine sürdüğün zaman ben gelir seni zorluktan kurtarırım, demiş. Böylece konuştuktan sonra Keloğlan odununu yaparak evine dönmüş. Bir iki gün aradan geçtiği halde Keloğlan bu tüyleri sınamayı aklına getirememiş. Birgün aklına sınama gelmiş. Tüyleri çıkararak birbirine sürmüş. Bu anda bir arap gelmiş ve buyurun diye sormuş. Keloğlan.

— Bana bir sofra kur, demiş. Bu sırada arap kolunu, elini açarak büyük bir sofra kurmuş ki içersinde her türlü yemek var. Keloğlan oturmuş; yemiş. Bir zaman sonra araptan güzel bir ev istemiş; ev de yapılmış. Keloğlan da yaptığı iyiliğin karşılığında zengin olmuş; gitmiştir.

MISIR PADİŞAHI'NIN MASALI

Anlatanın adı ve soyadı: Ali Asım Sarı
» nereli olduğu: Besni – Aşağısöğütlü
» nerede anlattığı: Aşağısöğütlü'de
» yaşı: 63

Vaktı zamanında Rehşat isiminde bir hükümdar varmış. Bu hükümdar gayet hükümlü ve şebap bir hükümdarmış. Birgün rüyasında, adamını alarak seyahata çıktığını ve gide gide büyük bir akarsuyun başına geldiklerini görmüş. Suyun başında bir çift dudu kuşu varmış. Kuşlar suyun başında çimenlenirken yavruları suya akmış; bunu gören baba kuş yavrularını kurtarmak için kendini suya atmış ve kurtaramıyarak yavrularile birlikte boğulmuş; gitmiş. Dişi dudu da uçup dağa gitmiş. Bu rüyayı gören padişah,

—Demek avradlarda vefa yokmuş; ben de artık evlenmem, demiş. Kalkmış ve atına binerek biraz gezinmiş ve evine dönmüş. Birinci rüyasının üstünden bir hafta geçmemişken yine rüyasında Selânik ismindeki kıralın kızını görmüş ve tam kızla konuşurken adamları padişahı uykudan uyandırmışlar. Padişah,

—Beni uykumdan ve rüyamdan ettiniz diye uyaran adamı öldürmek istemiş. O vakit adam,

—Emret padişahım, demiş.

— Sen benim rüyamda gördüğüm kızı bana bulursan bul, yoksa seni öldüreceğim, demiş. Padişah adama, rü-

yasında gördüğü kızı, tarif etmiş. Hemen uşak orada padişahın anlattığına göre kızın resmini çizmiş. Bu adamcağız gaybolarak kızı aramğa çıkmış. Bir memlekete dahil olmuş. Adam yaptığı resmi memleketin camisinin kapısına yapıştırmış. Helbet, bu kızı gören adam bu resmi de görürse tanır ve bana söyler, demiş. Camiye beş, on adam girdikten sonra bir ihtiyar gelmiş ve resme dikkatli dikkatli bakmış,

— Bu resmi kim asmış yaho? demiş. Hemen oğlan,

— Sen bu kızı görmüşsen bana deki, ben bu kızın yanına gidem; benim padişahım emretti; al sana bir avuç da altun, demiş. O ihtiyar da,

—Gel sana görsedem, demiş. İkisi beraber gitmişler ve padişahın rüyasında gördüğü kızın yanına varmışlar. Padişahın gördüğü rüya gibi bu kız da bir rüya görmüş ve rüyasında iki tane geyik bir su başında gezinirken geyiklerin yavrusu suya düşmüş ve dişi geyik yavrusunu kurtarmak için kendini suya atmış, fakat kurtaramıyarak yavrusuyle birlikte ölüp, gitmiş, Erkek geyik de diğer dişi geyiklerle birlikte dağa kaçmış. Bunu gören kız da artık kocaya varmam deyin söz vermiş olduğundan bu adamların sözlerine peki dememiş. Fakat nasıl olmuşsa padişahın gönderdiği adam kızı kandırmış. Tekrar uşak padişahın yanına gelmiş.

— Kızı gördüm, kızın göynü sana var, demiş. Padişah atına binip o kızın babasının yanına gitmiş. Allahın emriyle peygamberin gavliyle kızı istemiş. Kızın babası kızını o padişaha vermiş. Rehşat bu kızın kalınını vererek alıp yanında kendi memleketine getirmiş. Kırk gece, kırk gündüz düğün çaldırmış ve avrad kişi olmuşlar. Verdikleri sözü unutarak kaderleri böyle yazıldığından yemişler; içmişler; murazlarına geçmişler.

NE YAPARSAN KENDİNE

Anlatanın adı ve soyadı: Bekir Yıldırım
» nereli olduğu : Besni-Keysunlu
» nerede anlattığı : Keysun'da
» yaşı : 30

Anadolumuzun güney kısımlarında oturan birkaç ihtiyar birleşerek fakir olduklarından dilenmiye çıkmışlar. Muhtelif yerleri gezdikten sonra bir köye gelerek bir eve misafir olmuşlar. Çok acıkmış olan dilenciler ev sahibinden biraz yiyecek istemişler. Ev sahibi de bunları istemediğinden zehirli yimek yaparak torbalarını doldurmuş. Bunlar azıklarını tutmuşlar ve köyden ayrılarak bir suyun başına gelmişler. Tam yimeklerini yiyecekleri vakit uzaktan bir asker görünmüş; o da çok acıkdığından ve dizlerinde derman kalmadığından bunlardan yimek istemiş. Meğer bu da o yimeği veren ev sahibinin askerden terhis olupta köyüne dönen oğlu imiş. İhtiyarlar o köyden aldıkları azığı bu askerin yalvarmasına dayanamıyarak o askere vermişler. Asker yer yimez orda hemen ölmüş. İhtiyarlar zaten yimeğe başlamamışlarmış. Bu askerin öldüğünü görür görmez ağızlarına sürmemişler. İhtiyarlara da birşey olmamış. Kadının zehirli yimeği oğluna nasip olmuş. Kötülükten kötülük yapan zarar görür, insan açtığı kuyuya kendi düşer, «ne yaparsan kendine».

PADİŞAH

Anlatanın adı ve soyadı: Hüseyin Emre
» nereli olduğu : Besni'li
» nerede anlattığı: Bedirse mahallesinde
» yaşı : 49

Vaktı zamanında bir padişah varmış; bu padişahın

üç oğlu varmış; artık kendisi iş görmez bir hale gelmiş. Oğullarına,

— Ben ihtiyarladım, artık bir iş göremiyorum, sizin biriniz benim yerime geçin, demiş. Çocuklar,

— Baba senin sağlığında biz senin yerine geçemek, demişler. Padişah bunlara kızmış ve oğullarını yanından kovmuş. Çocuklar da çok okumuş kimselermiş. Yola çıkmışlar ve babalarının memleketinden ayrılmışlar. Yolda giderlerken dinlenmek için bir çeşmenin başına oturmuşlar. Büyük kardeşin adı Ali, küçük kardeşin adı Hüseyin, ortancıl kardeşinki de Mehmed'miş. Ali,

— Bu pınarın başına bir deve gelmiş; sağ gözü körmüş, demiş. Hüseyin ise,

— Bu devenin yükü balmış, demiş. Mehmed'de,

— Bu devenin üstünde bir gebe karı varmış, demiş. Dinlendikten sonra yola çıkmışlar. Yolda telâşla gelen bir ihtiyara raslamışlar. Bu ihtiyar bunlara,

— Oğlum, bir karıyla bir deve gördünüz mü? diye sormuş. Bu çocuklar, demin çeşmenin başında tahmin ettikleri deveyi olduğu gibi ihtiyara anlatmışlar. İhtiyar bunu işidir işitmez sevinmiş. Bunlara,

— Hangi istikamete gittiklerini bana söyleyin, demiş. Çocuklar şaşırmışlar.

— Baba git, biz deveni görmedik; yalnız geride bir çeşme var, o çeşmenin başından bir deve gittiğini tahmin ettik; demişler. İhtiyar bunların sözüne kanmamış. O zamanın mahkemesine çocukları götürmüş. Kadı bunlara,

— Oğlum bu adamın devesinin nere gittiğini söyleyin, demiş. Çocuklar,

— Biz bu adamın devesini görmedik; yalnız bir deve geçtiğini tahmin ettik, demişler. Kadı, Ali'ye,

— Oğlum, sen nereden bu devenin sağ gözünün kör olduğunu anladın? diye sormuş. Ali,

— Ben baktımki bir deve izi var, sağdaki otlar duruyor, soldakiler ise yenmiş; işte bundan anladım, demiş Mehmed'e,

— Sen nereden bildin bu devenin yükünü? Mehmed-de,

— Bu devenin otladığı yere karıncalar taranmıştı, ondan anladım, demiş. Kadı, Hüseyin'e,

— Oğlum sen nereden bildin bu devenin sırtında bir gebe karı olduğunu? diye sormuş. Hüseyin'de,

— Devenin ihtığı yerde elini yere vererek bir karının kalktığını anladım, demiş. Kadı bunları affetmiş. Bunların da zaten gayesi Yeme'e gitmekmiş; yola çıkmışlar. Az gitmişler; uz gitmişler; dere, tepe düz gitmişler; bir arpa boyu yol gitmişler, Yemen'e gelmişler. Yemen kıralı bunları davet etmiş. Akşam olunca, bunlara şarapla birlikte bir kuzu doldurtup getirtmiş. Bunları kıral imtihan etmek istiyormuş. Kapudan, kıral bunları dinlemiş. Bunlar yimeğe oturmuşlar. Büyük kardeş Ali,

— Kıral aşçı dölüne benziyor, demiş. Mehmed'de;

— Bu kuzu it sütü emmiş, demiş. Ortancıl kardeş ise;

— Bu şarabın bağı mezarlık, demiş. Kıral bunları işidince giderek anasını sıkıştırmış.

— İlle, sen beni kimden kazandın? demiş. Anası,

— Oğlum, yavrum ben seni babandan aldım demişse de inandıramamış. Anasına atmış zoppayı. Nihayetinde canı acıyan anası,

— Oğlum, böyle böyle, ben seni yanımızda olan aşçı Hasan'dan aldım, demiş. Kıral bu sözü işitir işitmez, derhal cellâtlara anasını teslim etmiş. O işi temizlettikten sonra kuzu aldığı, adamı çağırtmış. Buna,

— Doğru söyle, sen bu kuzuyu neyle besledin? demiş. Adam şaşalamış.

— Kıralım, doğrusu bu kuzunun anası öldüydü, öl-

dükten sonra evde bir sütlü it vardı onun sütüyle besledim, demiş. Derhal bunu da cellâtlara vermiş. Sonra şarapçıyı çağırtmış ve;

— Sen bu şarabı hangi bağdan yaptın? demiş. Adamcağız,

— Bizim evin karşısında bir mezarlık bağı var, oradan yaptım, demiş. Kıral bu şarapçıyı affetmiş. Doğru misafirlerinin yanına dönmüş. Kıral misafirlere,

— Siz benim aşçı dölü olduğumu nereden anladınız? demiş. Kıralın sözüne karşı,

— Yemekten çok bahsediyordunuzda ondan anladık, demişler.

— Şarabın mezarlık bağından olduğunu nerenden anladınız?

— Şarapta ölü kemiği kokuyordu da ondan, demişler. Peki,

— Kuzunun it sütü emdiğini nereden anladınız?

— Kuzunun etinden it sütü kokuyorduda ondan, demişler. Kıral bu çocukların sözlerini alınca bunların tecrübeli olduklarını anlamış ve kendi kendine bunlar aramaynan ele geçmez, demiş. Bunlara şu teklifte bulunmuş.

— Çocuklar, siz bundan sonra benim oğullarım olacaksınız. Üç kızım var, üçünü de size vereceğim, demiş. Oğlanlar ilkin razı olmamışlarsa da sonra kıralın teklifini kabul etmişler. Kıralın kızlarını alıp, orada kalmışlar. Birkaç sene sonra kıral ölmüş. Bunların büyük kardeşleri olan Ali kıral olmuş ve kardeşlerini de yanına vezir almış. Hepsi birlikte rahat bir hayat sürmüşler.

SULTAN ZELİHA MASALI

Anlatanın adı ve soyadı: Lütfüye Çolak
» nereli olduğu : Besni'li

» nerede anlattığı: Ortaşehir'de
» yaşı : 50

Eski zamanlarda Ahmed adında bir padişah varmış. Evlenmeye karar vermiş ve memleketin en zengin ve ileri gelenlerinden birinin kızı olan Zeliha'yı almak istemiş. Zeliha ile evlenmiş. Altı ay sonra yabancı bir devletten, Ahmed harp teklifi almış, Bu teklif mektubunu padişaha, aşçısı olan Mahmut getirmiş; vermiş. Mektubun üzerine padişah düşünmüş ve padışahın bu düşüncesi aşçıbaşını heyecana bırakmış. Aşçıbaşı padişahtan düşüncesinin ne olduğunu sormuş. Padışah harbe gideceğini söylemesi üzerine, Mahmut, padışahtan yerine kimin vekil bırakacağını sormuş. Birinci vezirin olacağını anlamış. Mahmut, padışahtan vekilinin kendisine karışmamasını rica etmiş. Mahmut'un bu teklifi kabul olunmuş. Ailesi Zeliha kocasının harbe gitmesine canı çok sıkılmış. Padışaha, harbe giderse kendisinin yalnız kalacağını ve bunun için harbe gitmemesini söylemiş. Bu teklif padışah tarafından iyi karşılanmamış. Memleketin müdafası bir namus borcu olduğunu ve vatanın aile yuvasından daha mukaddes bulunduğunu padişah ileri sürmüş ve ailesinin bu teklifini reddetmiş. Vatanını ailesinden yüksek tutarak harbe gitmek üzere hazırlanmış ve birinci vezirini yerine vekil bırakmış. Mahmut Ağa bunun vekil bırakılmamasını, şayet bırakılırsa kendine karışmamasını ve serbest bırakılmasını rica etmiş; padışah da kendisinin serbest bırakılmasını muvafık görerek birinci vezire emretmiş.. Aşçıbaşı yine inanmamış padışaha.

— Öyle bir kâğıt ver ki kâğıtta galibin (möhürün) olsun, demiş. Aşçının bu recası da kabul edilmiş. Mahmut Ağa tamamen serbest bırakılmış. Padişah halkla vedalaşarak diğer vezirlerini alıp harbe gitmek üzere yollanmış. Padişah vekili olan büyük vezir evvelce Zeliha'yı

istemişse de almıya muvaffak olamadığından ve padişahla evlenmelerinden muğber olduğundan bu fırsattan istifade ederek zavallı karıya kocasından boşanmasını teklif etmiş. Fakat bu teklifi reddedilmiş. Buna kızan vezir, Zeliha'yı zindana atmış. Yine karı, vezirin hiçbir sözünü kabul etmiyerek bütün eza ve cefalara katlanmış. Uzun zaman zindanda kalmış. Büyük vezir tarafından Zeliha'nın kocası olan padişaha hilâfı hakikat Zeliha hakkında, bir mektup yazarak göndermiş. Padışah bu mektubu alıncı hemen Zeliha'nın öldürülmesi için birinci vezire emir vermiş. Fakat padişahın yanında olan vezir bu işin yalan olup hakikat olmadığını tahmin ederek ve padışaha bunda bir iş var deyerek padışahı ikaz etmiş. Padışah;

— Birinci vezir yalan söylemez, deyip gazaba gelelerek bu veziri astırmış. Zindanda yatan Zeliha'nın akşam sabah yemeğini veren aşçı Mahmut Ağa vasıtasiyle Zeliha dadısını çağırtmış ve kocasına hitaben yazdığı yazıyı dadısına vererek padışahın geldiğinde doğruca bu mektubun padışaha verilmesini rica etmiş. O gün geçmiş. Fırsat yoksulu olan vezir, Zeliha'nın idamını emretmiş. Zeliha'yı eli, kolu bağlı zindandan çıkartıp cellâtlara teslim etmişler ve öldürülmesini istemişler. Cellâtlar Zeliha'yı alıp bir ormana götürmüşler; fakat öldürmeyip; küçük çocuğu ile ormanda bırakıp; geri dönmüşler. Yerine kuş kesip Zeliha'nın gömleklerine kan bulaştırmışlar ve vezire öldürdük, işte de kanlı gömlekleri demişler. Harbı muvafakiyetle bitiren padışah vatana döndüğünde halk tarafından seviçle karşılanmış: Padışah sarayına çıktığında büyük vezir ve diğer maiyetleri otururken dadı; padışahı bizzat görmek istediğini söylemiş müsade alarak içeri girmiş: Zeliha'nın mektubunu padışaha vermiş: Padışah mektubu okuyunca hakikatı anlamış: Evvelce de Mahmut Ağa tarafından da meselenin

yalan olduğu anlatıldığından Padışah hemen veziri zindana attırıp yerine emektar ve hakikattan ayrılmıyan Mahmut Ağa'yı vezir yapmış. Bir müddet sonra padışahla ava gittiklerinde bir ceylâna raslamışlar ve bu ceylânı avlamak maksadiyle ceylanı takip etmişler. Nihayet ceylân bir deliğe inmiş. Bunlar da bu büyük ağızlı deliğe gelerek ceylân yuvasıdır diye içeri girmişler. Orada, yaklaşmayın diye bir insan sesinin geldiğini duymuşlar. Mahmut Ağa'da bu sese doğru giderek ve kendi kendine bu sesin Zeliha'nın sesidir diyerek söylenirken Zeliha,

— Evet benim, beni ve çocuğumu kurtarın, diye bağırmış. Zeliha'yı ve çocuğunu kurtarmışlar, Zeliha,

— İşte bizi kurtaran bu ceylândır; aman vurmayın demesi üzerine ceylânı vurmamışlar. Dışarı çıkıp vaziyeti padışaha anlatmış. Hep birlikte saraya dönmüşler. Ertesi günü bütün saray halkı ve memurlar toplanarak ceza meydanına gidip zindandaki büyük veziri huzura getirtmişler. Yüzleştirdikten sonra veziri idam ederek cezasını vermişler. Hileye başvuran namus düşmanı böylece cezasını çekmiş.

ŞIH MEHMED'LE ŞIH MÜSLÜM

Anlatanın adı ve soyadı: Mustafa Durmuş
» nereli olduğu : Besni'li
» nerede anlattığı : Besni'de
» yaşı : 15

Vaktı zamanında bir padışah varmış. Bu padışahın hiç evlâdı olmazmış. Padışah birgün veziriyle seyahata çıkmış. Yolda giderlerken bir bahçe gibi, sulu, çayırlı bir yere raslamışlar ve orada oturmuşlar. Kahve bişirip içerlerken bir derviş çıkıp, gelmiş.

— Selâmülâleyküm ey padışah, deyip oturmuş. Padışah da,

— Aleykümselâm ey derviş baba, demiş. Padışah,

— Sen benim padışah olduğumu nasıl bildinse, niçin geldiğimi de bilirsin, demiş. Derviş,

— Evlât için geziyorsun, demiş. Padişah,

— Evlât için gezdiğimi nasıl bildinse, evlât neden olur onu da bilirsin, demiş. Derviş cebinden bir elma çıkararak,

— Al bunu, kabuğunu atına ver; çekirdeğini bahçene dik; elmayı da karınla, sen ye, demiş. İki çocuğun olacak, birini bana vereceksin ve ben gelmeyinceye kadar da adını koymıyacaksın, demiş. Derviş gaybolmuş, gitmiş. Padışah evine dönmüş ve dervişin dediklerini yapmış. Aradan dokuz ay geçtikten sonra iki çocuğu olmuş.. Atı da iki tay doğurmuş. Bahçede de iki elma fidanı bitmiş. Çocuklar gün geçtikçe büyümüşler ve okula gitmiye başlamışlar. Çocuklar, bunları adsız deyin huylandırıyorlarmış. Birgün padışah düğün tedariki görerek oğullarını evlendirmek istemiş. Bu anda derviş çıkıp, gelmiş. Çocukların birisinin adını Şıh Müslüm, birisinin de adını Şıh Mehmed koymuş. Derviş Şıh Mehmed'i birde atın bir tayını alıp götürmüş. Şıh Mehmed ata binmiş ve derviş'le birlikte yola çıkmış. Yolda giderken derviş kaybolmuş. Çocuk yalınız atta kalmış. Bu anda başka bir derviş karşısına çıkmış ve çocuğa,

— Oğlum seni götüren adam devdir, şimdi o senin önüne korkunç şekilde çıkar sakın korkma ha demiş. O da gaybolmuş; gitmiş. Evvelki derviş bir arslan şekline girip gelmiş. Çocuk hiç seslenmemiş. Sonra deminki derviş çıkıp gelmiş.

— Oğlum Şıh Mehmed, ne gördün? demiş. O da.

— Hiç şuradan birşey geçti ama bakmadım bile, demiş. Derviş,

— Korkmadın mı oğlum, demiş. O da,

— Neden korkacağım, demiş. Derviş yine ortadan

gaybolmuş, gitmiş. Kurt olarak çocuğun gözünün önüne dikilmiş. Deminki gibi yine sözleşmişler. Dervişin sarayına varmışlar. Sarayda kırk tane oda varmış. Derviş,

— Oğlum Şıh Mehmed, al şu kilitleri, kırk kapıyı açda gezelim, demiş. O da.

— Ben şimdilik misafirim, evvelâ sen aç ben gezeyim, sonra da ben açarım sen gezersin, demiş. Derviş kapıların otuz dokuzunu açmış ve kırkıncıyı açmamış. Sen aç demiş, o da deminki gibi söylemiş. Derviş kapıyı açıp çocuğu ileri iterken, hemen çocuk dervişi içeri itmiş ve kapıyı çekip anahtarı bükmüş. Şıh Mehmed yalnız başına tekrar hep içerleri gezmiş. Sonra bir heybe altun alarak atına binmiş ve oradan ayrılmış. Yolda giderken bir dereden geçiyormuş. Atının ayaklarına bakmışki hep altun. Hemen atından inip atını ve bocusunu suya batırmış. Bir şehre gelmiş. Bir aba ve birde goyun karnı alarak, abayı sırtına, karnı başına geçirmiş. Gitmeden evvel atı dile gelerek,

— İşte sana iki tane kıl, başın dara geldiği vakit; bu kılları birbirine sürtersin o zaman beni yanında bulursun, demiş. Şıh Mehmed çarşıya gitmiş ve padışahın bahçıvanının yanında durmuş. Onunla ahbap olmuş. Bahçıvan buna sen bahçeyi bekle demiş. Bahçıvan gittikten sonra yanındaki kılları çıkarmış ve birbirine sürmüş. Hemen yanına at gelmiş. Kafasından karını çıkarmış ve ata binmiş. Atı o taraftan bu tarafa sürmüş ve bahçeyi tarmahar etmiş. Hemen karını başına geçirip donunu çıkarmış; atın üstüne koymuş ve ortadan at gaybolmuş. Sonra abayı da geymiş. Bahçıvan gelmiş; birde ne görsün bahçe tarmahar olmuş. Bu adam,

— Oğlum Keloğlan, diye bağırmış. O da,

— Buradayım, demiş. Adam, öfkelenmiş. O da,

— Ben ne yaptım ki, düşamnın geldi ve bahçeyi bu hale bıraktı; hemde beni buraya attı, demiş Yeniden

bahçeyi yetiştirmişler. Padışahın Kızı Keloğlanı'ı yanına çağırmış. Keloğlan'a bir avuç altun vererek,

— Git, üç tane karpuz al, demiş. Biri yeni, ikisi orta yollu, üçüncüsü de tam olsun, demiş. Oğlan gitmiş; almış. Kız karpuzları bir tabağa doğramış.

— Al bunu babama götür, demiş. Keloğlan tabakları almış; padışaha götürmüş. Padışah karpuzları görüncü, vezirine,

— Bu ne? deyin sormuş. O da,

— Kızların gönlü koca istiyor, demiş. Küçük kızıyın tam vaktı. Ortancıl kızıyın biraz vakti geçmiş. Büyük kızının ise tam vakti geçmiş, demiş. Padişah,

— Ne yapmalı? deyin sormuş. Bir tellâl çağırttırsınız, bütün millet altından geçer, kızlarında ellerine birer elma verirsin; kimi beğenirlerse onun başına vururlar, sen de onlara verirsin, diye vezir söylemiş. Padişah hemen vezirinin söylediklerini yaptırmış. Aradan üç gün geçtikten sonra ahaliler geçmiye başlamışlar. Büyük kız, büyük vezirin oğlunun başına, ortancıl kız, ortancıl vezirin oğlunun başına, küçük kız da Keloğlan'ın başına ellerindeki elmaları vurmuşlar. Babası olmadı diye üç defa tekrarlatmış. Üçünde de küçük kız Keloğlan'ın başına elmayı vurmuş. Sonra üç kızı da üç oğlana vermişler. Padışah Keloğlanla kızı kötü bir ahıra koydurmuş. Birgün bir devlet bu padışahla harp istemiş. Padışahın büyük ve ortancıl kızlarının kocaları birer ata binerek harbe gitmişler. Keloğlan da üç ayaklı bir ata binmiş ve yolda bu atı bırakarak kendi atına binmiş; karını ve abayı çıkrarak kendi elbisesini giymiş; harbe girmiş. Kılıncını çekerek birçok düşmanı kılıçtan geçirmiş. Sol kolundan bir yara almış. Bunu gören padışah hemen mendiliyle oğlanın kolunu sarmış. Oğlan yine düşmanların içine girmiş ve birçoklarını kılıçtan geçirmiş. Böylece düşmanları kaçırmışlar. Padışah ve askerleri evle-

rine dönmüş. Keloğlan onlardan evvel evine gelmiş. Yolda gelirken atı ve donlarını koyarak eski donunu geyip gelmiş. Padışah Keloğlan'a,

— Oğlum gel elime su koy, demiş. O da eline su aktarmış. Padışah,

— Kolundaki ne? demiş. Keloğlan'ın kolunu sığamış. Padışah bakmış ki ne görsün mendili Keloğlan'ın kolunda. Hayrette kalmış. Oğlum,

— Öteki elbiseni geysene, demiş. O da hemen atını çağırmış ve elbisesini geymiş. Padışah diğer güveyilerinden bunu daha çok sevmiye başlamış. Padışah, öldükten sonra yerime Keloğlanı geçirirsiniz demiş. Aradan az bir zaman geçtikten sonra padişah ölmüş ve yerine Keloğlanı'ı padışah yapmışlar. Küçük kızla Keloğlan hayatlarının sonlarına kadar mesut yaşamışlar.

TAHTA KIZ MASALI

Anlatanın adı ve soyadı: Hacı Karagül
» nereli olduğu : Besni'li
» nerede anlattığı : Besni'de
» yaşı: 40

Vaktiyle bir nacar, bir terzi ve bir de hoca varmış. Bu üç arkadaş başka memleketlere kazanç temin etmek için gidiyorlarmış. Yol günlerce sürdüğünden bunlar geceyi geçirmek için bir viraneye girmişler. Tabiî yanlarında hayvanlara yüklü çok eşya ve endezeleri de varmış. Bu eşyalarını beklemek için sıra ile nöbete kalkıyolarmış. İlkin nacar nöbete kalkmış. Eğlence için yanındaki ağaçlardan bir dal kesmiş ve tam bir kız suratlı heykelcik yapmış. Vakit gelince terziyi kaldırıp kendisi yatmış. Terzi biraz oturduktan sonra karşıda duran tahta adamı görmüş. Bir taş atmış, tahta kızı vurmuş. Takılda-

dığını görüncü nacarın, uyumaması için hünerini harc-ettiğini anlamış, derhal vakit kaybetmiyerek yanındaki kumaşlardan bu kıza güzel entariler dikmiş ve giydirmiş. Hocayı nöbete kaldırmış ve kendi yatmış. Hoca karşıdaki adamı görüncü şaşalamış ve ses ver diye bağırmış. Ses almayınca bir taş atmış. Anlamış ki tahtadır. Yanına gitmiş ve terzi ile nacarın hüner harcettiklerini görmüş. Kendisinin sanatı olmadığı için başlamış Allaha yalvarmağa. Epeyce dua ettikten sonra kızın canlandığını görmüş. Sabah oluncu hepsi uyanmışlar. Bu kızı sen alırsın; ben alırım deyin kavga etmişler. Siz söyleyin bakalım bu kız kime hakdır?

UĞUR MASALI

Anlatanın adı ve soyadı: Aşatma Elçimen Çalış
» nereli olduğu : Besni'li
» nerede anlattığı : Aşağışehir'de
» yaşı : 60

Bir varmış; br yokmuş; Allahın kulu çokmuş. Vaktı zamanında bir karı, bir de kocası varmış. Bunlar çok fakirlermiş. Birgün koca kalkıp şeleğe gitmiş. Giderken yolun üzerinde bir urğan görmüş. Uğurdur diyerek beline sarmış. Yürürken ötede bir kaplumbağa görmüş. Uğurdur diye onu da almış. Daha ileri gittiğinde bir davul görmüş, uğurdur diye bunu da almış ve boynuna asmış. Daha ilerde yerde bir çomak görmüş; onu da almış. Daha ilerde önüne bir demir kapı çıkmış, uğurdur diye kapıyı açıp içeri girmiş. Bakmış ki içerde altunlar, gümüşler dolu. Burası bir dev eviymiş. Altuna gümüşe bakarken dev gelmiş. Hımm.. diye sesler çıkarmış ve adam eti kokuyor, demiş. Koca içerden adamın da senin de diyerek küfür etmiş. Dev,

— Sen nasıl bir adamsın ki bana küfür ediyorsun?

demiş. Dev kocaya, koltuğunun kılını buraya it bakalım? demiş. Koca, belinden urganı çezip devin üzerine kaydırmış. Dev,

— Kılıcın beyle olursa, sen nasıl olursun? demiş. Dev,

— Biti buraya kadar kaydır bakalım? demiş. Koca, kaplumbağayı devin üzerine kaydırmış.. Dev şaşalamış, kalmış. Dev,

— İnile bakalım? demiş. Koca, çomağı eline alarak davula zım, zım vurmıya başlamış. Dev orada duramıyarak kaçıp gitmiş. Koca da içerideki altunları, gümüşleri alıp evine götürmüş. Yimiş; içmiş; murazına geçmiş.

ÜÇ GARDAŞ MASALI

Anlatanın adı ve soyadı: Mustafa Yüksel
» nereli olduğu: Besni - Şambayat'lı
» nerede anlattığı: Şambayat'ta
» yaşı: 14

Vakti zamanında üç gardaş varmış. Bunlar bir şehre gitmişler. Bir kef ile orak almışlar. Fakat bir biçek buğday bulamamışlar. Yoldan geçerken bir güzel buğday tarlası görmüşler. Sahibinden habersiz buğdayı dermeye başlamışlar. Bunun sahibi olan dev gelmiş. Üç adam buğdayı biçerken dev:

— One siz kimsiniz, buğdayımı biçiyorsunuz? demiş, onlar da:

— Biz oğlunuzuz, demişer, dev de,

— Aferin oğularım, sizin karnınız acıkmadı mı? demiş. Küçük gardaş sözün sonunu beklemeden ata binmiş ve karı devin bulunduğu mağaraya gitmiş, Dev'e:

— Evde bulunan koçu kızart, bize sal, demiş. Dev hemen koçu kesip, kızartmış ve gelen küçük gardaşa

vermiş; o da alıp gardaşlarının yanına koçu getirmiş; hep birlikte yemişler. Yine ertesi gün devin evine küçük gardaş gitmiş, bir daha koç kızarttırıp gardaşlarının yanına getirmiş. Dev bunun böyle sık sık gelmesine canı çok sıkılmış. Eve gelmiş; karısına, kızgın olduğundan kötü söylemiş; dövmüş. Karı dev de:

— Sen eyle haber gönderdin, ben de eyle yaptım demiş. Halbuki erkek devin bundan haberi yokmuş. Bunu küçük gardaş Hüseyin kendiliğinden yapıyormuş. Erkek dev karı dev'e:

— Dur sen, ben bunların üçünü de bu gece kesim, demiş. Bıçaklarını kestirtirken Hüseyin bunu görmüş. Hemen gardaşlarını uyarmış; yataklarına dev karının bacılarını yatırmış. Dev kalkmış; yataktakileri kesmiş. Karı dev sabahleyin kalktığında bunları kızartmak için yatakları açmış ki kesilen bacıları. Bunu görünce,

— Bunu yapan Hüseyin'dir, diyerek öfkelenmiş. Bu üç gardaş kaçarak bir padişahın yanına gedmişler. Padişaha,

— Padişahım, senin odanda her bir şey var ama devin sinisi yok, olsa daha güzel olur, bunu da ancak Hüseyin getirir, demişler. Padişah Hüseyin'e,

— Bunu getireceksin, demiş. Hüseyin de,

— Bana bir kedi derisi verirseniz getiririm, demiş. Hüseyin bir kedi derisine girmiş ve devin mağarasına varmış; yanından siniyi alıp getirmiş. Siniyi padişahın odasına koymuşlar. Hüseyin'in gardaşları yine padişaha,

— Padişaşhım devin güzel bir atı var sana bunu ancak Hüseyin getirir, demişler. Yine Hüseyin bir kedi postuna girerek devin mağarasına gitmiş; ahıra girmiş; atın kulağını ısırmış; at kişnemiş. Dev atın sesine öfkelenmiş ve ahıra girerek atı vurmuş. At dev'e kızmış ve Hüseyin'i üstüne bindirmiş. Hüseyin kapıdan çıkarken,

— Dev baba ben gidiyom, deyin atla birlikte kaçmış. Hüseyin atı padişaha getrmiş. Gardaşları yine padişaha,

— Padişahım senin odanda her bir şey var ama, bu sininin üzerinde devin altun kaşıkları yok, olsa daha iyi olurdu, demişler. Bunu da ancak Hüseyin getirir. Hüseyin yine bir kedi postuna girerek devin mağarasına gitmiş. Dev yimek yirken, sininin başında kedi gibi miyavlamış. Dev kemik atmış yememiş. Kızmış kaşıkları önüne atmış. Hüseyin hemen kaşıkları almış, kaçmış.

— Dev baba ben gidiyom, demiş. Dev de vay gene bu Hüseyin bana oyun oynadı, demiş. Bunu da getirmiş. Hüseyin'in gardaşları padişaha,

— Dev de buraya gelse çok güzel olur, demişler. Bunu da ancak Hüseyin getirebilir. Hüseyin,

— Bana iki marangoz verin onu ancak eyle getirebilirim, demiş. Yanına iki marangoz almış ve devin komşusunun bahçesine girmiş; ağaç kesip, biçmeye başlamış. Dev bunu görüncü hemen koşmuş. Neçin bunu biçersiniz? demiş.

— Dev baba, Hüseyin ölmüş ona tabut yapıyoruz, hele sen bir kere sına içine gir. oldu mu olmadı mı? demişler. Dev içine girinci onun üzerini mıhlamışlar ve kendirle bağlayıp padişahın sarayına getirmişler. Bunu kim açar? deyinci gardaşları, ancak Hüseyin açar, diyerek Hüseyin'e açtırmışlar. Hüseyin açıp, kaçmış. Dev bütün adamları yemiş. Sonra dev ormanlıkta Hüseyin'i bulmuş. Hüseyin,

— Ey dev baba, beni yemiye yiyeceksin, müsaade et sakalından bir kere öpeyim de eyle ye, demiş. Dev başını eyinci kılıncıyla Hüseyin devin boynunu uçurmuş. Hüseyin'in gardaşları ve padişah da öldüğünden Hüseyin artık tek başına rahatça yaşamış. Eğrilik yapan

gardaşları babalarını bulmuşlar. İyilik seven Hüseyin de iyiliğinin karşılığında canını kurtarmış.

VİTTİK MASALI

Anlatanın adı ve soyadı: Fato Pâker.
» nereli olduğu: Besni – Şambayatl'ı.
» nerede anlattığı: Şambayat'ta.
» yaşı: 60

Bir gün mahalle gızları birleşerek şeleğe gitmişler. giden gızların birinin adı Vittik'miş. Vittik adlı gız hedik kaynatmış. Bu birleşen gızlar bir yola gitmişler. Bir zaman gittikten sonra bir yere oturmuşlar; yimek yimişler. Vittik adlı gız hediği arkadaşlarına vermiş. Arkadaşları hediği yimişler. Bu gızlar yimeklerini yedikten sonra Vittik adlı gıza,

— Kalk gidek Vittik, demişler. Vittik de,

— Niçin hediğimi yidiniz de beni sırtınızda götürmüyorsunuz? demiş. Sonra gızlar bunu omuzlarına almışlar, bir zaman gittikten sonra omuzlarından indirmişler. Sonra akşam olmuş; ortalık kararmış. Bu gızlar neriye gideceklerini bilememişler. Issız dağın başında şaşalamışlar. Gızlar korkularından etraflarına bakınmışlar. Vittik bir ışık görmüş. Gızlara,

— Gelin karşıda bir ışık var, bu ışığın yanına gidelim, demiş. Gızlar karşıdaki görülen ışığın yanına gitmişler. Damın bacasından bakmışlar. İçerde bir dev karısı oturuyormuş. Bu gızlar yukardan karı ana diye bağırmışlar. Karı sevinerek gızları içeri almış. Gızlara yimek bişirmiş. Gızlar yemeklerini yidikten sonra dev ana onlara örtü sermiş. Gızlar yatmışlar. Vittik çok şeytan çıkmış. Uyumayım deyi parmağını kesmiş. Öte-

ki gızlar uyumuşlar. Dev karısı dişini keskinliyormuş ki gızları yiye. Vittik kalkmış,

— Kara ana ben acıkdım bana kaz kızart, demiş. Karı kalkmış kazı kızartmış. Vittik yoldaşlarını kaldırmış ve kazı beraberce yimişler. Vittik,

— Kara ana bana denizden halbur ile su getir susadım, demiş. Karı dev, suya gidinci gızlar devin evinden kaçmışlar. Beylece Vittik arkadaşlarını akıllılığiyle ölümden kurtarmış.

BESNİ AĞZI KELİMELER

Bir çok Türkçe kelimeleri dilinde yaşatan Besninin ağzını (şivesini) incelemek başlıbaşına bir çalışma konusu olduğundan bu konunun daha geniş ele alınarak işlenmesini aydın Besni gençlerine bıraktık.

Burada, kitabımızda geçen Besni ağzı kelimelerin anlamlarını ancak yazmakla iktifa ettik.

Aşğıdaki kelimeler incelenecek olursa bir çok kelime başlşarındaki (k) ların (g) ve (b) lerin (p) olarak talâffuz edildiği ve bazı kelimelerin kısaltılarak bir kısmının da başka bir söyleniş kalıbına sokularak kullanıldığı görülür.

Besni ağzı (şivesi) kendisini âdeta memleketinin coğrafî durumuna uydurmuşçasına Malatya ile Gaziantep ağzı (şivesi) tesiri altında kalmıştır.

Fakat bu iki ağız (şive), Besni ağzında (şivesinde) o kadar güzel birleştirilmiştir ki, sanki «mavi boncuk kimde ise benim gönlüm ondadır» dermiş gibi ikisini de gücendirmemiş ve ikisinden de birisine fazla meyletmemiştir.

Sayın okuyucularımız, bu kısmın baş taraflarındaki bilmece, oyun ve masallar bölümlerinde rastlanan Besni ağzı (şivesi) kelimelerin karşılıklarını aşağıda, alfabetik bir sıra altında bulacaklardır.

A

Açamiyon mu? : Açamıyor musun?
Ağ : Ak – Beyaz.

Akşam üstü : Akşam vakti.
Aktar : Dök boşalt.
Ala : Al bakayım.
Alak : Alalım.
Alam : Alayım – Alıyorum
Ankut zungut : Zümrütü Anka kuşu
Ap (Âb) : Su–Apa (Bembeyaz) – Apayrı (Bambaşka).
Apla : Abla – Büyük kız kardeş.
Arıhıka (arılık) : Arı kovanlarının konulduğu yer, oda).
Aşatma : Ayşe Fatma.
Aşnam : Aşinam – oynaşım – sevgilim.
Ataş : Ateş.
Avrat : Kadın.
Azep (Azap) : Uşak – Hizmetkâr – işkence.

B

Bacı : Kız kardeş.
Başga : Başka
Başını sökeceği : Başını boş bırakacağı.
Başka bir dona : Başka bir kiyafete veya renge.
Bazlamaç : Yufka ekmeğin biraz küçüğü.
Beg : Bey.
Beli : Evet.
Bezirgân : Kervan – Katırcılar.
Bibi : Hala.
Bilbik : Gonca – Tomurcuk.
Biraber : Beraber.
Bir giret tene : Sekiz kilogram buğday.
Bişirir : Pişirir.
Böyüddü : Bozamassın.
Bozaman : Büyüttü.
Burar : Büker.

C

Cazı garisi : Cazı kerisi - Cadı karı - Koca karı.

Ç

Çalmış : Sürmüş - Bulaştırmış - Hırsızlık yapmış.
Çarşıya inmiş : Çarşıya gitmiş.
Çemçe (Çömçe) : Kepçe.
Çeper : Çırpı - Çit.
Çerçi : Köyleri gezen seyyar satıcı.
Çezmek : Çözmek.
Çıplamış : Çıplak etmiş - Soyundurmuş.
Çırak durmuş : Çırak olmuş.
Çörten : Yağmur suyunu damlardan akıtmıya mahsus üstü açık teneke veya ağaçtan oluk.

D

Dam : Ev - Evin üstü (çatısız evin üstü).
Danışımda : Danışayımda.
Dapılar : Tapılar - Ses çıkarır.
Daş : Taş.
Dayrasına : Dairesine.
Def : Tef.
Deleme : Topaç.
Dene (Tene) : Tane.
Depik : Tekme.
Devrisi gün : Yarın veya öbürgün.
Deyin : Diyerek.

Didip : Parçalayıp.
Dolanmış : Dolaşmış - gezmiş - Birbirine girmiş.
Dombala : Tombala.
Dönüncük (Dönüncü) : Dönünce.
Duhanın : Dumanın.
Duvar : Divar.
Duz : Tuz.
Dükkân darabası : Dükkân kapağı.
Düvün : Düğün.

E

Edek : Edelim.
Eletæyim : Götüreyim.
Emzirme : Meme verme.
Endeze (Endaze) : Sanatkârın kullandığı takım, âlat ve edevat.
Ergi : Eğri.
Erzahal : Arzuhal - Azrail.
Everek : Evlendirelim.
Evlek : Tarladaki bölümler.
Eylese : Öyle ise.

F

Fetva : Kadı veya müftülerin veyahut hocaların söylediği dinî büyük sözler.
Fetil : Mayasız pişmiş ekmek.
Fıkara : Fakir - Dilenci - Kimseye zararı dokunmiyan kendi halinde iyi adam.

G

Galacak : Kalacak.
Gapı : Kapı.
Gardaş : Kardaş – Kardeş.
Gayli : Gayrı.
Geçemek : Geçemeyiz.
Geder (Keder) : Kadar.
Gelim : Geleyim.
Gelir miyem? : Gelir miyim?
Gemik : Kemik.
Gendi : Kendi.
Gennim : Su serpilerek dövülmüş buğday.
Geşti : Geçti.
Geyfe : Kahve.
Gız : Kız.
Gidek : Gidelim.
Gidem (Gedim) : Gideyim.
Goklat : Koklat.
Gol : Kol.
Gorünce (Görüncü) : Görünce.
Goydu : Koydu.
Goyun : Koyun.
Göher : Kehribar gibi – Dondurma bırmaden.
Görültü : Gürültü.
Göze girmiş : Sevilmiş – Tanınmış.
Gözel : Güzel.
Göcük (Güccük) : Küçük.
Güdülük : Yuvarlak – Küçük
Gülle : Zıpzıp.

H

Hakket : Hakikat.
Halfe (Helfe) : Kalfa.
Hangil : Bakraç – Satıl.
Happe : Tane.
Harcetmek : Harçamak – Sarfetmek.
Hatırını yıkmadı : Sözünü kırmadı.
Hayf : İntikam
Heç : Hiç.
Hedik : Buğdayın kaynar suda pişirilmişi.
Helbet : Elbet.
Heman : Hemen.
Herif : Erkek.
Herkeş : Herkes.
Hıdı : Çocuk oyunlarından birinde sopaların kaydırıldığı yer.
Hışfa : Pamuk kozasının olmuşu.
Hilâ : Helâ.
Hind : Çocuk oyunlarında kale (oyun yeri).
Hisap : Hesap.
Hizmeker : Hizmetkâr.
Holla : Harmanı üğütmek için harman üstünde hayvan gezdirilmesi.
Homaça gemik : İnsan ayağının üst uzun kemiği- İnsanın kürek kemiği – Hayvanların kalça kemiği.
Humar : Kumar.
Hüs : Sesini kes – Ses çıkarma.

I

Işgın : Aşkın.

İ

İpsiğ adam : Başıboş adam - İşsiz adam - Ahlâksız adam.
İskembil : İskambil.
İsli : Cimri - pis - sinekli.
İşmiş : İçmiş.
İzar : Bez.

K

Kabir : Mezar.
Kabristan : Mezarlık.
Kalebe (Gelebe) : Kalabalık.
Karartı : Gölge - Hayalet - Belirti.
Kardaşlarıyın : Gardaşlarıyın - Kardeşlerinin.
Karı : Kadın.
Karıç (Keriş) : Karış.
Karka : Karga.
Katıştırmış : Karıştırmış.
Kav : Hafif - Ağaçlardan çıkan ve çakmaklarda kullanılan mantar.
Kedemhane : Helâ, Yüz numara.
Kekil : Kâkül.
Kenere : Sebze pazarı.
Kesalet : Zorluk - Benzerlik.
Keşgem : Kâşki.
Kethoza (Ketkoza) : Kabadayı.
Kıcıkıyon : Alınıyorsun.
Kılba : Kuble.
Kılınç : Kılıç.

Kocaya varman : Evlenmem.
Komadı : Koymadı.
Komamış : Koymamış.
Kömnek : Gömlek.
Köşker : Köylü ayakkabısı yapan – Kunduracı.

L

Lâl : Dilsiz..
Lenger : Bakır tabak.
Lök gibi : Kuvvetli.

M

Mail : Hevesli.
Manca : Salata.
Mahelle (Mehelle) : Mahalle.
Malesef : Maalesef.
Marhama : Mendil.
Merkep : Eşek.
Mesarif : Masraf.
Meşlah : Kürk.
Metaı : Kıymeti – Kıymetli malı.
Mık (Mıh) : Çivi.
Mibarek : Mübarek.
Minalı : Civelek – Hareketli.
Muafak : Muvaffak – Başarılı olmak.
Muraz (Mıraz) : Murat.
Murazına yetişmiş : Muradına ermiş.
Müdü : Çocuk oyunlarında küçük yuvarlak taş.
Mühtü : Müftü.
Mürüd : Mürid.

N

Nacak : Baltanın küçüğü.
Nacar : Marangoz.
Nedek : Ne yapalım?
Netmişim? : Ne yapmışım?
Neye gelen? : Neden geliyorsun? Niçin geliyorsun?
Nutku : Konuşması.
Nutku tutulmuş : Dili tutulmuş – Konuşamıyor.

O

Ortancıl : Ortanca.
Oyniyak : Oynuyalım.
Öküzlü : Çelik çomak oyununda çelik denen sopa.

Ö

Ölür miyem? : Ölür müyüm?

P

Paca : Baca veya pencere.
Palta : Balta.
Pamuh hişnası : Pamuk kozası.
Panga : Banka.
Papuç (Pabuç) : Ayakkabı.
Perçemli : Kâküllü.
Pip : Saklanbaç oyunu.
Polka (Koska) : Kabadayı – kendini beğenmiş.
Pöçük : Kuyruk.

R

Refahat : Rahat – Ferah.
Revan : Gitti – Yola çıktı.

S

Sahet köyneği : Tılsımlı gömlek.
Saklım : Salkım.
Salacam : Tabutum – tezkerem.
Saldı : Gönderdi.
Salmış : Göndermiş.
Sal taşı . Düz taş – yontulmuş mermer taş.
Sarad : Kalburun büyüğü – Delikleri büyük kalbur.
Saralıp : Sararıp.
Senek : Güğüm – Küp.
Senseni : Kendi kendini.
Sevli : Selvi.
Sıkık : Sıkıntılı:
Sitil : Satıl – Bakraç.
Söbe : Görünüşü elips (kat'ı nakıs) şeklinde olan şeyler.
Su tuluğu : Deriden su kabı.
Süngülüş : Baş parmakla şahadet parmağın en son haddine kadar açılmasiyle arada kalan mesafe (uzunluk ölçüsü).
Süzmüş : İncelemiş – Göz atmış.

Ş

Şehmedan : Şamdan – Işıklı – Aydınlık – Güneş.

Şeleg : Ufak odunları omuzlamak – İple birşeyi omuzlamak.
Şeleklenmiş : Yüklenmiş.
Şıh : Şeyh.
Şıh islâm : Şeyhülislâm.

T

Taka : Pencere.
Taman : Daha–Ya–Be–Yaho.
Tarmahar : Darmadağın – Birbirine karıştırmak.
Tay : Karşılık – Hemdenk – Aynı değerde.
Temehlemiş : Tembihlemiş.
Tene : Tane.
Teşt : Bakırdan çamaşır kabı – Büyük leğen.
Tetbir : Tedbir.
Tevir : Çeşit.
Teze : Taze.
Timin : 32 kg. buğday alan ölçek.
Tospağa : Kaplumbağa.
Tuafiyeci : Attar.
Turevi : Cehennem.

U

Un eteği : Ev ekmeği yaparken ekmek tahtasının altına serilen bez veya deriden şey.
Urğunda : Önünde – Senin için.
Urmu dut : Siyah büyük dut–Şam dutu.
Usullayın : Usulca – Yavaşça.

Uyaran : Uyandıran.
Uyarmış : Uyandırmış - Baştan çıkarmış.
Uyumuyon? : Uyumuyorsun?
Utmuş : Kazanmış.
Uz : Doğru.

Ü

Ürkünç : Ürküdücü - Korkunç.
Üleş : Leş.
Ümüt : Ümit.

V

Varak : Varalım - Yaprak.
Verim : Vereyim.
Veririk Veririz.
Veriyon : Veriyorsun.
Vesiyet : Vasiyet.

Y

Yalanız : Yalnız.
Yatak : Yatalım.
Yemeni : Köylünün yazlık bağsız ve ökçesiz bir cins ayakkabısı.
Yeri : Yürü.
Yimiyon? : Yimiyorsun?
Yir : Yer.
Yirik (Yırık) : Yarık.
Yiter : Kaybolur.
Yola düşmüş : Yola koyulmuş - Yürümüş.
Yoldaş : Arkadaş - Yol arkadaşı.

Z

Zay : Kayıp – Çalınmış.
Zehveran : Acı – Zehir gibi – Biberden daha acı.
Zerdane : Küçük taneli – Az taneli.
Zerrin : Altun – Az.

— *SON* —

Genç ve enerjik Kaymakamımız
Sayın Muzaffer Tanrıöver

Genç ve değerli Belediye
Başkanımız
Sayın Hüseyin Baykara

Kitabın Yazarı
Besni Ortaokul Müdürü
Salih San

KİTABIN HAZIRLANMASINDA BİLGİ VE YARDIMLARINA BAŞVURULAN ZATLAR

1 - *Besni Müftüsü Sayın Lüzûmî Efendi.*

2 - *Malatya Asliye Hukuk Yargıcı Sayın Bay Abdülkadir Celâl Dinç.*

3 - *Sayın Bay Tahsin Sümer.*

4 - *Besni İkinci Bölge Gezici Başöğretmeni Sayın Bay Ziya.*

5 - *Besni Dumlupınar İlkokulu Öğretmenlerinden Sayın Bay Fethi Yalçın.*

6 - *Besni Dumlupınar İlkokulu Öğretmenlerinden Sayın Bay Akif Göktürk.*

YAZARIN ÇIKAN KİTAPLARI

1- Malatya'da Mahallî Bilmeceler: Sayısı kalmamıştır.
2- Dün ve Bugün Muş: Sayısı kalmamıştır.

ÇIKACAK KİTAPLARI

1- Resim - İş Andıç'ı: Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunca incelenmiş ve basımına Bakanlıkça yardım edileceği bildirilmiştir.

2- Eğitim ve Öğretim Bakımından Köy Kılavuzu: Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunca incelenmiş ve basımına Bakanlıkça yardım edileceği bildirilmiştir.

Hükûmet Konağımız

Belediye Dairemiz

Ortaokul'a giden caddemiz

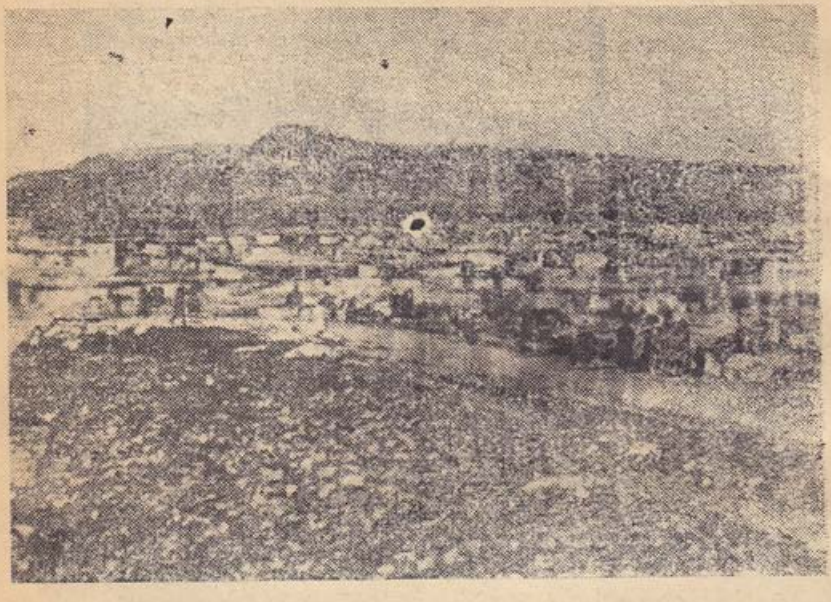
Ortaokulumuz

Besni merkez, Dumlupınar İlkokulumuz

Besni Aşağışehir (Eskişehir) den genel bir görünüş

Belveran Bucak merkezinden bir görünüş

NOT : Kitaptaki resimlerin bir kısmı "L'illustration de L'orient Malatya„ adlı kitapla "Muhtasar Malatya Tarihi ve Coğrafyası„ adlı kitaptan alınmıştır.

Her ne kadar elinizdeki bu kitabı yanlışsız bir baskıyle sunmak istedikse de maalesef memleketimizdeki kalifiye işçi müretteplerin yokluğundan bu arzumuz yerine getirilemedi özür diler aşağıdaki yanlış doğru cetveline göre kitabın düzeltilmesini reca ederiz.

Sayfa	Satır	Yanlışı	Doğrusu
3	29	27/1/1930	27/1/1950
4	21	Eviya	Evliya
5	5	gözellik-leriyle	güzellik-leriyle
5	9	mutazam	muntazam
5	16	mevki de	mevkide
5	24	gösterir	gösterilir
6	1	krarlarını	kararları nı
6	29	Gazianetp	Gaziantep
8	14	kulliyetli	külliyetli
9	4	Malatva	Malatya
10	20	haine	haline
11	19	Sultan Malik	Sultan, Malik
12	18	fetetmiştir	fethetmiştir
13	2	Rükneddin	Rüknüddin
13	4	menbalarında	membalarında
13	6	sultının	sultanının
14	33	kürtçe diye Besni'nin	Besni' nin, kürtçe diye
15	8	oyukları Sofraz	oyukları, Sofraz
15	29	Mancınıgı	Mancınığı
16	30	atlın	altın
17	1	Ansiklo-pedisindeki	Ansiklo-pedisinde
17	6	mülhaka-tındandı	mülhaka-tındandı,
17	19	burada	buradan
18	11	kızna	kızına
18	28	kırıntılar	kırıntıları
19	3	biri 6;	biri 6,
19	9	teşt pınarı	Teştpınarı
19	18	bunlarda	bunlar da
19	31	beş tepe	Beştepe
20	1	BUCAGI	BUCAĞI
20	8	büyük	büyük,
22	10	oyukda	oyuk da
22	16	bahsedelim,	bahsedelim.
22	17	mana	mâna
22	17	adetim	âdetim
22	27	Segentil	Sehantil
23	22	adeta	âdeta
23	26	karip	yakın
25	9	iradesi	idaresi
26	5	muayyeleri	muayeneleri
27	10	Aaşagışehir	Aşağışehir
27	11	askerî	asrî
27	12	su işleri	su,işleri
28	14	Besni	Besni,

Sayfa	Satır	Yanlışı	Doğrusu
28	27	testesleri	testisleri
28	30	çogalmasına	çoğaltılmasına
29	2	garbonun	şarbonun
29	8	. a	.
29	13	1948 1949	1918 1919
29	22	138514	138514
		137058	137058
30	2	etraflı	etrafı
33	6	Liira	Lira
33	14	EGİTİMİMİZ	EĞİTİMİMİZ
33	15	talihlı	talihli
36	11	Meryemuşagı	Meryemuşağı Pembegi
37	16	7094	7049
40	10	Keysu	Keysun
41	3	Ormanık	Ormanlık
41	19	kuruşunun	kuruşunu
41	21	tahsilâtından	tahsilâtından, 787 lirasını da taşıt araçları vergisi tahakkuk ve tahsilâtından
41	27	tahsilâtının	tahsilâtının da
45	23	dogu	doğu kısımlarında genel tarıma önem verilir. Merkez, Şambayat ve Kızl'in
49	2	zeytinlikerden	zeytinliklerden
49	5	Ve çekir-	Çekir-
50	3	kayıtardan	kayıtlardan
51	1	yetişen	Yetişen
52	25	üzernde	üzerinde
53	4	Eefendi	Efendi
55	16	vuskler	vusler
57	13	ba yare	bu yare
61	20	alsa	olsa
61	22	vafatın	vefatın
61	24	1343	1346
61	30	aruziyetimi	arusiyetimi
62	3	vevatın	vefatın
69	14	olan	olan ve
69	15	örnek aldık	örnek olarak aldık
70	13	Behri	Dehri
72	1	bilmş	bilmiş
72	2	br	bir
72	23	benim.	benim?
76	20	Elere	Ellere
77	7	Kollarından	Kollarında
77	14	tetre	Tetre
78	14	anlamaları	anlamları

Sayfa	Satır	Yanlışı	Doğrusu
78	20	iiçndeki	içindeki
80	8	ATUN	ALTUN
80	26	güle gül	güle güle
81	13	Baktım	Bastım
82	3	ATEŞ-DUMAN	ATEŞ-KÜL
82	4	ol ış	olmuş
82	26	Geıce	Gece
83	1	yerdedir	yerde
89	27	Taştandtr	Taştandır
90	15	lâf	lap
95	15	çayı	çalıyı
95	27	GÜZ	GÜL
96	20	dabluka	darbuka
97	13	Köpek	Köpük
101	24	Artık	Aktır
102	24	Geişi	Gelişi
102	25	süzülür	sürünür
102	27	çıtıltıdan	çıtırtıdan
103	28	sofra	softa
105	1	taş	ataş
105	8	üsstü	üstü
108	14	üsstü	üstü
110	7	Bagdan	Dağdan
110	16	Göge	Göğce
113	8	koysam	koysan
113	14	üsstüne	üstüne
114	14	donu	donlu
118	11	kazan,	kazanı,
119	6	yeken	yelken
119	12	BARDAĞİ	KABAĞI
121	7	Hikaye	Hikâye
124	10	kırıcı	kırıcı
126	3	yüzü,keçi	yüzü keçi,
126	15	şarkten	şarktan
128	9	aldım	aldın
128	17	kadı	kaldı
129	5	altına	haltına
130	4	deyenler	ayenler
132	22	Uze-	Üze-
132	26	begin,	beğ,
133	12	feket	fakat
135	7	Begler	Beğler
135	13	Beg'in	Beğ'in
135	26	Beglerinin	Beğlerinin
136	3	beglerinin	beğlerinin
136	8	beglerinin	beğlerinin
136	10	ir	bir
137	7	babasısız	babasız
137	9	düzülen	dizilen
139	20	Burunçayır'la	Burunçayır'lı
141	5	Acel	Ecel
142	5	OYNAN	OYNANAN
142	28	tammüm	taammüm
143	11	BAHÇEMZDE	BAHÇEMİZDE
144	21	düzer	dizer
146	9	köylülerimz	köylülerimiz
147	11	KOROGLU	KÖROĞLU
147	12	LAZ	LÂZ
150	12	ALTI	ATLI

Sayfa	Satır	Yanlışı	Doğrusu
151	16	veya taşı	veya düz taşı
152	8	ve beye	ve ebeye
152	15	lere	lerek
152	17	zemanda	zamanda
153	5	oan	olan
154	2	ebes	ebesi
154	17	arkası diğer	tarafadöner sözü mükerrerdir.
157	19	oynanan	oynanan bu
157	22	aralıktan	aralıkla
157	25	çalışırlar.	çalışır.
160	8	tutuşurlur	tutuşulur
161	7	frkına	farkına
162	12	tutursa	tutarsa
162	21	elni	elini
163	32	o yunun	o oyunun
164	31	Dier	Diğer
165	10	İNSİN Mİ?	İNMESİN Mİ?
167	24	bşına	başına
171	24	ggstermiş	göstermiş
171	29	Veyse-'	Veysel'e
172	19	olduugum	olduğum
172	23	evendiresiniz	evlendiresiniz
173	22	gundan	gunda
173	24	anlak	anlamak
174	18	sıçrarsın	sıçarsın
174	26	dışrıya	dışarıya
175	1	demç.	demiş.
175	6	Bensi'de	Besni'de
175	14	Biriside	Birisi de
155	15	Öbürüde	Öbürü de
175	16	banada	bana da
175	26	sizde	siz de
175	27	Kavık	Kayık
176	12	murazlarna	murazlarına
176	19	avart	avrat
177	17	açtıktlarını	açtıklarını
179	6	korkarak	korkarak beni kesmeyin
182	3	başadı	başladı
182	16	dolaştıgını	dolaştığını
183	2	bur	burda
183	7	zevkleniyor musun?	zavklaniyormusun?
185	34	Gülüzar	Gülüzâr
187	3	Gülüzar'a	Gülüzâr'a
187	7	yümümiye	yürümiye
187	11	zar'a	zâr'a
187	24	bagların	bağlarını
189	11	Bari	Bâri
189	17	gendinede	gendinede
189	33	demş	demiş
192	16	yankesci	yankesici
193	15	geerek	gelerek

Sayfa	Satır	Yanlışı	Doğrusu
194	1	rında	rında
194	28	sakzı	sakızı
194	31	hükümdar	hükümdara
195	10	haşlamışlar	başlamışlar
196	30	Aag''nın	Ağa'nın
196	30	oyanayı	oynayı
197	2	baladılar	bağladılar
198	11	uztarak	uzatarak
200	3	aramga	aramağa
203	12	Yeme'e	Yemen'e
204	11	bahsediyordunuzda	bahsediyordunuzda
204	18	kokuyorduda	kokuyor du da
209	33	düşamnın	düşmanın
210	13	çagırttırsıçıkrarak	çağırtırsıçıkararak
210	29		
210	32	Öglan	Oğlan
211	14	oglanı'ı	oğlan'ı
212	18	br	bir
213	4	Kılıcın	Kılın
213	6	Biti	Bitin
213	26	demişer	demişler
214	28	Padişaşhım	Padişahım
215	2	getrmiş	getirmiş
218	8	Aşgıdaki	Aşağıdaki
218	9	başlşarındaki	başlarındaki
219	31	Böyüddü : Bozamassın	Böyüddü: Büyüttü
219	32	Bozaman : Büyüttü	Bozaman: Bozamassın
220	12	Çıplamış	Çıplatmış
232		Yazarın çıkacak kitapları kısmında 3"Muş Tarihi„ adlı eserin yazılması unutulmuştur.	

İÇİNDEKİLER

Konusu	Sayfası
ÖNSÖZ	3
HER BAKIMDAN KISACA BESNİ	5
GEÇMİŞTE BESNİ	9
Besni'deki tarihî eserler	15
Besni kalesi	15
Kızıl'in köprüsü	17
Sofraz'daki tarihî eserler	17
Şambayat ve civarındaki tarihî eserler	18
TUT bucağı civarındaki tarihi eserler	20
Aşağısöğütlü köyü civarındaki tarihî eserler	20
Seydi Vakkas mezarı	21
Keysun bucağı civarındaki tarihî eserler	21
Kitiş köyü hakkında	22
Bağdat-Halep yolu	24
Akşehir	24
İDARÎ TEŞKİLÂTIMIZ VE İÇTİMAÎ TEŞEKKÜLLERİMİZ.	25
Adliyemiz	25
Belediyemiz	26
Hayvancılığımız	28
İçtimî teşekküllerimiz	29
Köylerimiz	29
Maliyemiz	32
Millî Eğitimimiz	33
Nüfusumuz	37
Ormancılığımız	38
Özel İdaremiz	41
Sağlık durumumuz	44
Tarımımız	45
Tarım kredi kooperatifimiz	49
Ziraat bankamız	50

Besni'de YETİŞEN ŞAHSİYETLER
(ŞAİRLER VE ÂLİMLER) 51
Abdurrahman Efendi 51
Ahmet Hilmi Efendi 51
Aptullah Nasih 52
Aşpincinin Körü 52
Haci İbrahim Efendi 52
Hicabi Efendi 52
İbrahim Efendi 54
İlmî Efendi 54
Lüzûmî Efendi 54
Mehmet Soylu 57
Musa Efendi 69
Nuri Hoca 69
Sallakı Hoca 69
Sıtkı Efendi 70
Sıtkı Hoca 70
Şevki Efendi 71
Şeyh Mustafa 71
Şık 71
Vaiz Efendi 72
Besni'li halk şairlerinden birkaçının
bir iki destanı 72
Askerlik hatırası (şiir) 73
Köyüme sevgim (şiir) 76
FOLKLOR 78
BESNİ'DE BİLMECELER 78
MAHALLÎ ŞARKI VE TÜRKÜLER 128
BESNİ'DE OYNANAN KADIN, ERKEK VE
ÇOCUK OYUNLARI 142
Kadın oyunları 143
Erkek oyunları 145
Çocuk oyunları 148

MAHALLÎ MASALLAR 166
Alına yazılan yazı bozulmaz masalı 167
Bakımcı masalı 173
Culfacı çocuklar masalı 175
Çıngıraklı sofu masalı 176
Dev masalı 178
Erdem Gözeli masalı 179
Gelinler masalı 188
Hırsızla yankesici masalı 192
İki hükümdarın kavgası masalı 196
Keloğlan masalı 198
Mısır padişahı'nın masalı 199
Ne yaparsın kendine masalı 201
Padışah masalı 201
Sultan Zeliha masalı 204
Şıh Mehmed'le Şıh Müslüm masalı 207
Tahta kız masalı 211
Uğur masalı 212
Üç gardaş masalı 213
Vittik masalı 216
BESNİ AĞZI KELİMELER 218